

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Jazyk a identita české minority v České republice
Bc. Jakub Janas**

**Diplomová práce
2011**

Prohlášení:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména skuteností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods.1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností a dle jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezentováním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 17. 5. 2011

Bc. Jakub Janas

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PhDr. Leošovi Matavovi CSc. za vedení mé diplomové práce. Dále chci poděkovat všem respondentům, kteří se mnou při mém výzkumu ochotně spolupracovali.

ANOTACE

Tato diplomová práce se v níže řecké menšině na území České republiky, konkrétně se zaměřuje na jazyk a identitu této minority. Práce analyzuje, do jaké míry jsou jazykově kompetentní jednotlivé generace řecké a zároveň jak se tyto generace etnicky identifikují - zda se cítí být řecky, česky nebo něco mezi. Práce také zkoumá mechanismy, kterými jsou řecký jazyk a identita v českém prostředí udržovány. Mezi mechanismy udržující řeckou identitu v českém prostředí patří symboly, stereotypy, kolektivní paměť a transnacionální sociální pole. Tato pole pomáhají vedle rodiny a řeckých škol udržovat rovněž řecký jazyk. Práce také zjišťuje, jaký vztah panuje mezi znalostí řeckého jazyka a úrovní řecké identifikace.

KLÍČOVÁ SLOVA

jazyk, identita, řecká minorita, Česká republika

TITLE

Language and identity of the Greek minority in the Czech Republic

ANNOTATION

This diploma thesis is dedicated to the Greek minority in the Czech Republic, concretely focuses on the language and identity of this minority. The diploma thesis analyses the extent to which the individual Greek minorities are linguistically competent and how these generations are ethnically identified - whether they feel they are Greeks, Czechs, or something in between. The thesis also examines the mechanism by which the Greek language and identity in the Czech environment is kept. Among the mechanism for keeping the Greek identity in the Czech environment belong symbols, stereotypes, collective memory and

transnational social fields. These fields also help to keep the Greek language besides family and Greek schools. The thesis also identifies what relationship exists between knowledge of the Greek language and Greek level of identification.

KEYWORDS

language, identity, the Greek minority, the Czech Republic

Obsah

Úvod.....	8
1 Metodologie.....	11
1.1 Fáze výzkumu	11
1.2 Kvalitativní x kvantitativní výzkum	12
1.3 Zkreslení dat v terénu	13
1.4 Použití otázky	16
1.5 Metody výzkumu a postavení výzkumníka v terénu	16
1.6 Definice zkoumané skupiny.....	19
1.7 Etika výzkumu	20
1.8 Výzkumné otázky.....	21
2 Historie příchodu českých Slováků do Slovenska	23
3 Jazyk.....	31
3.1 Teoretické vymezení pojmu.....	31
3.2 Kontakt a ovlivnění jazyka	33
3.3 Etnolingvistická vitalita	36
3.4 Bilingvismus	40
3.5 Domény užití a přepínání kód	43
3.6 Jazykové směry	48
4 Identita.....	51
4.1 Kolektivní identita.....	51
4.2 Etnická identita.....	54
4.3 Etnická identita	59
4.4 Situace identita.....	59
4.5 Symboly	64
4.6 Stereotypy	68
4.7 Transnacionální sociální pole a etnická identita	71
4.8 Kolektivní paměť	74
4.9 Vlast - domov nebo domov?.....	76
4.10 Reemigrace.....	79
Závěr	83
Použitá literatura a zdroje.....	87
Přílohy.....	94
Seznam obrazových příloh.....	94

Úvod

Tato práce se vnuje české minoritě v české republice, konkrétně se zaměřuje na český jazyk a identitu v této skupině. Češkové jsou na českém území již přes 60 let, do tehdejšího československa je přivedla oběanská válka, která zúžila v českou mezi zastánci monarchie a republikány vedenými komunistickou stranou. Pírozenným vývojem vytvořili češkové na území české republiky několik generací a plně se zapojili do života české společnosti, přesto si tato skupina udržela mnoho specifických a kulturních prvků, které si přivezli do československa a díky generacím předáváním se tyto kulturní prvky vyskytují v minoritě také v současnosti. Jedná se o řadu symbolických jednání jako například tradice, jídlo, tance a především také jazyk, na který se tato práce specializuje. Tato symbolická jednání udržují u členů minority v této i menší českou identitu a její analýza je rovněž výstupem této práce.

Cílem diplomové práce je analyzovat, jak jsou jednotlivé generace této minority jazykově kompetentní v českém jazyce a jakou návaznost má znalost češtiny na jejich identitu. Práce rovněž mapuje, jak se jednotlivé generace české identifikují, zda se cítí být češky, německy i německy mezi. Dále jsou rozebrány mechanismy, kterými je česká identita a jazyk v českém prostředí udržován a předáván. Na základě těchto cílů jsou formulovány tyto výzkumné otázky: *Jaká je znalost českého jazyka u jednotlivých generací české? Jakými mechanismy je český jazyk v českém prostředí udržován? Jak se jednotlivé generace české identifikují? Jaké mechanismy udržují českou identitu v českém prostředí? Jaký vztah panuje mezi znalostí českého jazyka a českou identitou?*

Tyto cíle jsou zjišťovány především kvalitativním výzkumem, který se opírá o zúčastněné pozorování a rozhovory. Částečně je využito také kvantitativního výzkumu v podobě dotazníků, které jsem považoval za metodu kontrolní a orientační. Podrobně je metodologii v nově speciální kapitole diplomové práce.

Výzkum je uskutečněn na několika místech české republiky, zejména pak na severní Moravě a ve Slezsku, kde je koncentrace české nejvyšší, ale také na místech kde je koncentrace skupiny malá. Tento výběr je záměrný, s cílem

porovnání stupně identity a znalosti jazyka na místech s velkou a nízkou koncentrací etnik.

Aspektivní vymezení práce se týká zejména souvislosti, neboť je výzkum soustředěn na souvislý stav poznání respondentů a jejich citlivosti. V rámci kontextu se však na které otázky a části práce soustředí také na minulost, proto lze práci aspektivně vymezit od roku 1948, kdy k nám dorazila první vlna migrantů až do souvislosti.

Toto téma jsem si zvolil, neboť ho považuji v českém vědeckém diskursu za málo rozpracované, přestoť etnické patří k neaktivnějším a nejlépe organizovaným menšinám na území České republiky. Osobně jsem se vědeckou menšinou zabýval již v bakalářské práci, kde jsem zkoumal jejich identitu. Během mého výzkumu se český jazyk ukázal jako významný faktor, který na českém území udržuje a zároveň mobilizuje českou identitu, a proto jsem se mu rozhodl dále věnovat v pokračujícím výzkumu na diplomovou práci.

Práce, které byly o etnicích napsány, jsou především staršího data a pojednávají především o dějích jejich emigrace a příchodu do Československa. V souvislosti se o českou minoritu aktivně zajímají především antropologové Marián Sloboda a Jaroslav Otčenášek, ale i tak se souvislé práce soustředí na téma jazyka minimálně. Sloboda ve svém článku *česká a makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje* přitom, etnické přikládají svému jazyku velký význam, přesto neexistují žádné výzkumy týkající se jejich jazykového chování a jazykového plánování.¹

Literatura týkající se etnik, ze které jsem v práci vycházel, se soustředí zejména na historii skupiny. Tyto zdroje používám především k nastínění historického kontextu etnik na českém území, v tichoměřských datech uvedených v této práci pak pochází z mého výzkumu. Teoretický rámec práce se neopírá o žádnou stejnou práci, ale snažil jsem se seřadit z toho nejvíce relevantních zdrojů. Nejméně v této práci však cituji z práce Leošaty: *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace* a Thomase Eriksena: *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Z těchto knih vycházím

---

¹ SLOBODA, Marián. 2002. *česká a makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04]. URL: http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12deece153/greek_macedonians.pdf.

v kapitolách o teorii jazyka a identity. Identitu pak chápu v pojetí Fredrika Bartha a jeho proslulého díla *Ethnic Groups and Boundaries: The social organisation of culture difference*. Identita v této práci je brána jako situace, dynamická a proměnná, která je založena na pocitech jedince a jeho přinekšitosti k určité skupině. Rovněž je k identitě a celému výzkumu přistupováno v kontextu Bergera a Luckmanna, kteří hovoří o identitě jako o sociálním konstrukt reality.

Práce je rozdělena na několik částí. První je věnována metodologii, kde podrobně zmíním a uvedu všechny použité metody. Dále zde rozebírám jednotlivé fáze výzkumu, definuji zkoumanou skupinu, výzkumné otázky a zohledním etickou stránku výzkumu. Další kapitola se týká historie české skupiny na českém území, jejich odchodu a následného zalesnění do české společnosti. Ve této kapitole se jímám vnuji jazyku - je zde zmíněna teorie, do které jsou zasazena data získaná z mého výzkumu. Tato část obsahuje podkapitoly, kde se vnuji ovlivnění českého jazyka v českém prostředí, etnolingvistické vitality, bilingvismu, doménám užití, přepínání kódů a jazykovým kolám. Následující čtvrtá kapitola má stejnou strukturu, ale zaměřuje se na teorii identity. V podkapitolách této části se vnuji situace identity, symbolům, stereotypům, transnacionálnímu sociálnímu poli, kolektivní paměti, názorům co do české povahy za svou vlast a reemigraci. V závěru práce shrnuji výsledky analýzy, která je cílem práce a odpovídám na výzkumné otázky.

1 Metodologie

V každé v dní disciplín je důležité definovat a rozebrat metodologii, pomocí které autor p i-el na své záv ry. V antropologii, kde je autor i-asto také výzkumníkem, který sám sbírá primární data v terénu, to platí dvojnásob. Proto v této kapitole podrobn ji rozeberu pr b h svého výzkumu a definuji metody, které byly pouflity ke sb ru a analýze dat. Konkrétn se zam ím na fáze výzkumu, vymezení zkoumaného terénu a mé postavení v n m, metody výb ru respondent a sb ru dat. Definuji zkoumanou skupinu, zmíním hlavní výzkumné otázky a zohledním etickou stránku výzkumu.

1.1 Fáze výzkumu

Výzkum a samotné psaní práce prob hlo v n kolika fázích, mezi nimi nelze stanovit jasné hranice, nebo se vzájemn prolínaly nebo p ekrývaly. Výzkum lze rozd lit na ty i hlavní etapy: p ípravná fáze, teoretická fáze, sb r dat a zpracování dat. Samotný sb r dat by se dal rozd lit na dal-í dv fáze, tedy na výzkum, který jsem uskute nil jifl v roce 2008 pro svou bakalá skou práci (první výzkum), ze kterého jsem áste n vycházel také p i psaní práce diplomové a na výzkum probíhající v roce 2010 a za átkem roku 2011 (druhý výzkum). Výzkum v roce 2008 se zam oval na výzkum identity a celkové situace okolo ecké men-iny, zatímco pozd j-í výzkum se jifl specializoval na ecký jazyk a také identitu.

P ípravná fáze: Toto období lze rozd lit v závislosti na první a druhý výzkum, p ípravná fáze prvního výzkumu se týkala zejména zji- ování, zda je toto téma zpracovatelné a je mofné proniknout do terénu. P ípravná fáze druhého výzkum byla realizována p edvýzkumem, který zji- oval šflivost eckého jazyka na území eské republiky a do jaké míry bude téma uchopitelné. V této fázi se uskute nilo také kontaktování respondent , kte í by byli pro toto téma nejp ínosn j-í, zejména jsem se snažil získat respondenty z ad nejstar-í generace, kterých jsem nem l p i p ede-lem výzkumu dostatek, tato snaha se pozd ji ukázala jako úsp -ná.

Teoretická fáze: Tato etapa navazuje na přípravou fázi a v rámci ní probíhalo studium odborné literatury týkající se jak české menšiny, tak odborné literatury zabývající se identitou, lingvistikou nebo metodami výzkumu. Na základě této fáze byl vytvořen teoretický rámec a zvoleny metody výzkumu, které byly použity při sběru a zpracování dat. Tato fáze se překrývá se všemi etapami, nebo studium odborné literatury bylo uskutečňováno během celého výzkumu a také při vyhodnocování dat.

Sběr dat se uskutečnil ve dvou fázích, jak již bylo zmíněno výše. V obou fázích byl sběr dat realizován především pomocí pozorování, rozhovory a dotazníkovým šetřením. V této práci, byla zohledněna zejména data získaná při druhém výzkumu, ale při závěrech bylo nahlíženo také na výsledky z předchozího šetření. Výzkum se v obou etapách uskutečnil zejména na severní Moravě a ve Slezsku, kde je koncentrace české menšiny nejvyšší, nicméně se uskutečnil také v jiných lokalitách ČR, například v Pardubickém kraji, kde se české rovněž vyskytují, ale již ne v takové míře jako na severní Moravě a ve Slezsku. Tento výběr byl záměrný, protože jsem chtěl porovnat úroveň znalosti jazyka a intenzitu české identity na místech s vysokou a nízkou koncentrací české.

Zpracování dat: Tato fáze byla věnována vyhodnocování získaných dat z terénu a samotnému psaní této práce, tato etapa byla realizována od prosince 2010 do června 2011.

1.2 Kvalitativní x kvantitativní výzkum

Ve vědeckém diskursu se dlouho vedl a vedl spor, který typ výzkumu je kvalitativnější a objektivnější pro určitý typ zkoumané skupiny. Osobně jsem se rozhodl v této práci zaměřit na kvalitativní výzkum, který je mi osobně blíže, ale zároveň ve svých závěrech zohledním také data z kvantitativního výzkumu, který jsem rovněž dříve prováděl v podobě dotazníkového šetření. Toto dotazníkové šetření beru jako pomocnou metodu ke kvalitativním datům, které jsem získal. Zároveň slouží jako metoda kontrolní a orientační, protože umožní porovnat, kolik dalších respondentů má stejný pocit nebo názor na určitý fenomén, jako respondenti, kterých jsem se dotazoval v rozhovorech. V práci tedy použiji kvalitativní a dříve také kvantitativní výzkum a výsledky získané oběma

strategiemi se budou vzájemně doplňovat.² Kvalitativní a kvantitativní výzkum jsou vzájemně komplementární a výstup z jednoho typu výzkumu je převzat druhým a znalost tak může být kumulována a prohlubována.³ Zastánci používání obou strategií byli již významní metodologové Glaser a Strauss, kteří tvrdili, že neexistuje zásadní konflikt mezi kvalitativními a kvantitativními metodami nebo daty. Domnívají se však, že v určitém smyslu jsou kvalitativní data důležitější při generování hypotéz.⁴ V práci tedy aplikuji smíšený výzkum, opírající se o kvalitativní a kvantitativní data. V praxi používali výzkumníci smíšený výzkum odedávna, ale teprve v novějších údobíích se mu věnuje patřičná pozornost. Smíšený výzkum je definován jako obecný přístup, kde se míchají kvalitativní a kvantitativní metody, techniky nebo paradigmaty v rámci jedné studie.⁵

V rámci kvalitativního výzkumu bude aplikován tzv. etnografický přístup, ve kterém jde o popis kultury určité skupiny lidí, kultura v tomto přístupu nejde o sdílené postoje, hodnoty a jazyk.⁶ Na rozdíl od klasické etnografie se při tomto přístupu výzkumník nezabývá nějakým etnikem na odlehlejších místech, ale skupinami přímo ve vlastní společnosti. V poplání zájmu nejde o otázku, jak jedinci společně vytvářejí sociální skutečnost.⁷

1.3 Zkreslení dat v terénu

U každého výzkumu hrozí nebezpečí zkreslení získaných dat nebo samotných výstupů, toho jsem si byl také vědom a proto jsem se snažil toto nebezpečí co nejvíce minimalizovat.

Lincoln a Guba hovoří ve spojitosti se zkreslením dat v terénu o těchto kategoriích. Jedná se o reaktivitu, zkreslení ze strany výzkumníka a zkreslení ze strany účastníků. Reaktivita znamená, že přítomnost výzkumníka může ovlivnit procesy, na nichž je výzkumník zaměřen. Zkreslení ze strany výzkumníka se týká toho, co výzkumník jako pozorovatel přináší do výzkumu v podobě svých

---

² HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 56. ISBN: 80-7367-040-2.

³ DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. s. 290. ISBN: 80-7184-141-2.

⁴ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 56. ISBN: 80-7367-040-2.

⁵ Tamtéž, s. 60.

⁶ Tamtéž, s. 103.

⁷ Tamtéž, s. 118.

subjektivních teorií a vlastností. Zkreslení ze strany účastníků se pak týká nep esných dat, která respondenti mohou výzkumníkovi poskytnout, ty pak mohou nep ízniv ě ovlivnit záv řy výzkumu.⁸

Webb, Campbell, Schwartz a Sechrest navrhli ve spojitosti se zkreslením dat p í výzkumu tuto klasifikaci:

1. **Efekt mor ete:** zkreslení vniklé tím, že zkoumané osoby v dí, že jsou pozorovány.
2. **Výběr role:** zkoumaná osoba, která ví, že je zkoumána, nebude reagovat p írozen ě, ale tak, aby se jevila v co nejlepším sv ětle.
3. **M ěnění jako zdroj zm ěny:** výzkumný proces m ěže v respondentech vyvolat postoje, které p ed tím neexistovaly.
4. **Stereotyp ve volbě odpov ědí:** volba alternativních odpov ědí je ovlivn ěna jinými faktory neřl m ěním respondenta.⁹

V t ěm t ěchto nebezpe ěí je prakticky nemořné se vyhnout a výzkumníci nemohou d ělat nic jiného neřl s nimi p ítát, zejména se to týká nebezpe ěí zkreslení ze stran respondent ě. Abych se vyvaroval nep esným dat ěm, která bych mohl od respondent ě získat, snařil jsem se v ěchny dostupné informace ov ěovat u jiných zdroj ě, a se řil jednalo o odbornou literaturu nebo další respondenty, v ěchny získané informace v ěak ov ěřit nelze.

Jelikoř má identita byla b ěhem výzkumu respondent ěm známa, neřlo zabránit tomu, abych se vyvaroval v ěm ěty ěm kategoriím řnebezpe ěí, která zmi ůjí Webb, Campbell, Schwartz a Sechrest. Pokusil jsem se je v ěak omezit tím, že jsem se snařil nevypadat v terénu p řil ěřoficiáln ě a navodil prost ědí, ve kterém by se respondenti cítili pohodln ě a nem ěli pot ěbu se stylizovat do jiných rolí, neřl zaujímají v b ěřném chování. Rozhovory se tak ěasto odeřřávaly v jejich domovech, nebo místech, která si sami zvolili, ěasto jsem byl respondent ěm doporu ěn od jejich dobrých známých nebo rodiny a tito lidé m ě do prost ědí uvedli nebo doprovodili, respondenti tak alespo ř ěste n ě nemuseli mít pocit, že hovo ří s řnezřným cizincem ě. Rozhovory s respondenty jsem zaznamenával na diktafon, i kdyřl nahrávání rozhovoru m ěže p řsobit ru ěivým dojmem a respondent

---

⁸ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 148. ISBN: 80-7367-040-2.

⁹ DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyráb ě sociologická řnalost*. Praha: Karolinum. s. 132. ISBN: 80-7184-141-2.

se nemusí p i této situaci cítit dobře. Poté je zde nebezpečí, že jeho výpovědi mohou být nahráváním ovlivněny.¹⁰ Toto ovlivnění může mít mnoho podob od zatajování informací až po jejich zkreslení.¹¹ Přesto jsem se snažil aplikovat nahrávání na každý rozhovor, nebo podle mého názoru je následná analýza dat přesnější a efektivnější. Věšichni respondenti s nahráváním souhlasili a podle mého subjektivního názoru nebyli nahrávacím zařízením nijak negativně ovlivněni nebo omezeni. Ze všech uskutečněných rozhovorů jsem měl pocit, že respondenti odpovídali upřímně a podle mého názoru nedocházelo k velkým změnám rolí oproti jejich normálnímu chování. Přijetí respondentů a ochotu zůstat se se mnou hodnotím velice kladně.

Z mé strany jsem se snažil omezit nebezpečí, kdy dochází ke zkreslení dat ze strany výzkumníka, pokusil jsem se tedy co nejvíce oprostit od svých subjektivních názorů a přistoupit k terénu objektivnímu. Je však jasné, že zbavit se zcela svých hodnotících a osobních pocitů je nemožné a mé závěry tak jsou ovlivněny můj subjektivním pohledem. Závěry jsou ovlivněny zároveň subjektivním pohledem mých respondentů, nebo každým člověkem si utváří názor na nějaký jev na základě svých zkušeností, hodnot, sociální interakce a subjektivních pocitů. Svět, který nás obklopuje (a různé jevy v něm) je tak podle Bergera a Luckmanna sociální konstrukce reality vytvořená společností, která nám utváří subjektivní názor na určitý jev, velkou roli v tomto názoru nebo pohledu hrají osobní zkušenosti a okolí jedince. Ke zkoumaným jevům jazyka a identity tak budu přistupovat v kontextu Bergera a Luckmanna, tedy v pojetí sociální konstrukce reality, kdy budu k získaným datům přistupovat, jako k subjektivním názorům a postojům jednotlivců. Nicméně na základě těchto dat dojdou k určitým zobecněním a závěrům týkající se české společnosti, které budou výstupem této práce. Tyto mé závěry mohou být rovněž chápány jako výsledek sociální konstrukce reality.¹²

---

¹⁰ DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. s. 374. ISBN: 80-7184-141-2.

¹¹ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 148. ISBN: 80-7367-040-2.

¹² BERGER, Peter; LUCKMANN, Thomas. 1999. *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK. ISBN: 80-85959-46-1.

1.4 Poufíté otázky

Podle Pattona existuje 6 typů otázek; o zkušenostech chování, o názorech a hodnotách, o pocitech, o znalostech, o vnímání a otázky demografické a kontextové.¹³ Z těchto typů se výzkum opíral zejména o otázky vztahující se k názorům, ty jsou zaměřené na porozumění kognitivním a orientačním procesům jedince a mohl by objasnit, co si lidé myslí, jaké mají hodnoty a názory. Dále to byly otázky vztahující se k pocitům, kde byly zjišťovány citové reakce respondentů na jejich zkušenosti a profity. Další otázky o znalostech mohl by objasnit, co subjekt skutečně zná, konkrétně byly tyto otázky aplikovány na znalost českého jazyka. Okrajově byly aplikovány také otázky demografické, zde jsem se dotazoval pouze na věk, pohlaví (u dotazníků), vzdělání a bydliště.¹⁴ Otázky byly pokládány flexibilně a respondentům byla dáována v odpovědích volnost a prostor, následně byly relevantní odpovědi prohlubovány doplňujícími otázkami. Vždy jsem začínal otázkami o přítomnosti, na které je pro respondenta snazší odpovědět, než na otázky o budoucnosti, které mají spekulativní charakter. Otázky týkající se přítomnosti byly následně použity jako opěrný bod pro otázky o minulosti.¹⁵ Při žádném rozhovoru nenastala situace, kdy by respondent na jakou otázku nechtěl odpovědět, z čehož lze usoudit, že žádná otázka pro něj nebyla citlivá nebo kontroverzní.

1.5 Metody výzkumu a postavení výzkumníka v terénu

Při sběru dat bylo použito zúčastněné pozorování, které patří mezi nejdřívejší metody kvalitativního výzkumu. Zúčastněným pozorováním je možné popsat co se děje, kdo se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč. Tato strategie se používá v etnografických studiích, které se soustředí na nějaký jev. Konkrétně v tomto případě to bylo pozorování leněcké menšiny, při kterém jsem se snažil zaznamenat funkci, frekvenci a domény

---

¹³ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 167. ISBN: 80-7367-040-2.

¹⁴ Tamtéž, s. 168.

¹⁵ Tamtéž, s. 155.

ufflití eckého jazyka. Rovn fl jsem pozoroval jejich postoje jak k ecké tak eské identit a snažil se vypořádat, která generace má blíž k ur ité identit , pop ípad , zda se tyto identity m ní v r zných situacích nebo se vzájemn p ekrývají atd.¹⁶ Pokud výzkumník chce zjistit n co o skupinové identit jedince, musí ho sledovat v mnoha situacích, p i kterých p ichází do kontaktu s r znými jedinci jiných skupin (šdruhýmiõ). P i tomto sledování m fle zjistit, jaké skupiny zaujímají významné místo v jeho flivot .¹⁷

Pojem zú astn né pozorování se netýká pouze samotného pozorování, ale je spojeno s dal-ími metodami sb ru v terénu. Mimo metody samotného pozorování jsem pouffil také interview se zkoumanými osobami a analýzu osobních dokument .¹⁸ Mezi t mito dokumenty se objevovaly nej ast ji fotografie, propaga ní materiály eckých organizací nebo jiné dokumenty, které si respondenti schovávali z r zných d vod , nej ast ji nostalgických. Krom samotných rozhovor se pozorování odehrávalo p edev-ím na eckých kulturních akcích, kde se minorita schází ve v t-ím po tu nej ast ji, nebo také na kurzu eckého jazyka. Tato ú ast na ve ejných akcích p inesla mému výzkumu zajímavá zji-t ní, ale v t-ina dat, o která jsem se v práci opíral, pochází z rozhovor uskute n ných se leny minority v soukromí. Tyto poznatky a zji-t ní jsou podle mého názoru pro mou práci a záv ry p ínosn j-í.

P i aplikaci zú astn ného pozorování je d leffit získať p ístup do terénu a efektivn navázat kontakt s potenciálními respondenty. V mnoha p ípadech je získání p ístupu asov náro ný úkol, proto je vhodné se jím zabývat del-í dobu p ed zapo etím výzkumu.¹⁹ Výzkumný terén jsem jifl m l áste n p ípraven, nebo v ecké komunit jsem provád l výzkum ufl v roce 2008, z tohoto -et ení jsem m l kontakty, které mi pomohly sehnat dal-í respondenty, a s n kterými dotazovanými z roku 2008 jsem rozhovory prohloubil. Respondenti byli tedy mimo jiné získávání také technikou tzv. sn hové koule (šSnowball Technique), která spo ívá na výb ru jedinc , p i kterém nás p vodní informátor dovede

---

¹⁶ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 193. ISBN: 80-7367-040-2.

¹⁷ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních spole ností: rozum t identit* . Praha: Triton. s. 69. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹⁸ DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. s. 308. ISBN: 80-7184-141-2.

¹⁹ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 194. ISBN: 80-7367-040-2.

k jiným členům naší sledované skupiny.²⁰ Mezi n kterými členy české menšiny se pohybují již dlouhodobě, nebo mezi nimi mám známé - také tyto lidé mi pomohli se do terénu dostat. Přístup ke skupině nebyl složitý, protože se nejedná o uzavřenou komunitu, ale naopak o komunitu velice otevřenou.

Při sběru dat jsem použil také klíčové informátory, to znamená respondenty, kteří výborně znají situaci ve skupině. Klíčoví informátoři jsou užiteční zejména při osvětlení dat, ke kterým by se výzkumník těžko dostával, například vysvětlení historických událostí nebo propojení určitých jevů. Klíčovými informátory může být několik a jsou to lidé, se kterými výzkumník stráví více času než s jinými, aby mu osvětlili věci, které ho zajímají.²¹ Za klíčové informátory mohou označit dva respondenty ze starší generace, kteří byli v minulosti aktivní v organizaci české menšiny a také v současnosti mají podrobný pohled o dění okolo ní. Tito informátoři poskytli zejména zajímavá data o historickém vývoji minority na českém území a její postupné transformaci až do současnosti. Tito informátoři měli rovněž pohled o dění v jednotlivých generacích ní, nebo tyto generace jsou součástí jejich rodin.

Jak již bylo zmíněno, výzkum se opíral zejména o rozhovory, konkrétně se jednalo o polostrukturované rozhovory, které trvaly od 48 minut do 2 hodin 32 minut. Rozhovory se uskutečnily mezi dvěma generacemi ní, kteří na našem území žijí, rovněž se podařilo uskutečnit rozhovor s níkem, který do Československa přicestoval jako dítě a v 90. letech se vrátil zpět do nícka. Rozhovory se odehrávaly nejprve doma, nebo v prostorách, které si sami zvolili, jeden rozhovor se uskutečnil také přes internet pomocí programu Skype.

Jako pomocnou metodu jsem použil také dotazníky, které mi níckové zaslali, na základě byl jeden dotazník, který jsem dal respondentce a ta ho následně rozšířila mezi českou minoritu, nemohu tedy psát o návratnosti dotazníku a mohu pouze sdělit, že na konci jejich sběru jsem jich měl k dispozici 34.

Při sběru dat byla aplikována také metoda škálování tzv. sémantický diferenciál, při aplikaci této metody je respondent požádán, aby popsal určitý jev

---

²⁰ DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. s. 114. ISBN: 80-7184-141-2.

²¹ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 195. ISBN: 80-7367-040-2.

na n kolika -kálách, nejlépe s lichým po tem kategorií.²² Touto metodou jsem zji- oval zejména stupe ecké identity, znalost jazyka, nebo vztah k jazyku. Respondenti m li možnost výb ru na liché -kále od 1 do 5 a metoda š-kalováníõ byla pouflita jak u rozhovor tak dotazník . Nap íklad identita byla zji- ována -kálou:

- 1 - jsem ech/ e-ka eckou identitu nepoci uji
- 2 - jsem ech/ e-ka, ale poci uji eckou identitu
- 3 - cítím se být stejn ekem jako echem
- 4 - jsem ek/ ekyn , ale poci uji eskou identitu
- 5 - jsem ek/ ekyn eskou identitu nepoci uji

Intenzita etnického v domí jednotlivc a pospolitostí je t flko m ítelná a je t eba po ítat s velkými individuálními rozdíly, ale také s výkyvy v ase a v závislosti na konkrétní situaci.²³

Rovn fl bych cht l zmínit fakt, fle p i výzkumu jsem nepouflil fládné motivace, nap íklad v podob dárk nebo finan ní odm ny, které by potenciální respondenty na rozhovory p ílákaly.

Výzkumník se podle Dismana m fle s terénem ztotofnit jako úplný pozorovatel, pozorovatel jako participant, participant jako pozorovatel nebo úplný participant. Je obtíflné d lat mezi t mito kategoriemi ostré hranice, ale má role p i výzkumu je nejblifl-í kategorii pozorovatel jako participant.²⁴

Byl jsem v sociální interakci se leny skupiny, ale nep edstíral jsem, fle jsem skute ný participant, tedy len skupiny, který se aktivn zapojuje do jejich aktivit. Podle mého názoru jsem byl p íjat respondenty kladn a nemám pocit, fle bych svým výzkumem n komu vadil, nebo byl p íjímán s ned v rou.

1.6 Definice zkoumané skupiny

Skupinu, kterou jsem zkoumal, netvo ili jen šklasi tíõ ekové. Lidé, kte í se identifikují stupn m 5 (Jsem ek/ ekyn nepoci uji eskou identitu) je dnes v ecké komunit men-ina. V t-ina respondent se identifikuje od stupn 4 do

---

²² DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. s. 160. ISBN: 80-7184-141-2.

²³ TAVATAVA, Leo-. 1994. *Národnostní men-iny v Evrop* . Praha: Ivo flelezný. s. 15. ISBN: 80-7116-375-9.

²⁴ DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. s. 306. ISBN: 80-7184-141-2.

stupn 2 a jsou to například lidé, kteří se v ecku narodili, ale přijali áste n eckou identitu, pocházejí ze smí-ených ecko- eských rodin, lidé s eckými rodi i, kteří se narodili v eskoslovensku atd. Co tyto lidi spojuje, je v t-í i men-í ecká identita a tuto skupinu budu ve své práci ozna ovat jednotným termínem ekové. Tento termín ur it nebude vhodný pro lov ka, který má eckou národnost, narodil se v eské republice/ eskoslovensku, žije zde celý život a na stupnici 1-5 se ozna il za šdvojkuõ. Tento lov k v-ak pocí uje eckou identitu a proto i jeho zahrnu do termínu ekové, který bude v této práci zjednodu-ený termín pro lidi pocí ující eckou identitu od stupn 2 do stupn 5.

ekové jsou na eském území již p es 60 let a p irozeným vývojem dnes tvo í n kolik generací. V práci budu tyto generace zohled ovat a odkazovat na n , proto je pot eba tyto generace vymezit. K vymezení použiji upravené rozd lení Slobody z roku 2004.

- (1) **nejstar-í generace:** Nejstar-í povále ní imigranti, kteří profili své mládí nebo rané d tství v ecku, po etn jsou mezi eky druhou nejpo etn j-í skupinou.
- (2) **stará generace:** Imigranti a jejich potomci, kteří se narodili p iblížn v dob migrace a do po átku 60. let, tito lidé vyrostli v d tských domovech nebo eckých komunitách v 50. a 60. letech. Po etn jsou nejsiln j-í skupinou a tvo í tzv. jádro komunity.
- (3) **mladá generace:** Potomci migrant , kteří se narodili v druhé polovin 60. let a v 70. letech. Po etn tvo í druhou nejslab-í skupinu ek .
- (4) **nejmlad-í generace:** Lidé, kteří se narodili v 80. letech a dodnes, po etn jsou nejslab-í skupinou.²⁵

1.7 Etika výzkumu

Etická stránka výzkumu je d ležitá sou ást -et ení, na kterou by m l být kladen velký d raz. Proto jsem se snažil b hem výzkumu dodr flet základní etické standardy, které jsou p i výzkumu vyžadovány.²⁶

---

²⁵ SLOBODA, Marián. 2002. *ecká a makedonská etnická skupina v esku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04].

URL http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12deece153/greek_macedonians.pdf

²⁶ SILVERMAN, David. 2005. *Ako robí kvalitatívny výskum : Praktická príru ka*. Bratislava. s. 327. ISBN: 80-551-0904-4.

V první řadě jsem měl snahu zajistit, aby –et ení bylo anonymní a identita respondent nebyla jakýmkoli způsobem zveřejněna. Mnoho lidí není ochotno sdílet všechny informace, pokud ví, že budou následně zveřejněny. Proto je zachování soukromí důležitým požadavkem při výzkumu. Pouhá anonymita někdy není dokonalým řešením, neboť ze zveřejněných výpovědí nebo dat lze identitu respondenta odvodit. V ideálním případě není identita respondenta výzkumníkovi známa.²⁷ Tento moment v –et ení nastal, když jsem používal pro sběr dat dotazníky zasílané přes internet, ale v případě rozhovoru mi byla identita respondent známa. Pokud došlo k přepsání výroku respondenta do této práce, byla anonymita zajištěna tím, že jeho výrok byl označen pouze v křídélku a pohlavím (např. Respondent/Respondentka 25 let).

Rovněž jsem neshromažďoval data bez souhlasu zkoumaných lidí. Vždy byl získán pouze (informovaný) souhlas, což znamená, že se osoba zúčastnila studie, pouze pokud s tím souhlasila. Před začátkem každého –et ení byl respondent plně informován o průběhu a okolnostech výzkumu.²⁸ Také jsem bral v potaz možnost svobodného odmítnutí a každý dotazovaný byl seznámen s tím, že může kdykoli od výzkumu odstoupit. Tuto možnost, ale žádný z respondentů nevyužil.

1.8 Výzkumné otázky

Tato práce se zabývá českou menšinou v České republice, konkrétně se zaměřuje na její identitu a jazyk, proto se také na tyto dva fenomény soustředí hlavní výzkumné otázky. Pro práci nebyla zvolena jedna hlavní výzkumná otázka, ale otázek pět, které však spolu úzce souvisí a jejich odpověď nám přináší ucelený pohled na fenomén jazyka a identity u českých, žijících v České republice. Práce mapuje do jaké míry je etnicita flivá mezi jednotlivými generacemi českých a jakými mechanismy je český jazyk v českém prostředí udržován a předáván. Zároveň mapuje, jak se jednotlivé generace identifikují, tedy zda se považují za Čechy, Češky nebo něco mezi tím a opět popisuje mechanismy, kterými je identita podporována a udržována. Práce také zkoumá vztah mezi znalostí českého jazyka

---

²⁷ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. s. 155. ISBN: 80-7367-040-2.

²⁸ Tamtéž, s. 155.

a stupn m ecké identity, proto výzkumné otázky zní: *Jaká je znalost eckého jazyka u jednotlivých generací ek ? Jakými mechanismy je ecký jazyk v eském prost edí udržován? Jak se jednotlivé generace ek identifikují? Jaké mechanismy udržují eckou identitu v eském prost edí? Jaký vztah panuje mezi znalostí eckého jazyka a eckou identitou?*

2 Historie příchodu českých do Československa

Příčinou emigrace českých z jejich vlasti byla na konci 40. let obanská válka, která v Česku začala po 2. světové válce. Tento boj propukl mezi zastánci monarchie a republikány, kteří byli vedeni českou komunistickou stranou, také proto se konflikt výrazně promítl do studené války. Republikáni byli podporováni východním blokem, zejména SSSR, zatímco za monarchii se postavil západ včetně Velké Británie. První poválečná česká vláda byla koalicí všech stran s výjimkou krajní pravice, od začátku panovaly ve vládě tvrdé neshody, které vyvrcholily v únoru 1946, kdy v přímořském městě Litochorev padly první výstřely mezi zneprátenými stranami. V Litochorev začala obanská válka, která trvala do srpna 1949.²⁹

V průběhu roku 1948 získávaly útoky monarchistů sílu a byly zaznamenávány značné civilní ztráty, vedení republikánů proto rozhodlo o masové evakuaci civilního obyvatelstva. Z postižených oblastí uteklo celkem 60 000 tisíc lidí a konečným cílem bývají se staly Polsko, Maarsko, Rumunsko, SSSR, Albánie, Bulharsko a také Československo.³⁰ Nevládní se dostali do cílových zemí dobrovolně, v nich kterých případech se jednalo dokonce o zajaté příslušníky českých královských ozbrojených sil.³¹ Evakuace nebyla dobře organizovaná a docházelo k chaosu, který měl za následek mnoho rozdělených rodin, často se stávalo, že děti konily v jiných státech než jejich rodiče.³² Následné slouování rodin bylo problematické, a tak docházelo ke slouování pouze nukleárních rodin. Vzdálenější příbuzní jako tety, bratřanci, –vag i z stávali tam, kam byli odvezeni.³³

Do Československa se vltina emigrantů dostala přes Jugoslávii. Jugoslávská vláda usídlila uprchlíky ve vesnici Bulkes v oblasti Vojvodina. V této vesnici bydleli převážně Němci, kteří byli v roce 1946 odsunuti a Bulkes zůstala

²⁹ CIRONIS, Petros. 2001. *Akce " česká dle ti 1948"*. Rokycany: Státní okresní archiv Rokycany. s. 15-27.

³⁰ OT ENÁTEK, Jaroslav, 1998. *česká národnostní menšina v české republice dnes*. In český lid, 85, s. 147-159. s. 147-148. ISSN: 0009-0794.

³¹ HRADE NÝ, Pavel, DOSTÁLOVÁ, Růžena, HROCHOVÁ, Věra, OLIVA, Pavel, VAVŘINEK, Vladimír. 2001. *Dějiny česká*. Praha: NLN. s. 658. ISBN: 80-7106-192-1.

³² SLOBODA, Marián. 2002. *česká a makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04].

URL http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12deece153/greek_macedonians.pdf>

³³ OT ENÁTEK, Jaroslav. 2003. *Migranti z česká v Česku* [online]. [cit. 2007-10-11]. In Migraceonline, URL: <http://www.migraceonline.cz/eknihovna/?x=195751>>.

prázdná. Zde si řeckové vytvořili jakousi vlastní samosprávu. Po roztržce Jugoslávie se SSSR a následném vyhloupení Jugoslávie z Informbyra se Tito rozhodl vyhostit řecky, které považoval za své potenciální odpůrce. Vyhostěných řeck se ujalo československo a celkový počet imigrantů se odhadoval na 14 000. První transfer uprchlíků do československa se týkal dětí do 15 let, z Bulkesu vyjely v nákladních vagónech a přes Maarsko dorazily do Těruva, odtud pokračovaly do Mikulova, kde červený kříž zřídil přijímací stědisko.³⁴ Po přijezdu musely děti projít přísnou karanténou, neboť některé z nich trpěly infekčními nemocemi, jako jsou tuberkulóza, černý kašel, příušnice nebo svrab.³⁵ Po přechodném pobytu v přijímacím táboře v Mikulově byly děti rozvezeny do 21 táborů po celé republice. Táboře se nacházely v Klokočově, Bludově, Budičově, Albrechticích, Brankách, Darkově, Víkotejně, Hukvaldech, Krnově, Loučné nad Desnou, Melí, Oskavě, Ostravě, Ostravici, Prostějovské, Sobotíně, Uničově, Těhlovicích, Velkých Heralticích, Vidnavě a Veselíku.³⁶ V československu bylo následně v letech 1948-1949 zřízeno přes sto domovů pro řecké děti, přesně počet těchto zařízení není znám a dnes již je těžko dohledatelný. Cironis proto uvádí, že toto číslo může být i větší. Poslední dětský domov byl zrušen v roce 1962 v Sobotíně.³⁷ Papadopulos uvádí, že do konce roku 1948 přesáhly počet dětí, které dorazily do československa číslo 3500, v roce 1952 pak v jednotlivých dětských domovech pro řecké děti bylo 2 719 jedinců.³⁸ V těchto domovech děti poznávaly jiný styl života a zvykaly si na nový rozvrh dne, stravu atd. V dětských domovech se nacházeli odborní pracovníci, kteří měli zajistit plynulý chod zařízení. Personál byl jak řecký, tak český, řeckou část tvořily ženy, které přijížděly s transporty jako doprovod. Hlavně tyto ženy se snažily dětem nahradit jejich matky a pomoci jim dostat se ze špatného fyzického a psychického stavu, ve kterém byly po dlouhém cestování. Dětem na jejich psychice později nepomohlo také přestěhování mezi různými domovy.³⁹ Pro děti byla v domovech zaváděna speciální školní výuka. Převážná část imigrantů pocházela z agrárních horských

³⁴ OT ENÁTEK, Jaroslav, 1998. *řecká národnostní menšina v české republice dnes*. In *český lid*, 85, s. 147-159. s. 147-148. ISSN: 0009-0794.

³⁵ DOBROVSKÝ, Ivan. 1988. *Ještě to není minulost*. SPFFBU, C. Brno s. 25.

³⁶ OT ENÁTEK, Jaroslav, 1998. *řecká národnostní menšina v české republice dnes*. In *český lid*, 85, s. 147-159. s. 147-148. ISSN: 0009-0794.

³⁷ CIRONIS, Petros. 2001. *Akce " řecké děti 1948"*. Rokycany: Státní okresní archiv Rokycany. s. 34.

³⁸ PAPANOPULOS, Lysimachos. 1998. *Děti bouřely*. Praha: Nemesis s. 80-88.

³⁹ CIRONIS, Petros. 2001. *Akce " řecké děti 1948"*. Rokycany: Státní okresní archiv Rokycany. s. 32-33.

oblastí severního Makedonska, kde byla vzdelanost a gramotnost, a tedy i znalost spisovné řečtiny obecně na nízké úrovni.⁴⁰ Válka navíc znemožnila dít do škol, proto mnoho dětí usedlo poprvé do školních lavic až po příjezdu do Československa.⁴¹ Tyto faktory způsobily, že až 60% dětí bylo zcela negramotných.⁴² Země, které přijaly v roce 1948 na 25 000 Makedonců, po vítězství republikánské armády se tyto děti vrátily do vlasti ke svým rodičům. Avšak porážka republikánů vytvořila zcela novou situaci, se kterou se nikdo nepočítal. Porážka znemožnila Makedoncům vrátit se zpět do vlasti, bylo tedy třeba celou tuto akci přehodnotit a postupně vytvářet pro tyto děti trvalé životní podmínky.⁴³

Bezprostředně následujícího roku byli do Československa transportováni také dospělí z Bulharska, Albánie, Bulharska nebo přímo z Makedonska přes Jugoslávii. Dospělí stejně jako děti prošli táborem v Mikulově a následně byli rozmístováni po Československu. Mnozí si cílový stát nevybrali, protože při rozhodování v této záležitosti neměli prostor ani možnost. Makedonskou migraci do Československa tedy můžeme označit jako nedobrovolnou, politicky a vojensky podmíněnou.⁴⁴

Skupina Makedonských imigrantů zahrnovala všechny věkové kategorie: malé děti, mládež, dospělí a také staré lidi. Účelný poměr jednotlivých kategorií je pro nedostupnost pramenů nezjistitelný. Můžeme ale říci, že příchozí skupina byla v českém slovením reprodukovatelná. Z hlediska sociální struktury byla tato skupina homogenní, většina imigrantů pocházela ze zemědělství. Do Československa si Makedonci přinesli vedle jazyka i svou kulturu, měli v odlišném oděvu, s jinými pracovními návyky, s jinou skladbou a úpravami pokrmů, s jinými vztahy uvnitř rodin a s odlišnými tradicemi.⁴⁵

Poválečné Československo nebylo v dobré hospodářské situaci, a také proto v prvních měsících narůstala širší akce o řešení nejzávažnějších problémů,

---

⁴⁰ SLOBODA, Marián. 2002. *Makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejího vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04].

URL http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf

⁴¹ OT ENAŠEK, Jaroslav. 1998. *Makedonská národnostní menšina v české republice dnes*. In *Český lid*, 85, s. 147-159. s. 155. ISSN: 0009-0794.

⁴² PAPADOPULOS, Lysimachos. 1998. *Děti bouře*. Praha: Nemesis. s. 92.

⁴³ CIRONIS, Petros. 2001. *Akce "Makedonci 1948"*. Rokycany: Státní okresní archiv Rokycany. s. 32-33.

⁴⁴ OT ENAŠEK, Jaroslav. 2003. *Migranti z Makedonska v Česku* [online]. [cit. 2007-10-11]. In *Migraceonline*, URL: <http://www.migraceonline.cz/eknihovna/?x=195751>.

⁴⁵ BOTU, Antula. 1982. *Makedonská etnická skupina v Československu*. In *Český lid*, 69, s. 47-49. s. 48.

nejast ji ekonomické. Na řízení akce se podílelo několik organizací, zejména pak československý červený kříž, ÚV KSČ a Ministerstvo práce a sociální péče. Do organizace akce se také významně zapojily české exilové orgány.⁴⁶ Po příchodu hlavní uprchlické skupiny se českové začali podílet na osídlování pohraničních oblastí. Československou vládou byli určeni především k osídlení severní Moravy, kde byl vedle jižních a západních českých úbytek obyvatelstva díky povalečnému odsunu nejcitelnější.⁴⁷ Zároveň byla snaha imigranty koncentrovat a izolovat, nebo byl jejich pobyt považován za dočasný. Českové proto byli usazováni do odlehklých a po sudetských Němci vysídlených vesnic Krnovska, Jesenicka, Šumperka a bylo jim zakázáno stahovat se na jiná místa. Politika izolace se však brzy ukázala být neudržitelná, nebo velký počet imigrantů nebyla schopna uflivít práce v zemědělství.⁴⁸ Následovala tedy migrace směrována do dalších vesnic a měst, nejast ji do okresů Jeseník, Šumperk, Bruntál, Opava, Vsetín, Karviná, Ostrava a Nový Jičín. Českové byli zaměstnáváni zejména ve strojírenských, hutnických a textilních závodech. Po příchodu vyufflivali k bydlení především podnikové ubytovny a s rozvojem bytové politiky v 50. letech získali své byty. V druhé polovině 50. let začalo docházet k migraci do dalších lokalit, mezi hlavní cílová místa patila města jako; Ostrava, Bohumín, Tinec, Hradec Králové, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Liberec, Jablonec nad Nisou, Brno, Plzeň, Rokycany, Beroun atd. Největší koncentrace česků byla v Krnově, kde na začátku padesátých let bydlelo 2 500 česků.⁴⁹

Všeobecně se ve zdrojích týkajících se příchodu česků uvádí, že drtivá většina těchto migrantů byla levicově orientovaná, nebo že její členové byli přímo angažováni v komunistické straně. Toto tvrzení je pravdivé jen částečně, nebo v této skupině se nacházelo mnoho migrantů, kteří se politicky neangažovali nebo nedefinovali. To se týkalo zejména starší části migrantů, silně levicově smýšlející lidé byli převážně z mladší generace. Z výpovědí mých respondentů vyplývá,

---

⁴⁶ SLOBODA, Marián. 2002. *Čeští a makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04].

URL http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf

⁴⁷ OT ENÁNEK, Jaroslav, 1998. *Čeští národnostní menšina v české republice dnes*. In *český lid*, 85, s. 147-159. ISSN: 0009-0794. s. 150.

⁴⁸ SLOBODA, Marián. 2002. *Čeští a makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04].

URL http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf

⁴⁹ OT ENÁNEK, Jaroslav, 1998. *Čeští národnostní menšina v české republice dnes*. In *český lid*, 85, s. 147-159. ISSN 0009-0794. s. 150.

že mnoho lidí začalo sympatizovat s komunistickým režimem a až po příchodu do
eskoslovenska, nebo tehdejší vláda jim poskytla azyl, vzdání, materiální
zabezpečení a mnohým nabídla nový život se standardy, kterých by v tehdejší
zemi dosahovali. Mladé generace, kteří si pamatují příchod do
eskoslovenska, často při mém výzkumu zmíní kladné přijetí ze strany
eskoslovenské společnosti nebo vzpomínali na prostředí, kterým se jim dostalo.

*„Já jsem říkal, kdybych vyhrál ve sportce, tak musím dát republice milion
korun, nebo dva, že mě tak přijali a vychovali.“ (Respondent 72 let)*

*„My jsme tady našli mezi lidmi velkou lásku na vesnici kde jsme se
přistěhovali, lidé udělali před Vánocemi sbírku, přivezli nám a postavili krásný
strom. Dali pod něj bonbony, ovoce a koláčky na to se nedá zapomenout, to
jsou obrazy, které se člověku vrací, a když to člověk vypráví, tak mu teče slzy,
pro nás to bylo hezké, protože my jsme znali jen válku a bídu.“ (Respondent 77
let)*

Etnicky a etnograficky nebyla skupina jednotná. Uprchlíci, které
eskoslovensko přijalo, pocházeli z oblastí nejvíce postihených válkou, jednou
z těchto oblastí byla provincie Makedonie. Po příchodu do eskoslovenska
chování Makedonců naznačovalo, že se nepovažují za Čechy a toto označení
odmítali. Je tedy zajímavé, že při sčítání lidu v roce 1991, kdy každý mohl
svobodně deklarovat svoji národnost, se přítomnost Makedonců neprojevila. Je
možné, že došlo ke změně identity a tyto lidé se přihlásili jako Čechové. Makedonci
nebyli jedinou etnickou skupinou, kterou eskoslovensko přijalo. Otázkou je
rozdělil skupinu migrantů na etnické a etnografické skupiny:

- (1) **Lazi**, jindy též **Kavkazi** - pocházejí ze široké oblasti tureckého Karsu,
východní Anatolie a také Gruzie.
- (2) **Ponti** - jejich domovem byla území od 8. stol. př. n. l. mstavena pobřeží
černého moře.
- (3) **Konstaniopolité** - čechové usídlení v nejbližším okolí Istanbulu.
- (4) **Turkofoni** - čechové z celého Turecka, kteří mluví turecky.
- (5) **Maloasijští čechové** - čechové pocházející ze Smyrny a širokého okolí.
- (6) **Makedonci** - čechové pocházející ze severozápadní provincie Makedonie,
nikoli tedy etnickí slovanští Makedonci.
- (7) **Thrakioti** - název této skupiny pochází od starověkého indoevropského
kmene Thrák, po nichž převzala jméno oblast - provincie Thrákie.

(8) **Epeirové** - podobně vznikla také provincie Jižní Epeiros a ekové odtud pocházejí.

(9) **Thesalové** - ekové ze středoecké provincie Thessalia.⁵⁰

S jiným rozdělením pí-el Sloboda, který migranty začal do -esti etnických a jazykových skupin:

- (1) **ekové** ó ekové patřili buď k autochtónnímu obyvatelstvu severního ecka, nebo k píst hovalcím, kteří se do oblasti přesunuli. Jazykem této skupiny byla ečina, která obsahovala několik dialektů, například dialekt Pontu, který je členem ostatních skupin naprosto nesrozumitelný.
- (2) **Makedonci** ó Makedonci tvořili druhou nejpočetnější skupinu, o které zdroje uvádějí, že tvořili aflu etnu imigrantů, kteří do Československa přišli. Makedonci mluvili jedním z dialektů jihovýchodomakedonské národné skupiny a jedním ze severoeckých dialektů podle místa příchodu. Velká část této skupiny byla bilingvní, ale objevovali se také Makedonci, kteří ecky neuměli vůbec, nebo velmi špatně.
- (3) **Albánci a Arvanité** ó tato skupina byla tvořena několika jedinci, kteří mluvili odlišnými varietami albánčiny a většina z nich i ecky.
- (4) **Aromuni** ó počet jedinců této skupiny se odhadoval zaátkem 50. let na několik desítek, její členové byli usazeni zejména ve Dvoře Králové nad Labem a mluvili aromunsky a vlastní varietou ečiny.
- (5) **Turci** ó podle odhadů se do Československa dostalo také několik tureckých rodin.
- (6) **Sefard-tí fiidé** ó do Československa emigrovalo několik sefardských fiidů, tyto lidé hovořili ecky a většina také románským jazykem ladino.

Z těchto skupin si v současnosti udrželi svou kulturu a jazyk pouze ekové a částěně také Makedonci.⁵¹

Z toho vyplývá, že etnická skladba úteenců, kterým Československo poskytlo azyl, byla velmi pestrá. Avšak v době jejich příchodu se jejich etnickou a subetnickou skladbou nikdo nezabýval. Výzkum, který proběhl až po 47 letech od

---

⁵⁰ OT ENAŠEK, Jaroslav. 2003. *Migranti z ecka v esku* [online]. [cit. 2007-10-11]. In Migraceonline, URL: <http://www.migraceonline.cz/eknihovna/?x=195751>.

⁵¹ SLOBODA, Marián. 2002. *ecká a makedonská etnická skupina v esku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online]. [cit. 2011-05-04]. URL: http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf.

příchodu emigrantů, ufl jen střílí zpět n zjišoval etnickou skladbu uprchlíků, protofe informáto i se jifl k této otázce nejsou schopni vyjádřit.⁵²

Mnoho ek vyuffilo b hem let moflnost vrátit se zp t do vlasti, tato reemigrace prob hla v n kolika vlnách. N kte í jedinci ode-li zp t jifl v polovin 50. let, dal-í vlna následovala v letech –edesátých. Nejt-í odchod ek ale nastal po pádu vojenské junty v roce 1974, kdy se k moci dostal Andreas Papandreu a jeho Panheléské socialistické hnutí, které vyhlásilo amnestii umofl ující návrat uprchlíků.⁵³

V sou asnosti se k ecké národnosti v eské republice podle posledního s ítání lidu v roce 2001 hlásí 3219 osob. Podle vlastních odhad men-iny je na území eska afl 5000 jedinců, kte í se identifikují jako ekové.⁵⁴ V prvním s ítání lidu po pádu komunismu v roce 1991 se k ecké národnosti p íhlásilo celkem 3400 osob⁵⁵, do-lo tedy k mírnému poklesu lidí, kte í se oficiáln k ecké identit hlásí. Pokles je nicmén b hem deseti let minimální a m fleme tedy po et lidí, kte í se hlásí k ecké národnosti ozna it za konstantní.

Dnes se nejvíce ek nachází v Moravskoslezském kraji (Ostrava, Tmperk, Krnov, Jeseník, Bohumín, Tinec, Karviná, Havíov, Vrbno pod Pradem, Msto Albrechtice, Osoblaha, Dív í Hrad, Rudoltice, Krásné Louky, Staré Purkartice, Jindichov a Zlaté Hory) v Jihomoravském kraji (Brno, Znojmo, Mikulov, Hevlín) a v Praze. Men-í koncentrace se pak nachází ve mstech Jablonec nad Nisou, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Vykov, Olomouc, Stráfnice.⁵⁶ ecká men-ina má plnou sociální skladbu, od dlník afl po podnikatele, umlce a v dce. Intelektuálové a podnikatelé se siln angaflují v záleflitostech men-iny, cofl podporuje také její vitalitu.⁵⁷

⁵² OT ENÁTEK, Jaroslav, 1998. *ecká národnostní men-ina v eské republice dnes*. In *eský lid*, 85, s. 147-159. ISSN: 0009-0794. s. 149-150.

⁵³ OT ENÁTEK, Jaroslav. 2003. *Migranti z ecka v esku* [online].[cit. 2007-10-11]. In *Migraceonline*, URL: <http://www.migraceonline.cz/eknihovna/?x=195751>>.

⁵⁴ LIOLIOS, Vangelis. 2002. *Podkladové materiály pro Radu vlády pro národnostní men-iny o situaci ecké men-iny v eské republice*. [online].[cit. 2007-10-10] In *Dialogos*, URL: <http://www.dialogos-kpr.cz>>.

⁵⁵ TATAVA, Leo-. 1994. *Národnostní men-iny v Evrop*. Praha: Ivo flezský. s. 50. ISBN: 80-7116-375-9.

⁵⁶ LIOLIOS, Vangelis. 2002. *Podkladové materiály pro Radu vlády pro národnostní men-iny o situaci ecké men-iny v eské republice*. [online].[cit. 2007-10-10] In *Dialogos*, URL: <http://www.dialogos-kpr.cz>>.

⁵⁷ SLOBODA, Marián. 2002. *ecká a makedonská etnická skupina v esku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online].[cit. 2011-05-04]. URL: http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf>.

V současnosti na území ČR funguje několik organizací, které český sdrůžují a podporují českou kulturu. Mezi nejvýznamnější patří Lyceum české v České republice, Nadační fond Hellenika a Asociace českých obcí v České republice. Tato asociace pod sebou sdrůžuje celkem 13 českých obcí v celé České republice. Jednotlivé obce se nachází ve městech Bohumín, Brno, Havířov, Javorník, Jeseník, Karviná, Krnov, Ostrava, Praha, Třpperk, Tinec, Vrbno pod Pradědem a Zlaté hory.⁵⁸

---

⁵⁸ Asociace českých obcí. [online].[cit. 2011-02-04].
URL: <http://www.arovcr.cz/odkazy.htm>.

3 Jazyk

3.1 Teoretické vymezení pojmu

Jazyk můžeme definovat jako systém komunikačních znaků v lidském společenství, který slouží k předávání a uchování informací. Schopnost jazykové komunikace jsou popisovány pouze člověkem a tato podle G. H. Meada hraje klíčovou roli při vývoji člověka, protože pomocí jazyka si lidé sdílí osobní i sociální významy a je nástrojem jejich interakce.⁵⁹ Jazyk je ve společenství centrální a bez něj nemůže existovat, je tudíž znakem určitého etnika nebo národa. Z hlediska vývoje jedince je jazyk zároveň hlavním nástrojem jeho socializace a integrace do dané společenství, protože především jazykem si lidé předávají své hodnoty a kulturu.⁶⁰ Jazyk je tedy hlavním prostředkem sociálního života a je nezbytný pro všechny společenství z hlediska vývoje a uchování kultury. Jazyk také slouží k označení toho, kdo jsme, nebo jakým jazykem mluvíme, je prvotním znakem naší identity.⁶¹

Berger a Luckmann tvrdí, že každodenní život je především život s jazykem a prostřednictvím jazyka, který sdílíme se svými blízkými a ostatními lidmi ve svém okolí. Porozumět jazyku je tedy pro pochopení reality každodenního života nepostradatelné. Mluvíme tak, jak myslíme a tímto způsobem jsme protiveny v komunikaci.⁶²

Podle Edwarda Sapira a Benjamina L. Whorfa je jazyk více než jen slova a zvuky, je klíčem a mostem do světa. Pomocí jazyka se pohlídl na svět specifickým způsobem, každý jazyk vytváří určitou vizi reality a zároveň se jedná o společnou paměť etnika.⁶³ Tato hypotéza popisuje dvě principy. Princip jazykového determinismu, podle něhož způsob, jak myslíme, je determinován jazykem,

---

⁵⁹ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 115. ISBN: 978-80-7367-269-0.

⁶⁰ ERMÁK, František. 2001. *Jazyk a jazyková*. Praha: Karolinum. s. 42. ISBN: 80-246-0154-0.

⁶¹ MURPHY, Robert. 2004. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. s. 38. Praha: SLON. ISBN: 80-86429-25-3.

⁶² BERGER, Peter; LUCKMANN, Thomas. 1999. *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK. s. 42. ISBN: 80-85959-46-1.

⁶³ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 65. ISBN: 978-80-86429-83-0.

kterým hovoříme. Druhý princip jazykové relativity zase tvrdí, že rozdíly v jazycích se musí odrážet v rozdílech světového názoru mluvčích.⁶⁴

Podstatu Sapirovy a Whorfovy teorie lze vyjádřit ve třech hlavních bodech:

1. Ve které smýšlení je jazykové?
2. Každý jazyk vytváří specifickou švizi reality.
3. Jednotlivé obrazy reality, konstruované různými jazyky se vzájemně liší.⁶⁵

Jazyk je v oblasti zájmu mnoha vědeckých disciplín, ne jinak tomu je také u antropologie. Především pak lingvistické antropologie, která je ve své moderní podobě poslední částí této disciplíny, která se rozvinula. Předpokladem pro pochopení struktury jazyka je popis všech prvků, které jazyk obsahuje a vztah mezi nimi, lingvističtí antropologové však upozorní, že je třeba se soustředit na mnoho jiných faktorů. Každý jazyk kdekoli na světě je v první řadě společenskou institucí, bez které by jakékoli společenské nemohlo existovat. Proto antropologové zajímají především otázky jako: Jaké jsou postojové skupiny k jazyku a jejím variantám? Jaká je funkce jazyka v procesu řízení společnosti? Které jazykové varianty společnosti uflívá a jaký je jejich vztah k sociálním rozdílům? Antropologové tedy nezajímá izolovaný jazyk abstrahovaný od mluvčích, ale uflívání jazyka v běžném životě, jeho význam pro členy společnosti, vliv na sociální realitu a identitu lidí.⁶⁶

Podle mnoha antropologů a lingvistů je určitá etnická skupina (nebo národ) úzce svázaná s určitým jazykem a ten je symbolem jejich etnické identity a jedinečnosti více než cokoliv jiného.⁶⁷ Jazyk je tak silně propojen s etnicitou a bývá považován za její hlavní znak, na které i pak jazyk považují za kulturní kapitál etnika.⁶⁸

V následující části se budu zabývat českým jazykem a jeho postavením a sociálními funkcemi v rámci české minority a české společnosti. Zaměřím se na jeho zmenu v českém prostředí, domény uflití, jazykovou vitalitu, zpínání kódů, diglosii a na způsob zpínání a udržení identity v českém prostředí.

---

⁶⁴ SALZMANN, Zdeněk. 1997. *Jazyk, kultura a společnost*. s. 95. Praha: Academia. ISSN: 0009-0794.

⁶⁵ BUDIL, Ivo. 2003. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. s. 294. Praha: TRITON. ISBN: 80-7254-321-0.

⁶⁶ SALZMANN, Zdeněk. 1997. *Jazyk, kultura a společnost*. s. 18-22. Praha: Academia. ISSN: 0009-0794.

⁶⁷ Tamtéž, s. 79.

⁶⁸ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 37. ISBN: 978-80-86429-83-0.

3.2 Kontakt a ovlivnění jazyka

V současné době jsou různé etnika a kultury díky historickému vývoji smíchány a dnešní globalizovaný svět toto míšení ještě prohlubuje. Tento fenomén způsobuje, že mnohé kdysi ostré etnické hranice slábnou, nebo úplně mizí, stejně jako dochází k míšení etnických hranic a identit, dochází k míšení nebo mizení jazyků.⁶⁹ Čím větší je migrace obyvatel, tím více na sebe narážejí skupiny s rozdílnými jazyky, tento kontakt často nezůstane bez následků a jazyky se vzájemným kontaktem ovlivňují a mění. Jaké změny a s jakou intenzitou se odehrají, závisí na mnoha faktorech a situacích, zejména pak na proporcii bilingvních mluvčích, historii, frekvencí a okolnostmi kontaktu s cizím jazykem, vzájemné srozumitelnosti, velikostí a mocenskou nebo ekonomickou silou obou jazykových skupin, ochotou mluvčích přijímat prvky jiné kultury, uzavřeností jazykové komunity a její vnitřní soudržností nebo vzájemnými vztahy obou komunit.⁷⁰

Podle Erμάka dva nebo více jazyků, jejich nositelé se dlouho nebo trvale stýkají, realizují tento kontakt na kolika způsobů. Může to být vzájemné míšení jazyků, vzájemné ovlivňování, nebo koexistence bez zásadního ovlivnění, kdy potěba kontaktu se promítá do jedné z obou forem vzájemného převodu, do překladu nebo tlumočení.⁷¹ Čeština a němčina vedle sebe existují na českém území již přes 60 let a podle dělení Erμάka může být jejich vzájemný kontakt zařazen do kategorie koexistence bez zásadního ovlivnění. Tato kategorie však není vyčerpávající, neboť ke koexistenci bez ovlivnění dochází pouze ze strany němčiny. Do českého jazyka za 60 let nepronikly žádné lingvistické aspekty z německého jazyka a němčina tak zůstala naprosto neovlivněnou. Je to způsobeno také tím, že koncentrace českých mluvčích, ani v období jejich šňejvůtí slávy nebyla po etně dostatečně silnou, aby se český jazyk stal ve veřejném prostoru dominantním komunikačním prostředkem a zbytek české populace tento jazyk výrazně nezaznamenával. Pokud němčina nebyla ve veřejném prostoru šňsly-etě, zbytek populace s ní nebyl seznámen a nemohl tak z ní například extrahovat některá

⁶⁹ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON, s. 54. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁷⁰ POKORNÝ, Jan. 2010. *Lingvistická antropologie: jazyk, mýtus a kultura*. Praha: Granada, s. 124. ISBN: 978-80-247-2843-8.

⁷¹ ERMÁK, František. 2001. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, s. 62. ISBN: 80-246-0154-0.

slova a následně je zařazen do své slovní zásoby, jak tomu bylo například se slovenčinou, poltinou nebo němečinou, které se v českém prostředí užívaly i v minulosti, a český jazyk je jimi více méně v různých částech republiky ovlivněn. Pokud byly do českého jazyka převzaty výrazy z poltiny nebo slovenčiny (například v oblastech ČR, kde je kontakt s těmito jazyky intenzivní), je to dáno také jejich lingvistickou blízkostí, nebo patří ke slovanským jazykům a jsou tedy více kompatibilní s češtinou než třeba tina, která tvoří samostatnou indoevropskou jazykovou větev a není kompatibilní ani používaným písmem. I kdyby tak byla tina používána ve stejné formě, jak ústní nebo písemnou formou, zbytek české populace by jí jen stěží rozuměl a je tedy nepravděpodobné, že by došlo k výraznějšímu míření nebo ovlivnění těchto dvou jazyků.

Na druhou stranu tina byla českým jazykem a prostředím částečně ovlivněna, i když nikoli zásadně. Oproti je to dáno jazykovou vzdáleností jazyků a tím pádem také jejich nekompatibilitou. Nicméně i přesto lze u některých lidí sledovat vliv českého jazyka na jejich českou gramatiku nebo slovní zásobu.

Jedním z příkladů může být spojení dvou slov stejného významu z češtiny a tina dohromady a vytvoření tak nového hybridního slova, označující určitý objekt. Dochází tak k propojení dvou jazyků a tedy i dvou myšlení nebo švrtě, mohli bychom také říci, že dochází k propojení a k prolínání dvou identit, protože nebylo zvoleno české nebo české slovo, ale vytvořeno nové česko-české. Toto slovo není ani české ani české, což koresponduje s identitou českých, které se budou novatří, tedy že drtivě v tina z nich se neidentifikuje jako švrtě a neboť (české nebo české), ale něco mezi, stejně jako jsou hybridní slova, která se u některých lidí objevují.

Někteří se toto propojování projevuje použitím zájmen českého slova, za které je následně dána česká koncovka daného ekvivalentu v češtině.

Šhodn na-ich p řibuzných komolů slova, t eba v esku je pol-tá a v ecku je to [maxilári]. A oni ti eknou maxilá .õ (Respondent 45 let)

Míření češtiny a tina není viditelné jen v orální podobě, ale projevuje se také v písemné formě, kde u některých lidí dochází ke smíření používání latinky a abecedy (česká abeceda). Někteří češtinové tak zaznamenávali a zaznamenávají slovo jak v latině, tak v abecedě a se jedná o české nebo české slovo. Čeští češtinové, kteří jsou jazykově kompetentní v obou jazycích, jak

orální tak písemnou formou, mohou jedno slovo zaznamenat ty mi r znými zp soby. Nap íklad slovo *okno*/ mohou zaznamenat jako:

- a) eské slovo *okno* zaznamenané latinkou
- b) eské slovo *okno* zaznamenané alfabetou
- c) ecké slovo zaznamenané alfabetou
- d) ecké slovo zaznamenané latinkou

šNa-e máma tak ta pí-e slovo ty mi zp soby, napí-e alfabetou eské slovo, pak alfabetou ecké slovo, cofl je správn , pak správn latinkou eské slovo a latinkou ecké slovo, no a je z toho smíchanina.õ (Respondent 45 let)

Tyto zm ny v eckém jazyce jsou v-ak spí-e na individuální (nebo rodinné) úrovni a u každého eka se zm ny v jazyce projevovaly jinak, pokud k n jakým zm nám do-lo. R zná slova se m nila nap íklad v rámci rodin nebo malých skupin, ale n jaké generalizující záv ry na celou skupinu ek aplikovat podle mého názoru nelze.

V jazykovém kontaktu m fleme rozli-ovat také mezi kontaktem rovnovážným a vyt s ujícím. Rovnovážný vztah se objevuje tam, kde je stabilní multilingvismus, rovnocenné postavení jazyk nebo existuje tradi ní hierarchie mezi danými jazyky. Vyt s ující kontakt asto vede ke ztrát specifických prvk , zjednodu-ení, nebo k úplnému ústupu na úkor dominantního jazyka.⁷²

V eském prost edí dochází k vyt s ujícímu jazykovému kontaktu, nebo rovnocenné postavení jazyk ani stabilní multilingvismus v esku v fládném p ípad pozorovat nelze, protofle mluv ích z ad eské spole nosti, kte í by ovládali e tinu, je naprosté minimum. Naopak skupina ek prakticky ze sta procent eský jazyk ovládá a hovo íme zde tedy o situaci, kdy je bilingvní pouze jedna skupina, která se kontaktu ú astní.⁷³ To je jeden z d vod pro m fleme nap í eckými generacemi pozorovat postupný úbytek kompetentních mluv ích a pokles úrovn znalosti eckého jazyka, nebo do-lo k ústupu dominantnímu jazyku. Mladé generace jifl neznají jazyk tak dob e jako generace star-í, nebo pro n nebyla e tina b flným prost edkem komunikace v rodin , ale spí-e druhý jazyk. Mladé generace tak jifl oproti star-ím generacím mluví jednodu-eji a nemají ani tak bohatou slovní zásobu jako jejich rodi e a prarodi e. Nicmén jsou stále

⁷² POKORNÝ, Jan. 2010. *Lingvistická antropologie: jazyk, mýtus a kultura*. Praha: Granada. s. 124. ISBN: 978-80-247-2843-8.

⁷³ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 130. ISBN: 978-80-7367-269-0.

schopni ecky mluvit a nem fleme tak hovo it o úplném ústupu dominantnímu jazyku. Naopak v rámci etnolingvistické vitality je men–ina na pom rn dobré úrovni, toto tvrzení demonstrují v dal–í ásti této práce.

3.3 Etnolingvistická vitalita ek

Pro p effití ur itého jazyka je d leffitá tzv. etnolingvistická vitalita, ta je závislá na demografických faktorech, statusu jazyka, jeho socioekonomické roli a uzav enosti komunity. Hlavní faktor pro p effití jazyka není po et mluv ích, ale zejména to, zda je jazyk p edáván dal–ím generacím.⁷⁴ Pokud jazyk není p edán dal–í generaci, dochází k tzv. šlanguage shiftõ, tedy jazykovému posunu, kdy dojde k peru–ení mezigenera ní –tafety v p edávání jazyka nejmlad–ím generacím.⁷⁵ Toto peru–ení je obvykle doprovázeno stádiem bilingvismu (asto s diglosií), které pokračuje do stádia monolingvismu s úplným p evzetím nového jazyka. Nej ast ji dochází k jazykovému posunu, pokud ur itá skupina p ichází do kontaktu se skupinou jinou, která je siln j–í (po etn , ekonomicky, politicky atd.). Poté je šslab–õ skupina donucena p ejímat jazyk šsiln j–õ skupiny a dochází k šlanguage shiftõ.⁷⁶ Rovn fl je d leffité si také uv domit, fle jazykový posun se netýká pouze samotného jazyka, ale také kultury, nebo jazyk je základním kapitálem kultury.⁷⁷

K úplnému šlanguage shiftõ u ecké minority nedo–lo, nicmén je pravda, fle jazyk není v sou asnosti p edáván v–em len m nejmlad–í generace a mnozí její lenové jifl nejsou jazykov kompetentní jako star–í generace. K áste nému jazykovému posunu do–lo jifl mezi star–í a mlad–í generací, nebo u len mlad–í generace lze pozorovat men–í úrove znalosti nefl u star–í a nejstar–í generace. To se následn projeвило také v p edání jazyka mezi mlad–í a nejmlad–í generací. Tento postupný jazykový posun je zp soben zejména postavením eckého jazyka v eské spole nosti, e tina zde má statut pouze dorozumívajícího jazyka mezi

---

⁷⁴ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 151. ISBN: 978-80-7367-269-0.

⁷⁵ TĀTAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men–in: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 40. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁷⁶ ROMAINE, Suzanne. 2000. *Language in society: an introduction to sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press. s. 51. ISBN: 0-19-873192-2.

⁷⁷ TĀTAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men–in: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 61. ISBN: 978-80-86429-83-0.

leny minority (a to jen n kterými) a fládné -ir-í uplatn ní nemá. Pro leny minority tak je e-tina hlavním komunika ním jazykem v b flném flivot a je tedy logické, fl postudem asu vytla uje e tinu, která nemá silný socioekonomický statut. e-tina v-ak dosud nevytla ila e tinu úpln a zdá se, fl se tak nestane ani v blízke budoucnosti, nebo tento jazyk je stále flivý ve v-ech generacích, i kdyfl jeho znalost slábné. e tina není b flným komunika ním prost edkem na veřejnosti, ale udržela si svou roli v osobním a intimním prostoru ek a je pouflívána v rodinách, nebo p i setkání s jinými eky. Jazyk je rovn fl pouflíván p i náv-t v-ách ecka, které jsou mezi leny minority asté. Tyto náv-t vy jsou d leflité pro udržení jazyka, nebo ti, kte í ho znají, si ho náv-t vami offivují a zdokonalují a naopak ti co ho neovládají, jsou motivováni se ho nau it, aby byli schopni komunikovat s eckou společností. Cestování do staré vlasti je tak významný faktor, který podporuje jazykovou vitalitu ek v eské republice. Jazyk a jazykovou vitalitu podporují také kurzy e tiny, které po ádají ecké obce, t mto kurz m se budu v novat ve zvlá-tní podkapitole.

ecká skupina si tak stále udržuje etnolingvistickou vitalitu na pom rn dobré úrovni a zatím ji nehrozí šjazyková smrtö, ke které m fl dojít, pokud není etnolingvistická vitalita dostate n silná. Této šsmrtiö p edchází stádium bilingvismu a zuffování funkcí daného jazyka, spojené s redukcí slovníku, gramatiky a po tem d tí, které se daný jazyk u í jako sv j mate ský.⁷⁸ Bilingvní je celá skupina ek , jako mate ský jazyk se e tina na eském území neu í ufl po desetiletí a funkce jazyka byla zuffena na minimum, p esto si myslím, fl jazyková smrt v blízke budoucnosti nehrozí, nebo je pot eba brát z etel na historické souvislosti men-iny p i aplikování ukazatel šjazykové smrtiö. Men-ina nemá na eském území dlouhou historii a jazyk byl marginalizován ufl samotným nedobrovolným p íchodem na eské území, kdy bylo jasné, fl musí ustoupit do pozadí a je pot eba p evzít jazyk dominantní ve společnosti. Pro lov ka je asto výhodn j-í, nap íklad z ekonomického hlediska, p ejmout jazyk, který je ve společnosti dominantní, nefl setrvat u minoritního jazyka, který nemá ve společnosti -íroké vyuffití. Podle n kterých se jedná o svobodnou volbu lov ka si minoritní jazyk uchovat nebo ho opustit. Tato šsvobodná volbaö je u mnohých autor ter em kritiky, nebo tvrdí, fl lenové minorit mnohdy svobodnou volbu

---

⁷⁸ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 151. ISBN: 978-80-7367-269-0.

v rámci jazyka nemají, podle nich je mnoho jedinců donuceno minoritní jazyk opustit pod tlakem majoritní společnosti. Zejména pokud chtějí užívatelé minoritního jazyka ve společnosti ekonomicky nebo společensky prosperovat.⁷⁹

Ukuk nedocházelo k postupnému opuštění jazyka a jeho mizení, ale došlo ke změně jeho funkce a k odsunu do soukromé sféry. Je třeba tak nemá hlavní úkol komunikovat s okolím, ale začala plnit silnou identifikační úlohu s ostatními ukuky. Zároveň sloužila také jako pouto se starou vlastí a tyto funkce si udržela dodnes. Je třeba je tak udržovat a předávat zejména z důvodu udržení identity a povědomí o svých kořenech. Zájem o kořenový jazyk a celkovou etnickou identitu se vyznačují všechny generace v etnuk také té nejmladší, proto zde funguje předávání a uchování jazyka i dnes. Pro jazykové špičky skupiny je důležité zejména mládež, pokud není nejmladší generace jazykově kompetentní a nemá zájem jazyk používat nebo ho užívat dál, nemůže etnicko-jazyková skupina počítat s budoucností dětí, nejlépe několik desetiletí.⁸⁰

Znalost jetiny je u ukuk individuální a různé generace se liší v kompetenci v tomto jazyce, nicméně lze říci, že skupina je etnolingvisticky vitální, na poměrně dobré úrovni a jazyková smrt v blízké budoucnosti nehrozí.

Bez silné etnolingvistické vitality jazyk snadno podléhá asimilačním tlakům, které mohou vyústit do několika podob:

1. Jazyk může zcela vymizet a být nahrazen jazykem dominantní skupiny, buďto úplně nebo v modifikované formě tohoto jazyka.
2. Může být odsunut do kulturně nevýznamných funkcí a rolí, nebo může být používán pouze pro speciální účely.
3. Může být silně ovlivněn ve struktuře a slovní zásobě jazykem dominantní skupiny populace.
4. Ztratí tradiční charakteristické rysy vycházející z tradiční kultury mluvčích a stane se do jisté míry imitací jazyka dominantní skupiny populace.⁸¹

Adaptace jetiny v českém prostředí tak spadá do druhé kategorie, tedy je byla odsunuta do soukromé sféry skupiny a je používána zejména při komunikaci

---

⁷⁹ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 54. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁸⁰ Tamtéž, s. 54.

⁸¹ Tamtéž, s. 41-24.

mezi generacemi v rodině nebo při setkání s někým. Speciální úlohu má také při návratu v staré vlasti, kde je většina používána jako komunikační prostředek s rodinou, která zůstala v zemi, ale také s celou zemskou společností.

Etnolingvistickou vitalitou se zabývalo mnoho autorů a byla vypracována typologie flivotaschopnosti jazyka na základě věku mluvčích.

1. Jazykem jsou schopny hovořit všechny generace skupiny v etnoidě.
2. Jazyk ovládají téměř všechny děti nebo většina z nich.
3. Jazyk ovládají dospělí (v rodičovském věku) a starší lidé, ale méně početní.
4. Jazykem hovoří dospělí starší třiceti let, ale ne mladší a pravděpodobně děti.
5. Jazyk používají pouze osoby starší čtyřiceti let.
6. Pouze osoby starší padesáti let.
7. Pouze osoby starší šedesáti let.
8. Pouze osoby starší sedmdesáti let.
9. Pouze osoby starší sedmdesáti let, celkově méně než deset⁸²

Na této stupnici flivotaschopnosti jazyka za azuji zemskou menšinou v české republice na stupni číslo 3, který ukazuje, že flivotaschopnost tohoto jazyka v českém prostředí má do blízké budoucnosti slibné vyhlídky a skupina má potenciál jazyk uchovat a řídit ho dál.

V procesu jazykového převládání nebo vymírání hrají nejdříve roli samotní členové skupiny. Pokud někde dochází k pokusům udržet minoritní jazyk a etnolingvistická vitalita není dost silná, jsou tyto snahy především odsouzeny k nezdaru. Důležitá je především, aby samotná aktivita vycházela ze vnitřní skupiny. Pokud bude vycházet zvenčí, například od státu a nebude mít podporu uvnitř samotné skupiny, tak ani sebe lépe nastavený právní rámec nemá šanci uspět.⁸³ V případě, že se etnikum vzdá svého sebevymezení, může se přeměnit na jakousi širší skupinou o jazyk a kulturu, které již skoro zanikly. Tento proces však může být naprosto přirozený a legitimní.⁸⁴ Zemská menšina má tu výhodu, že podpora vychází především z jejích rad, hlavně od tzv. jádra skupiny (aktivní členové především z rad nejstarší a staré generace, ale i mladších

⁸² MATAVA, Leo. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 42. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁸³ Tamtéž, s. 57.

⁸⁴ Tamtéž, s. 55.

generací), toto šjádroø je pilí em, o který se mohou snahy o zachování kulturní identity a menšinové aktivity opírat. Samotné šjádroø ale nesta í, je pot eba zajistit také podporu a zájem šzdolaø, tedy od ostatních len skupiny.⁸⁵ Zárove má menšina podporu také ze strany státu a to jak z eského tak eckého, který eky mimo své území výrazn podporuje (této podpo e se budu v novat nífle). Bude tedy záleflet na samotných lenech minority, jakým sm rem se bude e tina v esku ubírat. Zda minorita z stane bilingvní, nebo zda e-tina postupn zcela vytla í e tinu a p í-tí generace ek budou pouze monolingvní. Sou asné bilingvní situaci a vtahu mezi ob ma jazyky se budu v novat v následující podkapitole

šJá si myslím, fle se tady jazyk udrží, já mluvím perfektn , m j kluk se domluví, holka taky umí celkem dost a vnuci malí se ufl taky u íí dokud bude zájem, tak se udrží a zájem zatím je.ø (Respondentka 67 let)

šJá jsem se vfdycky snaflil, aby se e tina doma udržela. Na televizi byla cedulka, kde bylo ecky napsáno nezapome a to znamenalo, fle kdyfl p ekro í-práh, tak budeme mluvit jenom ecky, ale to ví-, je to t flké to udržovat kdyfl flje-v jiném prost edí. Ale d cka se nau ily ecky.ø (Respondent 77 let)

3.4 Bilingvismus

Bilingvismus se nej ast ji definuje jako pravidelné pouffívání dvou jazyk a objevuje se ve t ech krajních podobách. V prvním p ípad jsou bilingvní ob jazykové komunity, které jsou v jazykovém kontaktu, v druhém p ípad jsou skupiny p eváfln monolingvní a kontakt je zaji- ován bilingvními mluv ími, v posledním p ípad je bilingvní pouze jedna komunita.⁸⁶ V tomto p ípad je bilingvní pouze skupina ek a ve zbytku eské populace se jedinci, kte í ovládají e tinu, vyskytují pouze výjime n . Bilingvní jedinci z ad zbytku eské populace se vyskytují ve smí-ených manfelstvích, jsou to tedy fleny nebo muflí mající za partnera eka nebo ekyni. Ti se nau ily ecky od svého partnera/partnerky, nebo docházeli na kurzy e tiny po ádané eckými obcemi.

⁸⁵ TAVATAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men-in: mofhosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 86. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁸⁶ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 130. ISBN: 978-80-7367-269-0.

Obeční se bilingvismus dílí podle časového aspektu na bilingvismus simultánní (jedinec se učil oba jazyky současně) a sekvenci (jedinec se naučil jeden jazyk a poté druhý).⁸⁷ Sekvenční bilingvismus se vyskytuje v dřívějším věku v nejstarší a v nejmladší generaci. V nejstarší generaci to byla eřtina, kterou se děkově naučili jeřtve staré vlasti a je pro ně tedy mateřským jazykem, eřtinu se naučili až po přijezdu do československých dětských domovech, děkolách a kontaktem s českým obyvatelstvem. Nejmladší generace jířt se stala ve smířněných domácnostech, kde se b řln používala a používá eřtina, eřtinu se pak učili jako druhý jazyk od rodičů, prarodičů, v děeckých kurzech nebo při návštěvách děcka.

Sekvenční bilingvismus se objevuje i ve staré a mladé generaci, ale zde se vyskytuje také bilingvismus simultánní. Nejčastěji se tento jev objevoval v rodinách, kde oba rodiče byli děkově a eřtina se b řln doma používala, zároveň se vřak používala také eřtina, nebo bylo jasné, ře se dítě musí naučit esky, aby mohlo fungovat ve společnosti. Tito lidé pak ovládají oba jazyky na velmi dobré úrovni.

Podle Kaavského je ve smířněných rodinách zájem o to, aby dítě mluvilo oběma jazyky rodičů, přesto se vřak mohou objevit rozpory, kterým jazykem má dítě hovořit.⁸⁸ Poté závisí převážně na individuálním bilingvistu, což je situace, kdy dítě ze smířněné rodiny volí užití jazyka jednoho z rodičů podle situace, ve které se nachází.⁸⁹ Děkově potvrzují Kaavského tvrzení, protože ve vřtinně smířněných rodin je zájem, aby dítě ovládalo také eřtinu. Tu se pak dítě učí v rodině nebo na kurzech děeckého jazyka, například později při návštěvách děcka.

Bilingvismus není nikdy úplný, řládný bilingvní mluvčí nezná oba jazyky plně.⁹⁰ Děleřtí je rozeznávat různé stupně znalosti jazyka, plná a řástečná znalost jsou pouze dva krajní body řkály, která obsahuje mnoho stupňů a specifíků. Jedním ze specifíků jsou například tzv. řzakrnělí mluvčí, tito lidé nabyli v dětství menšinový jazyk, dospělost vřak profíli v majoritním jazykovém prostředí.

⁸⁷ ERMÁK, František. 2001. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum. s. 53. ISBN: 80-246-0154-0.

⁸⁸ KA AVSKÝ, Michal. 2004. *Etnická identita jako etnologická kategorie*. In *Ethnologica Actualis Slovaca: Revue pre výskum kultur etnických společenstev*. 5, s. 12-25. s. 17-18. ISSN: 1336-569X.

⁸⁹ ERNÝ, Jiří. 1996. *Dějiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia. s. 360. ISBN: 80-85885-96-4.

⁹⁰ ERMÁK, František. 2001. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum. s. 53. ISBN: 80-246-0154-0.

Dalším typem mohou být děti, vychované v minoritním jazyce rodiči, kteří nejsou rodilými mluvčími menšinového jazyka.⁹¹

Bilingvismus rovněž nikdy není ideální a v rovnovážném vztahu, protože vždy převažuje pro určitou funkci jeden jazyk a pro jinou druhý. Zvláště typický je u bilingvních mluvčích rozdíl ve znalosti, a tedy i v preferenci emocionálního vyjádření (například klenů). V současnosti se psycholingvistické odborníci shodují, že rovnovážný bilingvismus nemůže existovat, nelze hledat jazykový systém společný pro dva/více jazyků ani dva/více plně paralelních a rozvinutých systémů pro každý jazyk zvláště. Bilingvismus také označuje situaci paralelního používání dvou jazyků v celé jazykové komunitě.⁹²

V dnešní době je na bilingvismus (nebo také multilingvismus) nahlíženo jako na výhodu, i z praktického hlediska má bilingvismus upřednostnit jedince na trhu práce nebo mu dává možnost komunikovat v zahraničí více jazyky. Dnes se již na výuku minoritního jazyka nenahlíží jako na protřevání dítěte, jak tomu bylo v minulosti. Naopak výzkumy dokazují, že děti vychované v útlém věku ve dvou jazycích dosahují ve škole daleko lepších výsledků oproti dětem ovládající pouze jeden jazyk. Takto vychované děti jsou schopny uchopit a vnímat svět simultánně, čímž se zvyšuje jejich intelektuální potenciál. U dvojjazyčných dětí dochází daleko dříve k rozvoji abstraktního myšlení. Bilingvní jedinci mají také možnost většího přístupu k informacím a lépe chápou různé sémantické situace, protože jsou zvyklí slyšet jazyky a modely myšlení. Rovněž bylo prokázáno, že mají daleko méně sklony ke xenofobii a lépe přijímají projevy jiných kultur. Mají rovněž lepší schopnosti se učit novým věcem a jejich myšlenkové modely a světový názor jsou vyváženější, než u jednojazyčných jedinců.⁹³

Při svém výzkumu jsem respondentům pokládal otázku, zda v současnosti považují znalost ciziny v eském prostředí za výhodu. Většina respondentů argumentovala, že cizina není světový jazyk, se kterým by se dalo ve světě nebo také v eském prostředí domluvit. Proto většina dotázaných uváděla, že znalost tohoto jazyka výhodou není, zejména po stránce ekonomické. Výhodu ve znalosti

---

⁹¹ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 44. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁹² ERMÁK, František. 2001. *Jazyk a jazyková da*. Praha: Karolinum. s. 53. ISBN: 80-246-0154-0.

⁹³ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 67-70. ISBN: 978-80-86429-83-0.

e tiny vidí pouze v možnosti domluvit se ve staré vlasti a návrat v rodiny. Respondenti na tuto otázku spíše reagovali idealistickou argumentací, při které uvádí, že tato znalost je výhodou pro samotnou menšinu, protože pomáhá udržovat skupinovou identifikaci a soudržnost skupiny.

Lidé bojující za uchování určitého jazyka používají různou argumentaci od prostého vychvalování specifík a krásy daného jazyka přes vyzdvihování jeho praktičtosti až po argumentace vdeckými teoriemi. Tyto argumentace můžeme rozdělit na idealistické a praktické. Idealistická argumentace se týká zájmu subjektivních postojů a pocitů k jazyku, v idealistické argumentaci jsou vyzdvihovány zejména kulturní funkce jazyka. V souvislosti s praktickými argumentacemi se nejvíce hovoří o souasných výhodách bilingvismu, zejména v ekonomické sféře. Znalost méně známého minoritního jazyka, který v tnové populaci zná minimálně nebo vůbec, může jedince zvýhodnit například na trhu práce.⁹⁴ Lidé vidí výhody v udržení jazyka pouze v idealistické rovině, jejich argumentace se opírá zejména o jeho bohatost, starobylost a krásu. Zejména starší jedinci mají k jazyku úzký citový vztah, především pak jedinci, u kterých je etnolingva mateřským jazykem. Věchny generace však se shodují, že by se měla etnolingva v českém prostředí udržet, nebo jde o výrazný kulturní aspekt české skupiny, který zde má tradici a patří k pilířům jejich identity.

„Je to výhoda, například když se člověk vrací do vlasti, tak se to hodí, sice to není žádný svobodný jazyk, ale nikdy nevíš, kdy a kde se ti může hodit ale může být člověka tady etnolingva zvýhodnila například při hledání práce nebo jinak, tak to ano.“ (Respondent 17 let)

„Tak výhoda zrovna asi ne, ale vy máte přece to přísloví, kolik jazyk znáš, tolikrát si člověk najde. No a díky ní jsme lidé.“ (Respondent 77 let)

3.5 Domény užití a přepínání kódů

V této podkapitole se budeme zabývat situací používání etnolingvy v českém prostředí, především kdy a za jakých okolností je tento jazyk používán, tedy jazykovými doménami. Rovněž se podíváme na přepínání kódů a diglosii, protože tyto jevy souvisejí s jazykovými doménami neboli niky úzce souvisí.

⁹⁴ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 63-66. ISBN: 978-80-86429-83-0.

Jazykové niky, neboli také komunikační domény, zkoumají sféry praktického užití jazyka a jeho etnost v praktické komunikaci. Komunikační domény jsou tedy situace, kdy a kde je určitý jazyk používán. V čím v něm po tu komunikačních sfér je jazyk používán, tím šnormáln j-ímō prost edkem komunikace je také vnímán.⁹⁵ Samotné domény pak úzce souvisí s tzv. přepínáním kód ů *code-switchingō* - tedy situací, kdy mluv í přechází z jednoho jazykového systému do druhého. Jednotlivé jazyky tvo í ucelené systémy (kódy), které se zakládají na slovní zásob ě a speciálních gramatických pravidlech.⁹⁶

U sou asných ěk ě na eském území převaůuje jako komunikační prost edek ě-tina, přesto si ě tina uchovala ěn kolik jazykových ník ě. Nejvýrazn j-í jazykovou doménou je u ěk rodina, tímto není ěcká men-ina ní ěm ojedin ělá, nebo ějast j-í jazykovou doménou kaůdého minoritního jazyka v-ude na sv ět je práv ě rodina.⁹⁷

Tendence zatla ovat identitu nebo jazyk do domácí sféry a neformálních aktivit je podle Ka avského typická pro př íslu-níky minorit.⁹⁸

U r zných rodin se frekvence užití ětiny samoz ějm ělí-í, ale ějast ji dochází v sou asných rodinách k používání ětiny př í rodinných se-lostech, kdy se sejde více ělen ě dohromady, zejména pak pokud jsou př ítomny také star-í generace. Hlavn ě kv ěli star-ím př íbuzným se přechází na ětinu, díky této domén ě se m ěle jazyk př edávat také sou asně ějmlad-í generaci, která se ho tak u í v rodin ě. Motivací nau ěit se ěcký jazyk se tak mimo jiné jeví snaha porozum ět svému okolí.

ě tina se v rodinách nepoužívá pouze př í v ět-ích setkáních, ale ěasto také př í b ělné konverzaci, tyto situace se odvíjí ějast ji podle toho, která generace spolu hovo í. Pokud spolu hovo í ějstar-í generace mezi sebou, je ějast ji zvolena k rozhovoru ě tina, stejné to je také, pokud spolu hovo í ějstar-í a star-í generace. Star-í generace jsou ěasto d ěti ějstar-í generace a s ět ěmito d ětmi se doma b ěln ěcky hovo ilo a tato situace trvá více měn ě dodnes. Star-í generace

⁹⁵ ěATAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men-in: moůnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 81. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁹⁶ AUER, Peter (Ed.). 1998. *Code-Switching in Conversation: Language, Interaction and Identity*. London: Routledge. s. 85. ISBN: 0-415-21609-5.

⁹⁷ ěATAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men-in: moůnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 81. ISBN: 978-80-86429-83-0.

⁹⁸ KA AVSKÝ, Michal. 2004. *ětická identita jako etnologická kategória*. In *Ethnologica Actualis Slovaca: Revue pre výskum kultur etnických spole ěnstev*. 5, s. 12-25. s. 23. ISSN: 1336-569X.

pocházela převážně z homogenních rodin a e-tina zde byla hlavním komunikačním prostředkem, sama tato generace však v t-ínou uzavírala smíšená manželství a v těchto domácnostech jí za jiná být hlavním komunikačním stylem e-tina. Proto také tato stará generace nejast jí hovoří se svými dětmi (tedy s mladší a nejmladší generací) esky. Velký vliv při zvolení komunikačního jazyka hraje také samotná kompetence jednotlivých mluvčích. Pokud je jen nejmladší generace jazykově kompetentní, tak v určitých situacích používá ke komunikaci se staršími generacemi jazyk český. Nejast jí je však s nejmladší a také mladší generací hovořeno esky. V zásadě platí, že e-tinu v rodinách používá nejast jí nejstarší a stará generace ek.

ŠP evládá e-tina, protože jí používá – v normálním rozhovoru ve městě, v práci, ve škole, takže esky se mluví akorát mezi přáteli, rodinouí když pojedou na návštěvu prarodiče, nebo známí tak tam e-tina funguje. To spíše e-tina pak na v těchto zábavách a sešlostech, kde jsou hodně lidé z té starší generace a ti si rádi povídají esky.õ (Respondent 26 let)

asto se stává, že například dva plně jazykově kompetentní mluvčí menšinového jazyka přechází v hovoru mezi sebou k majoritnímu jazyku, zejména pokud se nachází v oficiálním prostředí (obchody, úřady, škola atd.). Hlavní je také situace, kdy jazykově kompetentní členové menšiny přecházejí do majoritního jazyka, díky přítomnosti jednoho jazyka neznalého jedince. Také hovor s neznámým mluvčím je často zahajován v majoritním jazyce a to i tam, kde se znalost menšinového jazyka dá předpokládat.⁹⁹

V případě, že do českého prostředí dorazí příbuzní z česka je e-tina jediným komunikačním prostředkem, nebo tyto lidé e-tinu neovládají.

ŠMy jsme pak s příbuznými mluvili esky a dleka poslouchali a nerozuměli a já jim říkám, chcete rozumět? Tak se to naučte.õ (Respondentka 53 let)

Stejně jako tomu je při rodinných setkáních, tak stejná situace panuje při v těchto setkáních, například zábavách, kde se setkávají všechny generace minority. Také zde je e-tina nejast jí používána mezi nejstarší a starou generací,

---

⁹⁹ TĀTAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 83. ISBN: 978-80-86429-83-0.

ale áste n také mezi generacemi dal-ími. ecká setkání tak jsou dal-í výraznou komunika ní doménou, kde je ecký jazyk poufíván.

K t mto setkáním nepat í jenom zábavy (ty jsou v-ak nejv t-í), ale nap íklad také svatby, poh by nebo oby ejná setkání v restauraci. Tato setkání se odehrávají nej ast ji v eckých tavernách, které ekové provozují a u r zných lidí mají r zné frekvence. N kte í ekové tyto taverny nav-t vují každé ráno, kde se setkávají a popíjejí kávu, v t-í koncentrace ek pak nav-t vuje taverny o víkendech. Také zde je možné e tinu asto zaznamenat.

šTak mluvíme t eba tady v ecké restauraci, kdyfl jdeme s klukama, tak sem tam ji poufijeme a na zábavách se dost poufívá. Kdyfl p ijede n kdo z ecka tak jenom ecky mluvímeí a taky kdyfl chceme, abyste nám nerozum li (smích).õ (Respondent 72 let)

e tina v eském prost edí m fle plnit funkci jakéhosi štajného jazykaõ, tedy jazyka, který je poufíván, kdyfl okolí nemá rozum t obsahu daného rozhovoru. Tyto motivace mohou být r zné, asto se funkce štajného jazykaõ vyufívá nap íklad p i klení.

ší tak oni t eba poufijou e tinu v hospod , kdyfl nadávají na n co, aby to nebylo blbé, fle tam nadávají p ed lidma.õ (respondentka 23 let)

Dal-í doména uflití eckého jazyka je náv-t va ecka, kde je tento jazyk pouflit jako komunika ní prost edek s rodinou a eckou spole ností, jeho frekvence uflití je op t závislá na znalosti e tiny jednotlivými jedinci.

e tina je ve v t-í mí e poufívána samoz ejm také p i výuce eckého jazyka na kurzech, eckým -kolám se v-ak budu v novat nífle v dal-í podkapitole.

Jazykové kódy a jejich p epínání se netýkají pouze vztahu mate ský a druhý jazyk, protofle každý jazyk je tvo en jednotlivými vrstvami a formami. Vrstvami jazyka se rozumí nap íklad ná e í, slang nebo spisovný jazyk, tyto vrstvy tvo í systémy, mezi kterými mluví volí v r zných sociálních situacích. První forma, kterou se dít u í je ná e í, to p ejímá od svých rodi a s vy-ími formami jazyka (spisovný jazyk) se setkává pozd ji ve -kole nebo médiích.¹⁰⁰

Velmi astým jevem jsou e ová spole enství, která mají k dispozici dv z eteln odli-né formy jazyka, tzv. nífl-í (b fln mluvenou) a vy-í (formální).

¹⁰⁰ AUER, Peter (Ed.). 1998. *Code- Switching in Conversation: Language, Interaction and Identity*. London: Routledge. s. 85. ISBN: 0-415-21609-5.

Užívání dvou forem stejného jazyka pro dva odlišné soubory funkcí se označuje jako diglosie. Nížejší varianta se zpravidla osvojuje jako první a užívá se pro běžnou konverzaci s přáteli nebo přáteli, při vyprávění příběhů, vtipů, v populárních mediálních programech atd. Vyšší varianta se pak užívá ve školách, používá na univerzitách, administrativním styku a zaujímá v oblasti literárních, právních a náboženských funkcí. V české se užívá mluvená čeština (nížejší) vedle spisovné formy, která je z velké části odvozená od její klasické předchůdkyně. Dlehlitě je zdůraznit, že ve české se nikdy objevily varianty striktně neoddluží.¹⁰¹ Diglosií se označuje také jev, kdy mluvčí používají nejen dvě formy jednoho jazyka, ale rovněž situace, kdy používají dva rozdílné jazyky k rozdílným kulturním a sociálním funkcím.¹⁰²

Je důležité zmínit, že rozdíl mezi hovorovou a spisovnou češtinou je markantní a nktečí češtinové mají problém spisovnou formou rozumět, nebo češtinu, kterou si migranti do Československa přivezli a předávali mezi generacemi, je hovorová. Také při návštěvách česká se setkávají v češtinou s nížejší češtinou, nebo v běžné komunikaci ve společnosti je tato forma běžná a vyšší je používána pouze v médiích, školách a úřadech. Stávalo se tak a stává, že když češtinové přišli do kontaktu s vyšší formou jazyka, měli v nich některých případech problém rozumět.

„Já když jsem v české a mluvím normálně s lidmi, tak rozumím prakticky v-emu, ale když se pak dívám na zprávy tak to dávám horko t fko dohromady o em to je, pochopím, že to je o válce n kde, ale víc toho dohromady nedám.“ (Respondent 45 let)

„Já jsem šel na ambasádu, ufl nevím, kv li emu to bylo, asi kv li poli a ten velvyslanec mi tam za al íst dopis a já mu nerozum l, tak jsem tam stál, poslouchal a jak to do et tak mu íkám: š Pane, m flete mi to taky íct v mojí e i? (úsm v). On se za al smát a ekl mi to normálně.“ (Respondent 77 let)

Češtinové na našem území nerozlišují pouze mezi nížejší a vyšší formou češtiny, ale také mezi dialekty, které zůstaly uchovány zejména v nejstarší a starší generaci. Jak již bylo řečeno, mezi migranty bylo mnoho etnografických a

¹⁰¹ SALZMANN, Zdeněk. 1997. *Jazyk, kultura a společnost*. Praha: Academia. s. 82. ISSN: 0009-0794.

¹⁰² ROMAINE, Suzanne. 2000. *Language in society: an introduction to sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press. s. 46. ISBN: 0-19-873192-2.

etnolingvistických skupin, tito lidé p řicházeli s r znými dialekty a ná e ími, které byly od sebe ásto odli-né a n které nesrozumitelné. Tyto rozdílné formy e tiny se pak áste n udržely i v rodínách a respondenti z ad nejstar-í a staré generace jsou jimi schopni mluvit i dnes. Vedle t chto dialekt v t-ina migrant znala také b flný ecký jazyk, který sloužil jako univerzální dorozumívací jazyk mezi etnografickými skupinami a následn byl vyu ován v d tských domovech a pozd ji na -kolách. Dnes se v komunikaci mezi eky poufívá b flná e tina, která je také vyu ována v kurzech a dialekty jsou odsunuty do pozadí a výsadou nejstar-í a staré generace.

š Já jsem Ponti, tak doma s tátou jsem normáln mluvil tímhle jazykem, ale když jsem mluvil s jinýma ekama, tak normáln ecky, já ovládám perfektn oba jazyky.õ (Respondent 72 let)

3.6 Jazykové -koly

školní výuka je považována za d ležitý prvek, kterým lze men-inový jazyk udržet a p edávat dál. Výuka by m la plynule navazovat na jazykový základ získaný v rodin a následn jazyk zdokonalovat. Ideální je stav, kdy jazykové vzd lávání není omezeno pouze na leny minority, ale je voln dostupné v-em lidem v dané oblasti. školní výuka je v-ak nedostate ná, pokud neexistují jiné domény ufití mimo -kolu.¹⁰³

V souvislosti s p íchodem ek na území eskoslovenska se objevuje tzv. jazykové plánování, tento termín ozna uje úsilí, v t-inou na státní úrovni, ovlivnit jazyk proto, aby nevznikl nebo naopak, aby se vy e-il n jaký komunika ní problém. Pot eba jazykového plánování se objevuje výrazn ve 20. století, nej ast ji to bylo zp sobeno p emíst ním ur ité ásti obyvatelstva v d sledku vále ných konflikt , nebo vznikem nových mnohonárodnostních stát po rozpadu koloniálních í-í po druhé sv tové válce.¹⁰⁴ Jazykové plánování v eskoslovensku se týkalo zejména snahy co nejrychleji nau it migranty esky, aby se mohli pln

¹⁰³ MATAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men-in: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 93-95. ISBN: 978-80-86429-83-0.

¹⁰⁴ SALZMANN, Zden k. 1997. *Jazyk, kultura a spole nost*. s. 180. Praha: Academia. ISSN: 0009-0794.

za lenit do spole nosti, zárove se v-ak plánovalo udrřovat ecký jazyk a p i -kolách byly zavád ny speciální kurzy a výuka.

V po áte ním období izolace, kdy se po ítalo s návratem ek do vlasti, neexistovaly pro imigranty řádné kurzy e-tiny nebo -kolní vyu ování. To se zm nilo v roce 1951, kdyřl zodpov dnost za vzd lávání p e-la z eckých orgán na eskoslovenské. V tomto roce p e-ly ecké d ti ze -kol p i domovech do eských -kol, kde podle pom rného klí e tvo ily s eskými d tmi smí-ené t ídy. Na tuto zm nu za aly být d ti p ipravovány intenzivním vyu ováním eského jazyka a to i p es letní prázdniny. Výuka v prvním ro níku národní -koly probíhala v e tin a e-tinu m ly d ti 4 hodiny týdn . V dal-ích ro ních uřl bylo k mírn redukovánému u ebním plánu eských -kol p idáno 4-5 hodin eckého jazyka a reálií. Výukový systém se postupem asu m nil a byl závislý na personálních zdrojích a po tech d tí. Výuka e tiny byla omezena pouze na tzv. národní a st ední (základní) -koly a dál jřl nepokra ovala. Výuka e tiny byla povinná do roku 1956, od následujících let byla uřl jen dobrovolná, ale p esto ji drtivá v t-ina ek vyufflvala. Vedle jazykového vzd lávání d tí existovaly také jazykové kurzy pro dosp lé. Zájem o ecké jazykové kurzy za al v 70. letech upadat, zp sobeno to bylo zejména velkou reemigrací ek zp t do vlasti. Na po átku 90. let zkonsolidoval výuku jazyka spolek eckých obcí a dodnes ho provádí Asociace eckých obcí, p i které funguje Komise pro vzd lávání.¹⁰⁵

řádná opat ení pro zachování kulturní a jazykové jedine nosti v-ak nejsou dost silná, pokud o toto zachování nemají zájem samotní lenové skupiny, protořle men-inu nem řle uchovat nikdo jiný, neřl samotní její lenové.¹⁰⁶ V sou asnosti se jeví, řle lenové minority mají zájem sv j jazyk uchovat, nebo p i v t-in eckých obcí fungují jazykové -koly, které kařldoro n napl ují své t ídy. Jazykové kurzy nav-t vujř p evářln mlad-í d ti, ale asto také mladí lidé do 30 let a n kdy i e-i, kte í pocházejř ze smí-ených manřelství a mají zájem se jazyk partnera nau it. Mlad-í d ti jsou v t-inou z po átku do výuky tla eny, ale v pozd j-řm v ku pak mají v li se jazyk u it dobrovoln , nej ast j-ř motivací se

¹⁰⁵ SLOBODA, Marián. 2002. *ecká a makedonská etnická skupina v esku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. [online].[cit. 2011-05-04].

URL: http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf

¹⁰⁶ MATAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men-in: mořnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 91. ISBN: 978-80-86429-83-0.

jeví možnost se domluvit p i náv-t vách nebo možnost studovat a pracovat v ecku. V t chto -kolách není na programu ist jen studium jazyka, ale výuka se zam ůje také na historii, tradice a specifika ecka, p i n kterých kurzech jsou vyu ovány i tance nebo zp v eckých písní. ekové tak zde nenabývají pouze jazyk, ale jsou celkov seznamováni se svými ko eny a kulturou, což ve spojení s jazykem siln utvá í a podporuje jejich eckou identitu.

šNo, kupodivu i mladí ekové mají zájem se jí nau it a to dost velký. Pravda je, že jsou k tomu mnozí z po átku nuceni rodi i, ale i tak. Kurzy v t-inou tady u nás bývají plné. Výuka probíhá také doma, rodi e u í d ti. Velmi oblíbený zp sob je ten, že mluví jen ecky a íkají, chce-rozum t? Nau se to. Mezi eky a jejich potomky výuka e tiny ano, najdou se v-ak i e-i, obvykle ze smí-ených manfleství, kte í se taktéř snaží nau it a do kurz dochází.õ (Respondent 23 let)

Významnou roli p i udržení jazyka hrají média a to zejména v dne-ní dob , kdy jsou r zné informa ní zdroje snadno dosažitelné pro každého.

eskoslovenský rozhlas v minulosti vysílal dvakrát denn krátké po ady v e tin . Rovn fl bylo možné p ijímat na dlouhých vlnách vysílání eckého státního rozhlasu, a pokud m li ekové zájem, mohli si nechat posílat noviny a asopisy z jejich vlasti.¹⁰⁷ V sou asnosti je daleko v t-í možnost získávat nejzn-jí informace z ecka a to hlavn díky internetu, nebo satelitnímu vysílání, prakticky každý a kdykoli se m fle šp enéstõ do ecka a sledovat d ní v jeho staré vlasti v eckém jazyce, nebo také naopak, pokud se eský ek nachází v ecku, m fle sledovat d ní ve vlasti nové. Kontakt s eckými médii a eckým jazykem v nich má pozitivní roli p i p efití eckého jazyka v eském prost edí.

šJá kdyfl jsem v eské republice, tak asto sleduju televizi v ecku, co se tam d je filmy a tak, ale zase kdyfl jezdím každý rok do ecka na n jakou dobu, tak naopak sleduju eské zprávy a televizi. lov k asi vyhledává vřdycky, co mu zrovna chybí.õ (Respondent 69 let)

Jediným médiem v e tin na na-em území je v sou asnosti asopis šKalimeraõ, ten vznikl roku 1999 a vydává ho ecká obec Praha. asopis vychází jednou za dva m síce a má 32 stran, na kterých informuje o sou asném d ní mezi eky v eské republice, historii ek , jejich kuchyni, tradicích, akcích atd.¹⁰⁸

¹⁰⁷ OT ENÁTEK, Jaroslav, 1998. ecká národnostní men-ina v eské republice dnes. In eský lid, 85, s. 147-159. s. 150-151. ISSN: 0009-0794.

¹⁰⁸ ecká obec Praha. [online].[cit. 2011-03-05].

URL: <http://www.ropraha.eu/index.php?section=kalimera>>.

4 Identita

V sociální antropologii není fládná jiná oblast, která by se těřila tak velké pozornosti odborné, ale i řir-í ve ejnosti, jako je studium identity, ři p esn ři e eno identifikace. Identita byla centřálním řématem ři ři p ři samotném zřodu antropologie ři p esto, řle pojem identita se za řal pouřřívat a řl v 70. letech. Nejv řt-ř rozmach studia identifikace pak antropologie zařila v 60. letech.¹⁰⁹

4.1 Kolektivní identita

Identita pat ři mezi řenomény, které není jednoduché uchopit a také definovat, identita se ozna řuje jako hluboký pocit vlastní řtotořnosti zařofený na prořřívání vlastní komunity, tedy jakým řlov kem jsem a řím se li-řím od druhých. Identita zahrnuje řhodnoty, kterým řlov k v ří a řm řle na nich zařofit smysl svého řřivota nebo osobní ideologii. Identita ozna řuje také řtotořn ří jedince se svými řřivotnými řolemi, souhrn sociálních řolí, kdo jsem nebo budu ve vztahu k druhým. Identity jedince bývají se a řeny řhierarchicky a řjedinec má tolik sociálních řřjãõ kolik má skupin, se kterými je schopný se identifikovat.¹¹⁰

V řrámcí řpole řenských v řd je na identitu nahlřřeno dv řma řhly pohledu. Jednak je to identita řindividuální, která je řchápána jako sebe-řuv řom ří jedince, ta se vztahuje k vnit řní řdimenzi řchápání a za druhé je to identita řkolektivní, která odkazuje k vn řj-řm řstrukturám.¹¹¹ Identita je řzářřřitostí v řdomí, tedy řreflektivního uchopení nev řdomého sebeobrazu a to platí jak pro řkolektivní tak řindividuální identitu.¹¹²

Kdyřl v antropologii řhovo říme o řidentifikaci ři řidentit , řmíníme řidentifikaci řsociální a řskupinovou, tedy řtotořn ří jedince s řur řitou řsociální nebo řetnickou řskupinou.¹¹³ Tato identita se vztahuje k tomu, k jaké řskupin řlov k nářřří, s kým se řidentifikuje a jak řlidé řustavují a řzachovávají řhranice mezi

---

¹⁰⁹ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních řpole řostí: rozum ři řidentit* . Praha: Triton. s. 64-65. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹¹⁰ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický řlovník*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-269-0.

¹¹¹ LOZOVIUK, Petr. 2005. *Evropská řetnologie ve řt edoevropské řperspektiv* . Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN: 80-7194-752-0.

¹¹² ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a řpam ř: řřsmo, řvzpomínka a řpolitická řidentita v řrozvinutých řkulturách řstarov řku*. Praha: Prostor. s.115. ISBN: 80-7260-051-6.

¹¹³ HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. 2009. *Psychologický řlovník*. Praha: Portál. s. 222. ISBN: 978-80-7367-569-1.

jednotlivými skupinami.¹¹⁴ Úkolem antropologie je pak analýza prostředí a jednání jak jsou hranice mezi skupinami utvářeny, udržovány a překračovány.¹¹⁵

Pro Bergera a Luckmanna je identita jev, který je výsledkem dialektiky vztahu jedince se společností, identita se utváří během sociálních procesů a jakmile je vytvořena, je následně udržována, obměňována a přebudována různými sociálními vztahy. Sociální procesy, jež se podílejí na formování a udržování identity, jsou dány sociální strukturou. Identita je také nesrozumitelná pokud není umístěna v určitém světě a postavena vůči jiné skupině.¹¹⁶

Člověk ve své přirozenosti tíhne ke členství v nějaké skupině a při tvorbě skupin patří k jeho přirozenosti.¹¹⁷ Člověk jako společenská bytost má přirozenou potřebu sdružovat se do skupin. Ty dávají člověku pocit bezpečí, sebevědomí, pocit flexibility, nadechnutí a formují jeho identitu.¹¹⁸ Pojem skupina označuje úcelné uspořádání individuů, které má do jisté míry vytyčené hranice. Důležitá je rozeznávání mezi šmyšlečnými a šoničnými, tedy kdo do skupiny patří a kdo ne. Uvnitř skupiny je často patrná dělba práce mezi členy, kteří jsou orientováni ke společnému cíli.¹¹⁹ Pokud má být skupina soudržná, musí v ní existovat vnitřní uspořádání, které vytváří vzájemnou loajalitu a také závazky. Skupina musí svým členům také něco nabízet, nemusí to být nutně ekonomické nebo politické výhody, ale mohou to být například jevy jako potěšení, realizace, nebo jiná obtížně měřitelná kvalita. Stupeň loajality ke skupině je závislý na tom, co je jedinci schopna nabídnout. Extrémně pevně integrovaná skupina je schopna svým členům nabídnout mnoho věcí, od bydlení, zaměstnání, užitné sítě kontaktů, manželství až po určující smysl života.¹²⁰ Členové skupiny udržují svou identitu na kolika způsobů. Jedním z nich je výrazná snaha o pozitivní obraz skupiny, záměrné zamlouvání negativ a vyzdvihování pozitiv. Jedinci ukazují svou

¹¹⁴ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 64. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹¹⁵ HRISTOV, Petko. 2008. *Etnická identita na Balkáně: Příklad tzv. hraničních regionů*. In *Český lid*, 95, s. 166. ISSN: 000-07949.

¹¹⁶ BERGER, Peter; LUCKMANN, Thomas. 1999. *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK. s. 170-172. ISBN: 80-85959-46-1.

¹¹⁷ ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. s.122. ISBN: 80-7260-051-6.

¹¹⁸ MANN, Arne B. 2006. *Etnická identita-fluktuální nevyhnutnost*. In *Identita ve vztahu k národnostním menšinám*. (ed. J. Balvín) Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin. s. 62. ISBN: 80-903727-1-6.

¹¹⁹ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 81-82. ISBN: 978-80-7367-269-0.

¹²⁰ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 75-76. ISBN: 978-80-7254-925-2.

p íslu-nost ke skupin symboly (vlajka, hymna, odznak, heslo). Na druhou stranu m fle skupina projevovat svou identitu tak, fle se distancuje od druhých, kte í nepat í do skupiny.¹²¹

Eriksen si ve své knize *Antropologie multikulturních spole ností* pokládá otázku, kudy vede hranice mezi skupinami. Vede mezi Námi a Jimi nebo je hranice nap í hranicemi. Eriksen se p íklání k poslední variant . Hranice je závislá na tom, co chceme ohrani ovat a toho m fle být velmi mnoho. Hranice mezi skupinami tedy nejsou diagonální (šbu -aneboð), ale jsou analogové, protofle hovo íme o nerovném terénu, charakteristickém konflikty loajality, p echody a oblastmi, na které si íní nárok více skupin.¹²²

V-echny skupiny jsou ohrani ené a existuje mnoho názor na to, co skupinu vytvá í a zároveň existuje mnoho zp sob , jak je skupina ohrani ená. Skupina m fle být spojena povoláním, pohlavím, politickými idejemi, p íbuzenstvím nebo abstraktní p edstavou spole něho p vodou a kultury (národ, etnická skupina).¹²³ Skupinová identita tak m fle být chápána jako spole ná shoda len ur ité skupiny o spole ných rysech, kdo do skupiny pat í a na druhou stranu nepat í, jak by se m la chovat nebo nechovat atd.¹²⁴ Identita je pojmána jako v domí vlastní výlu nosti, ale zároveň také podobnosti s n kterými lidmi. Toto v d ní vychází z ur itých definovaných charakteristik, které jsou vlastní jedinci nebo skupin .¹²⁵ Kolektivní identita je tak proffívání p íslu-nosti k r zn velkým spole enským celk m.¹²⁶

Dal-ím výrazným znakem identity je její mnohovrstevnatost. lov k m fle mít n kolik vzájemn se prolínajících identit, které r zn vystupují do pop edí podle situace. lov k se m fle identifikovat nap íklad jako mufl, obyvatel ur itého m sta, ech, student, ku ákí . Dokud nás nic nenutí vymezovat se v í jinému,

---

¹²¹ MANN, Arne B. 2006. *Etnická identita-flivotná nevyhnutnos* . In Identita ve vztahu k národnostním men-inám. (ed. J. Balvín) Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních men-in. s. 62-64. ISBN: 80-903727-1-6.

¹²² ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních spole ností: rozum t identit* . Praha: Triton. s. 57. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹²³ Tamtéfl, s. 21.

¹²⁴ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 104. ISBN: 978-80-7367-269-0.

¹²⁵ MALINA, Jaroslav a kol. 2007. *Slovník pro studenty antropologie I*. Brno: CERM. s. 735. ISBN: 978-80-7204-508-2.

¹²⁶ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 105. ISBN: 978-80-7367-269-0.

vnímáme svou identitu jako samozřejmou a do značné míry nereflektovanou záležitost.¹²⁷

Podle Eriksena si můžeme sociální identitu jedince představit jako sadu různých krabic, ruských matryšek nebo soustředných kruhů. Čím více je určitá vrstva blíže k centru, obsahuje méně lidí, se kterými se člověk identifikuje a pokud budeme postupovat ze středu směrem ven, budeme narážet na vrstvy kde, po et osob narůstá. Jedinec má tedy mnoho různých identit, které se vzájemně doplňují a překrývají, záleží zejména na situaci a kontextu, která identita bude pro jedince v danou chvíli relevantní. Jedná se o tzv. segmentární model identit, ten nám ukazuje, že identita není neměnná ani švovená, ale je vytvořena v sociální interakci.¹²⁸

Je důležité zmínit, že kolektivní identita není nic stálého nebo neměnného, identitu lze vypovídat, například odchodem ze skupiny (emigrace, náboženská konverze). Kolektivní identita může také švihnout a vést k bezobsačnosti a jedinec ztratí pocit sounáležitosti s danou skupinou. Podle mnohých autorů tak můžeme kolektivní identitu zařadit do oblasti společenského šimaginationa.¹²⁹

4.2 Etnická identita

Etnicita/etnická identita je v současnosti chápána jako jedna z možných podob kolektivní identity, vedle jiných šneetnických konstruovaných společenských vzorců a situačních identit.¹³⁰

Termín etnikum má kořeny ve starém řecku, kde pojem *ethnos* označoval národ nebo rasu. Dnes se etnikem můžeme označit skupinu, která se od ostatních skupin odlišuje svou etnicitou, tedy souhrnem kulturních, teritoriálních a

---

¹²⁷ MANN, Arne B. 2006. *Etnická identita-šivotná nevyhnutnosť*. In *Identita ve vztahu k národnostním menšinám*. (ed. J. Balvín) Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin. s. 62-64. ISBN: 80-903727-1-6.

¹²⁸ ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: Půbuzenství, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál. s. 327-328. ISBN: 978-80-7367-465-6.

¹²⁹ ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. s. 118. ISBN: 80-7260-051-6.

¹³⁰ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 17. ISBN: 978-80-86429-83-0.

jazykových faktorů. Dále pak historií, sebepojetím, v domím společného plovu, nebo také tím, že jsou vnímány odlišnou druhou skupinou.¹³¹

Etnicita tedy souvisí s rozdíly mezi skupinami, které mohou být variabilní, může se jednat o jazyk, náboženství, vzhled, stravovací návyky atd.¹³² Fenomén etnicity je velice složitý, v běžné je pojem etnická skupina používán pro minoritní skupinu, která je kulturně odlišná od majoritní společnosti. Antropologové používají pojem etnická skupina také k označení vnitřních skupin. Etnicita může mít rovněž různé projevy s různou intenzitou, může se projevovat poklidným a mírumilovným způsobem v každodenních situacích, ale také otevřeným konfliktem mezi dvěma skupinami.¹³³

V sociálních vědách můžeme vysledovat dvě základní pojetí etnicity, primordialismus a konstruktivismus. V rámci primordialismu je etnicita chápána jako něco věčného, kontinuálního a přítomného v celé historii určité skupiny.¹³⁴ V primordialismu je kladen důraz zejména na teritoriální příslušnost a na společný plov, který často odkazuje na špolečnou krev.¹³⁵

Konstruktivismus naopak bere identitu jako něco vynalezeného, uměle vytvořeného a příslušnost jedince k určité skupině vychází čistě ze subjektivně definovaných pozic. V tomto ohledu je nepřítomnost k etnické skupině otázkou postoje, vnímání a citu, které jsou proměnlivé v závislosti na konkrétní situaci. Se změnou situace se mění i identifikace se skupinou i sama identita a diskurs, k nimž se jedinec přiklání.¹³⁶ V této práci se budu opírat čistě o konstruktivistické pojetí etnicity.

Smith mluví o –esti základních atributech etnického společenství, čím jsou tyto atributy intenzivnější, tím je také silnější identita s danou skupinou a naopak čím slabší, tím je identita menší a pokud nejsou atributy posilovány, může identita zcela zaniknout.¹³⁷

---

¹³¹ JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. s. 76. ISBN: 978-80-7367-269-0.

¹³² ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 20. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹³³ ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál. s. 316. ISBN: 978-80-7367-465-6.

¹³⁴ GELLNER, Ernest. 2003. *Nacionalismus*. Brno: CDK. s. 111. ISBN: 80-7325-023-3.

¹³⁵ MALINA, Jaroslav a kol. 2007. *Slovník pro studenty antropologie II*. Brno: CERM. s. 1365. ISBN: 978-80-7204-508-2.

¹³⁶ SMITH, Anthony. Etnický základ národní identity. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: ústřední texty*. Praha: SLON, 2003. s. 270-297. s. 271. ISBN: 80-86429-20-2.

¹³⁷ Tamtéž, s. 272-275.

1. vlastní kolektivní jméno
2. mýtus o společném povodu
3. sdílená historická paměť
4. jeden či více odlišujících prvků společné kultury
5. spojení s určitou švlastí (státem, oblastí)
6. solidarita s významnými částmi populace.¹³⁸

Podíváme-li se na výčet etnických atributů, vidíme především kulturní a historický obsah, ale také silně subjektivní složky. Významný v těchto attributech není nijaký faktický povod, ale mýty o společném povodu. Pro pocit etnické identity je tedy důležitý především fiktivní povod a domnělí předkové.¹³⁹

Mezi nejvlivnější teoretiky etnicity patří Fredrik Barth, který v roce 1969 editoval proslulou knihu *Ethnic Groups and Boundaries*. Před vydáním této knihy se na etnicitu nahlíželo pohledem šibbolethu, které vychází z šerederovského pojetí etnika/národa jako homogenní pospolitosti sdílející stejný jazyk a kulturu. Dnešní pohled na etnicitu by se dal označit jako šnejen-ale iť, toto pojetí se snaží propojit koexistenci majoritní a minoritní složky o pohled na všechny kultury jako součást společného bohatství společnosti. V dnešním diskursu se skloují pojmy jako kulturní diverzita, kulturní pluralismus, hybridní kultura, kreolizace atd., tyto výrazy se snaží nalézt nové místo pro přetrvání etnických a jazykových subkultur.¹⁴⁰

Také současná antropologie se více soustředí na tzv. jedince, kteří šnikam nepatří. Ve starém pojetí identity šibbolethu byl člověk zařazován do předem daných kategorií. Člověk byl buď Albáncem nebo Kubáncem, buď muslimem nebo křesťanem, buď muflem, nebo fienou atd. Skutečný svět a jeho sociální realita je však mnohem méně šuklizenať. Ve všech společnostech na svět dochází k výraznému míšení mezi různými skupinami, které mají rozdílné identity. Kam poté mají být zařazeni jedinci, kteří pocházejí z takto smíšených vztahů?¹⁴¹ Zejména pak u dětí přistěhovalců se objevují problémy s identifikací, hlavně u druhé a třetí generace, tedy u dětí a vnoučat přistěhovalců. Kdo vlastně

¹³⁸ SMITH, Anthony. *Etnický základ národní identity*. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: ústřední texty*. Praha: SLON, 2003. s. 270-297. s. 272. ISBN: 80-86429-20-2.

¹³⁹ Tamtéž, s. 273.

¹⁴⁰ MATAVA, Leoš. 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. s. 19. ISBN: 978-80-86429-83-0.

¹⁴¹ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 76-77. ISBN: 978-80-7254-925-2.

jsem, když jsou má rodiče Vietnamci a já sám jsem se narodil v České republice, mám dva rodné jazyky a žiji ve dvou světech? Jsem Vietnamec nebo Čech?¹⁴²

Antropologové pro toto míšení používají označení jako hybridita, kreolizace nebo synkretismus. Tyto procesy vytvářejí nové smíšené formy identit, které znemožňují vytváření jasných hranic mezi skupinami. Pomezí oblastí a rozplízlé hranice často tak nahrazují ostře vedené hranice uzavírající jedince do jedné nebo druhé skupiny.¹⁴³ Až do 60. let minulého století se předpokládalo, že existuje úzký překryv mezi kulturou a etnicitou a dokonce mezi kulturou a národností. V současnosti v dominantní míře převládá názor, že mezi kulturou a etnicitou žádný úzký vztah není, protože kulturní rozdíly procházejí etnickými hranicemi například etnická identita je utvářena na základě sociálně ustavených představ o kulturních diferencích a ne na základě diferencí skutečných.¹⁴⁴

Etnicita v sobě zahrnuje mnoho souborných charakteristik, které se seskupují, ale nejsou absolutně spojené a provázané. Z tohoto důvodu existují rozdíly mezi samotnými členy dané skupiny a některé její členové budou vykazovat určité charakteristiky více a některé méně.¹⁴⁵ Podle Eriksena je třeba si uvědomit, že skupiny (ani ty nejmenší) nejsou vnitřně jednotné, ve skupinách existuje velká kulturní, ale i lingvistická variabilita. Jednotliví členové skupiny nemají stejné symbolické jednání, názory nebo stejnou jazykovou výbavu. Bylo dokázáno, že i v malých skupinách existují velké rozdíly v kulturním repertoáru, dovednostech a názorech i když příslušníci skupiny sdílejí definované kulturní charakteristiky jako například jazyk.¹⁴⁶ Můžeme tak nalézt etnické skupiny s velkou mírou vnitřní kulturní variability a stejně tak zetelné hranice mezi jednotlivými etnickými skupinami, ve kterých nejsou kulturní rozdíly jakkoli patrné. Velmi často jsou variace uvnitř jedné skupiny mnohem větší, než systematické rozdíly mezi skupinami.¹⁴⁷

Ve společnosti a mezi příslušníky různých etnických skupin je všeobecně rozšířen mýtus, že etnicita úzce souvisí s šokujícími kulturními rozdíly.

---

¹⁴² ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 54. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹⁴³ Tamtéž, s. 76-78.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 99-100.

¹⁴⁵ BARTH, Fredrik. 1998. *Ethnic Groups and Boundaries: The social organisation of culture difference*. Long Grove: Waveland Press. s. 29. ISBN: 0-88133-979-2.

¹⁴⁶ ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: Příběhy, národní příběhy, rituály*. Praha: Portál. s. 62. ISBN: 978-80-7367-465-6.

¹⁴⁷ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 66-68. ISBN: 978-80-7254-925-2.

Etnicita má nabývat na významu s rostoucími kulturními odlišnostmi a příčinou tohoto jevu je, že jednotlivé etnické skupiny se vyvíjely v relativní kulturní izolaci a jinými sociokulturními směry. Antropologové již v minulosti dokázali, že taková představa je mylná. Etnicita je nejvíce relevantní na místech, kde jsou si etnické skupiny kulturně blízké a pravidelně přicházejí do styku. V současném globalizovaném světě se společnosti a etnické skupiny čím dál více homogenizují a zdá se, že čím podobnější si lidé jsou, tím více lpí na zbývajících odlišnostech.¹⁴⁸

Zajímavou definici a pohled na etnikum (národ) přinesl Benedict Anderson, který jej definoval jako pomyslné společenství, které existuje v představách jako společenství z podstaty vnějškově ohraničené a svrchované. Pomyslné, protože příslušníci etnika v životě ostatních členů nikdy nepoznají, nesetkají se s nimi a ani o nich neuslyší, přesto však v mysli každého příslušníka etnika je zakotvena představa o jejich společenství. Podle Andersona je pomyslné každé společenství v životě nejlépe osady primitivních kultur, pro které je typický osobní kontakt. Například Američan nikdy nepotká a dokonce ani nebude schopen pojmenovat více než zlomek z 300 000 000 ostatních Američanů. Nemá představu o tom, co v kterémkoliv místě dělají, ale o jejich vytrvalé, anonymní, simultánní aktivitě je přesvědčen.¹⁴⁹

Celou situaci okolo pomyslného společenství ilustruje například románové zápletky, v níž muž A má manželku B a milenkou C, která sama má milence D.

čas	I	II	III
Události	A se hádá s B C a D se milují	A telefonuje C B nakupuje D hraje kulečník	D se opíjí u baru A ve večer s B C má zlý sen

150

¹⁴⁸ ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: Původu, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál. s. 317. ISBN: 978-80-7367-465-6.

¹⁴⁹ ANDERSON, Benedict. Pomyslná společenství. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: ústřední texty*. Praha: SLON, 2003. s. 243-260. s. 243-260. ISBN: 80-86429-20-21.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 259.

š V-ímn me si, fle v této sekvenci se A a D v bec nepotkají a vlastn o sob ani nemusí v d t, hraje-li C dob e svou hru. Co tedy ve skute nosti spojuje A a D? Dv dopl ující se p edstavy: Za první, fle jsou usazeni ve š spole nostechõ... Tyto spole nosti jsou sociologické entity s tak pevnou a stabilní realitou, fle jejich leny (A a D) lze dokonce vylí it, fle i když se minou na ulici, aniž se kdy seznámí, jsou nicmén spojeni.õ¹⁵¹

4.3 Etnická identita ek v eské republice

V následující ásti práce se zam ím na etnickou identitu ek flujících na území eské republiky. Na základ svého výzkumu shrnu, jak se jednotlivé generace ek v sou asnosti identifikují, zda mají blíffe k ecké i eské identit , nebo se identifikují n ím mezi. Analyzuji situace, kdy je pro leny minority ecká identita relevantní a pro tomu tak je. Zárove zde popí-i nejvýrazn j-í mechanismy, které pomáhají eckou identitu na eském území udržovat a mobilizovat. Mezi tyto mechanismy, které byly na základ výzkumu identifikovány pat í symboly, stereotypy, kolektivní pam a transnacionální sociální pole.

K t mto mechanism m pat í samoz ejm také jazyk, kterému jsem se v noval podrobn ji v p edchozí ásti. V záv re né ásti pak rozeberu, co pro jednotlivé generace znamená pojem vlast, kam ji situují a zda sou asní ekové uvaflují o reemigraci do ecka.

4.4 Situa ní identita

Identita je *rela ní* a *situa ní*, proto fle lov k se m fle definovat pouze ve vztahu k druhému. Z toho vyplývá, fle identita je prom nlivá v závislosti na tom, ke komu ji vtahujeme. V sociologii tento jev vysv tluje teorie rolí, která klade d raz na to, fle kařdý jedinec je souborem mnoha identit a osobností.¹⁵²

¹⁵¹ ANDERSON, Benedict. Pomyslná spole enství. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: útank text*. Praha: SLON, 2003. s. 243-260. s. 259-260. ISBN: 80-86429-20-21.

¹⁵² ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních spole ností: rozum t identit*. Praha: Triton. s. 68. ISBN: 978-80-7254-925-2.

Podle Bartha je situa ní identita zárove také imperativem, je tedy vnucená a zárove také zvolená. Identita je imperativem v tom smyslu, že se jí člověk málokdy může úplně zbavit. Pokud jsem například Čech, je s největší pravděpodobností dané, že jím ufl z stanu. Mohl bych se rozhodnout, že od zítřejší rána nepromluví jinak než například anglicky, ale nemůžu si zvolit to, že čeština nebude mým rodným jazykem a neovlivním také to, že mé okolí bude s největší pravděpodobností považovat za Čecha až do konce mého života. Možné je naopak strategické vyjednávání o situa ních identitách, a to tak, že se etnická identita stane více či méně relativní. Imperativní identity však nejsou vždy imperativní bezesbýtku a pokud je možné s nimi různými způsoby manipulovat, stejně tak zvolené identity nejsou zcela zvolenými. Pesto je relevantní mezi nimi rozlišovat.¹⁵³

Hranice mezi jednotlivými skupinami mohou být definovány jakýmkoli způsobem, pesto existují procesy, které vyvolávají pohyb jedinců přes tyto hranice a ti vstupují v různé situacích do různých skupin.¹⁵⁴

Člověk si pak podle situací vybírá, jaká identifikace je pro něj v konkrétní situaci vhodná a deflnitá. V n kterých situacích může být určitá identita silná a veřejně deklarovaná, p itom stejná identita v jiné situaci může být nedeflnitá a odsunuta do pozadí. Je tedy deflnité zohledňovat kontext, ve kterém jedinec aktivuje své identity.¹⁵⁵

Daleko častěji je česká identita aktivována u nejstarší a staré generace, dalo by se také říci, že u těchto generací česká identita převládá. Zejména u nejstarší generace pak česká identita dominuje a česká se objevuje sporadicky. U mladších generací je situace opačná, postupně česká identita klesá a často převládá identita česká. V mladé a nejmladší generaci se nejčastěji objevují jedinci, kteří se identifikují stupněm 3, tedy cítím se stejně český/česky jako německý/ německy. U různých generací a jedinců se faktory, které aktivují českou identitu různě, p i svém výzkumu jsem narazil na několik faktorů, které byly společné pro většinu respondentů.

---

¹⁵³ ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních společností: rozum a identita*. Praha: Triton. s. 70-72. ISBN: 978-80-7254-925-2.

¹⁵⁴ BARTH, Fredrik. 1998. *Ethnic Groups and Boundaries: The social organisation of culture difference*. Long Grove: Waveland Press. s. 23. ISBN: 0-88133-979-2.

¹⁵⁵ BARTMA, Pavel. 2009. *Konstruktivismus a politika identity* [online]. [cit. 2011-03-04]. URL: <http://antropologie.zcu.cz/clanek/konstruktivismus-a-politikaidentity>. ISSN 1801-8793.

U velké části dotazovaných hrálo geografické umístění sebe sama významnou roli při aktivaci jednotlivých identit, bylo tedy důležité, v jaké zemi se nacházejí a jaká společnost je obklopuje. Když se někdo nachází v českém prostředí, má se více udomovnit svou českou identitu, tedy to čím se liší od zbytku populace a naopak když se nachází v cizině, udomovňuje si vazby na českou republiku a je aktivována česká identita. Tuto identitu stvrzují také členové společnosti, ve které se jedinci pohybují, pro někoho žijící v cizině je český někdo považován spíše za cizince a pokud někdo jakým způsobem sobě deklaruje svou českou identitu v cizině, je zbytkem společnosti brán za cizince.

„Já když jsem v cizině, tak se považuju za cizince a myslím, že má tu lidi i tak berou, ale zase vidím, že když pojedou do ciziny tak tam na mě nekoukají jako na cizince a že tam patří, ale spíše jako na cizince s českými kořeny.“ (Respondent 49 let)

Člověk se během generací plně adaptoval do české společnosti, a pokud nedeklaruje svou českou identitu, je pro okolí těžké rozeznat jejich vnitřní identitu. To souvisí také s tím, že jedinec nemá neustálou potřebu svou identitu deklarovat nebo se snažit lépe kooperovat s prostředím, ve kterém se pohybuje. Pokud se člen minority pohybuje v prostředí majoritní společnosti a je nucen kooperovat s ní, jeho minoritní identita často ustupuje do pozadí a nehraje významnou roli. Jedná se o strategii, kdy se člověk snaží neodlišovat a předcházet své izolaci ve společnosti.¹⁵⁶

Dalším faktorem, který dokáže aktivovat identitu, jsou česká jména členů minority. Tato jména jsou na území české republiky stále frekventovaná a to jak příjmení, tak křestní jména, která jsou často aplikována i v nejmladší generaci. Pokud člověk ve společnosti operuje se svým českým jménem, dávají svému okolí najevo svou příslušnost k české skupině, lidé na to mohou reagovat a aktivovat tak jedincovu českou identitu. U některých respondentů byla aktivována česká identita také na úřadech, stávalo se tak například při složitě byrokracii na matrikách a úřadech, kde se snažili o uznání českého jména, zejména pak pokud v minulosti chtěli používat české šlechtické jméno bez přípony šovát. Také u mnohých lidí, kteří si ponechali české pasy a občanství, docházelo k pravidelné

---

¹⁵⁶ GOFFMAN, Erving. 2003. *Stigma: Poznámky o způsobech zvládnutí narušené identity*. Praha: SLON, s. 12. ISBN: 80-86429-21-0.

konfrontaci se svou českou identitou na údech, nebo při proceduře prodloužení pobytu bylo zjevné, že nejsou e-i.

Jako u všech etnických skupin, které se hlásí k nějakému národu, tak také u české je patrná zvýšená mobilizace identity pokud jde o sportovní utkání. Respondent mi jsem pokládal otázku, komu fandí, pokud proti sobě hraje česká republika a Německo. Použil jsem také doplňující otázku, komu fandili v často probíraném utkání na ME 2004 v Portugalsku, kde Německo vyhrálo v semifinále českou republiku. Při tomto ME, které Německo překvapivě vyhrálo, byla patrná zvýšená koncentrace českých, kteří veřejně deklarovali svou identitu. Sám jsem toho byl svědkem v Bohumíně, kde mnoho českých začalo nosit český dres, hlásit se k české identitě a scházet se v české restauraci, kde společně fandili svému týmu. Projevila se tedy klasická národní hrdost během sportovních utkání, která je patrná na celém světě například různými etniky. Při položení otázky škomu fandí, jsem měl pocit, že tuto odpověď si museli českové rozmýšlet a odpovídali s menší rozhodností než u jiných otázek. Některí sami nevěděli, komu mají nebo by měli fandit.

Š: No to je dobrá otázka tu mi pokládají často. (úsměv) To je rozporuplné, já nevím, komu bych měl fandit zase, ale když Německo vyhrálo to mistrovství tak jsem cítil hrdost a říkal jsem, vy jste je odepisovali a my vám to nandali.õ
(Respondent 45 let)

Na otázku komu fandili na již zmíněném ME, drtivá většina respondentů odpověděla, že Německo, méně jasné odpovědi však byly po položení doplňující otázky, proč. Většina respondentů odpověděla, protože jsem český/český, to u všech však nekorespondovalo s předchozí odpovědí, kde jsem jim pokládal otázku 1-5, na které respondenti měli svou identitu (někteří se identifikovali stupni blíže české identitě, ale při konfrontaci se sportem měli blíže k identitě české). Sportovní utkání tak jsou schopná daleko více mobilizovat českou identitu než jiné situace.

Š: Já jsem například, stejně jako Německo takhle číslo 3, ale když hraji e-i s Němci, tak to fandím českému.õ (Respondentka 47 let)

Tato mobilizace se neprojevuje jen u českých, ale stejný princip mobilizace identity je patrný například také u německých (i dalších národů). Česká identita není po většinu času výrazně reflektována, dokud e-i nezaznamenají úspěchy na sportovním poli. Poté jsou okamžitě zavalena lidmi v národních barvách s vlajkami,

kte í oslavují svou p inálefitost a hrdost k eskému národu, do zaznamenání sportovního úspěchu je však tato identita zatlačena do pozadí.

Pokud však nebyla otázka vztáhnuta na konkrétní zápas v roce 2004, mnoho respondentů neodpovídalo tak jednoznačně, v té době se shodovala, že po v té době roku fandí eským týmům, ale těmi českými taky. Ve v té době době se pak objevovali jedinci, kteří by v případě zápasu obou týmů dali přednost českým barvám a to ve všech generacích.

Další situace, kdy česká identita vstupuje na scénu, jsou různé setkání české, kde tyto lidé mohou deklarovat svou skupinovou identitu ufl tím, že se sešli na etnickém základě. Na těchto setkáních je často používán český jazyk, kterým je ukazována příslušnost k české skupině, tato setkání mají různé podoby, nejčastěji jsou to zábavy, setkání v restauracích, kulturní vystoupení a zájezdy seniorů.

Setkání minority se uskuteční daleko častěji na místech, kde se české vyskytují ve větší míře, například v Krnově, kde je koncentrace minority nejvyšší. Na místech, kde je koncentrace malá se setkání prakticky nekonají, ufl díky tomu, že zde neexistují subjekty jako české obce, které by setkání uspořádaly. Velikost české skupiny často koresponduje se stupněm české identity a jazykovou kompetencí. Výzkum jsem uskutečnil na místech s velkou a malou koncentrací české. Respondenti z menších obcí, kde byla koncentrace české minority minimální, měli menší stupeň české identity a úroveň kompetence v českém jazyce než respondenti z míst s velkou koncentrací české. Lze tedy usoudit, že koncentrace minority, fungování subjektů sdružujících české a s tím spojené časté setkávání má vliv na stupeň české identity a znalost českého jazyka.

V situacích, které jsem popsal v této podkapitole, vystupuje česká identita u členů minority nejčastěji, těchto situací je samozřejmě daleko více a jsou silně individualistické a nelze je proto popsat všechny, stručně jsem tedy zmínil ty, které se ve výpovědích respondentů objevovaly nejčastěji. Další mechanismus, který dává českou identitu výrazně do pohybu nebo ji dokáže po generaci uchovat, jsou symboly.

4.5 Symboly

Identita je silně spojena se symboly, které pomáhají vytvářet pocit sounáležitosti se skupinou. Bez symbolů lze jen těžko formulovat identitu skupiny, označit její zkušenosti a aspirace do budoucna.¹⁵⁷

Pro Geertze pojem symbol označuje jakýkoli objekt, čin, událost, vlastnost, vztah, který slouží jako nositel pojmu a tento pojem je významem symbolu.¹⁵⁸

Podle Geertze můžeme díky symbolům chápat svět a orientovat se v něm, díky symbolům můžeme říci, kdo jsme.¹⁵⁹

Symboly se zabývali také sociální konstruktivisté Berger a Luckmann, pro které je symbolický svět sociálním výtvozem. Ten nám umožňuje subjektivně vnímat realitu stejně jako zkušenosti a potvrzuje naši existenci.¹⁶⁰

Podle Turnera musí být symboly nejednoznačné nebo mnohoznačné, aby vytvářely mezi lidmi solidaritu. Lidé jsou různí, a proto musí symboly znamenat různé věci pro různé lidi.¹⁶¹

Symbolem lze označit mnoho věcí nebo jevů, důležitá je především symbolická funkce a znaková struktura. Tento komplex symbolicky zprostředkované pospolitosti můžeme nazývat škulturální útvar. Každé kolektivní identity odpovídá určitý kulturní útvar, který ji funduje a reprodukuje. Tento útvar je také médiem, kterým se kolektivní identita udržuje ve sledu generací. Díky této symbolické determinaci jsou lidské skupiny velmi rozmanité a jedinec je schopen být členem mnoha těchto skupin, od rodiny až po státní útvar.¹⁶² Kolektivní identita se opírá o ústní tradici a společné paměti, která se formuluje buď interakcí ve společném jazyce, nebo ufiíváním společné soustavy symbolů. Mezi tyto symboly mohou patřit slova, věty, obřady, svátky, tance, vzory, ornamenty, kroje, jídlo, pití, památníky, obrazy a mnoho dalších věcí a jevů. To vše se může stát znakem, který kodifikuje pospolitost.¹⁶³ Významným

---

¹⁵⁷ KELLER, Jan. 2003. *Nedomy-jená společnost*. Brno: Doplněk. s. 83. ISBN: 80-72-39-091-0.

¹⁵⁸ GEERTZ, Clifford. 2000. *Interpretace kultury*. Praha: SLON. s. 107. ISBN: 80-85850-89-3.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 279.

¹⁶⁰ BERGER, Peter; LUCKMANN, Thomas. 1999. *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK. s. 98-99. ISBN: 80-85959-46-1.

¹⁶¹ ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: Půbuzenství, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál. s. 269. ISBN: 978-80-7367-465-6.

¹⁶² ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. s. 123. ISBN: 80-7260-051-6.

¹⁶³ Tamtéž, s. 123.

symbolem utvářející českou identitu je jazyk, kterému jsem se v noval podrobněji v předlé části práce, v této podkapitole zmíním další nejvýznamnější symboly, které české poučívají k demonstraci a udržení své identity.

Za nevýrazný symbol identifikace lidí s národem nebo jinou skupinou je považována vlajka. Také u české menšiny hraje tento symbol významnou roli při skupinové identifikaci. Českou vlajku je možno vidět i mnoha příležitostech v různých provedeních. Nejviditelnější je při českých zábavách, které se nejčastěji vztahují k oslavám svátků. Vlajka je přítomna i u akcí zavazena nad podíem, nebo jiným dobrou viditelným místem a často je doplněna také českou. Zde je dobře patrná identifikace jako s českem, kde mají české své kořeny, tak také s českou republikou, kde zapustili kořeny nové. Spojení české a české vlajky je viditelné také na stránkách internetových, které české provozují. Některé členové minority si lepili nebo lepí české vlajky také na auta, nebo je mají doma v podobě malých vlajek, obrazů, odznaků atd. Výjimkou může být vlajka vyvěšovaná také i na jakém vztáhnutí setkání.

V české symboly pak mají české často ve svých domácnostech, tyto symboly mají různé podoby jako umělecké předměty s českou tematikou, mezi které patří například obrazy a amfory. Dále jsou to knihy, pohlednice, fotografie, plakety, upomínkové předměty z cest do Česka nebo také šKombolío. Tento symbol má podobu korálků z různých materiálů navlečených na řetězec, s tímto korálky si lidé mohou pohrávat v ruce a jeho hlavní funkcí je uvolnění stresu a zkrácení času. ŠKombolío je součástí moderní české kultury a je k vidění jak v Česku, tak také mezi českými v českém prostředí.

Mezi symbolické jednání může být zařazeno také ponechání si českého občanství. Po přijetí si české nechávali české občanství a české přijímali jen výjimkou. Doufali, že se situace v Česku uklidní, a oni se budou moci vrátit domů, postupem času ale tento optimismus slábl a po roce 1967, kdy byl v Česku nastolen vojenský režim, mnoho lidí rezignovalo a začalo hovořit o přijetí české občanství.¹⁶⁴ Přesto si někteří ponechali české občanství dodnes a stále jsou občany Česka. Česká doklady a samozřejmě samotné české občanství je symbol, který jasně a jistě deklaruje českou identitu.

---

¹⁶⁴ OT ENAŠEK, Jaroslav. 2003. *Migranti z Česka v Česku* [online]. [cit. 2007-10-11]. In Migraceonline. URL: <<http://www.migraceonline.cz/eknihovna/?x=195751>>.

Mezi nejdlejší symboly, které udržují u nás povdomí o povodu, patří bezesporu jídlo, nebo český jídelníček si udržel silnou rezistenci.¹⁶⁵ Dá se říci, že česká kuchyně nejvíce odolala asimilačním tlakům ze všech složek české kultury, které si českové přinesli do Československa. Česká jídla jsou i majoritou v jídelníčku všech rodin, jak těch českých, tak smíšených.

Šť Na Vánoce kapr a salát, ale jinak české jídlo je české jídlo. Typické české jídla se stále vaří a hojně. (Respondent 35 let)

Šť Já vařím jenom české, klasické české jídla nevařím, to ani neumím. (Respondentka 63 let)

Česká kuchyně se dostala také do podvědomí české společnosti, jednak je to způsobeno dnes již silným propojením českých a českých rodin, ale také velkým počtem českých taveren, které českové provozují a jsou často navštěvovány.

Dalším symbolem jsou oslavy různých českých svátků, s oblibou jsou oslavovány svátky vztahující se k nějakému vítězství nebo povstání a často je k nim uspořádána také zábava. Typickým příkladem je tzv. den šOchiō, který se slaví 28. října. šOchiō znamená v českém překladu šNeō a českové čekali své ne Itálii, která se je chystala v roce 1940 okupovat. Ioannis Metaxas údajně prohlásil slavné šOchiō 28. října 1940 italskému vyslanci, když mu sdělil požadavky na příchod ke strategickým místům a přítomnost italských vojáků v zemi. Vzápětí italská vojska překročila české hranice a českové byli ve svém šNeō jednotní, vyšli do ulic a šOchiō se stalo válečným heslem.¹⁶⁶ Tento svátek dnes patří k nejvýznamnějším dnům v české kultuře a také českové ho pravidelně slaví, nejčastěji formou zábavy, kde se scházejí ve velkém počtu. Dalším svátek, při kterém bývá organizována zábava je 25. března. Tento den je pro česky jak náboženský, tak státní svátek, jednak je tento den oslavou Zvěstování božího rodiče a také den, kdy českové zahájili povstání proti osmanské nadvládě. Zábavy jsou nejčastěji pořádány v různých kulturních domech a prostorách a nejsou navštěvovány pouze česky, ale také zbytkem české společnosti.

Co se týče náboženských svátků, jako jsou Velikonoce a Vánoce, tak lze říci, že českové ve velké většině opustili typické české tradice, které se vztahovaly

¹⁶⁵ BOTU, Antula. 1982. *Česká etnická skupina v Československu*. In *Český lid*, 69, s. 47-49. s. 48.

¹⁶⁶ HRADEČNÝ, Pavel, DOSTÁLOVÁ, Růžena, HROCHOVÁ, Věra, OLIVA, Pavel, VAVŘÍNEK, Vladimír. 2001. *Dějiny česká*. Praha: NLN. s. 423. ISBN: 80-7106-192-1.

k těmto svátkům a převzali zvyky a tradice českého prostředí. Přesto se v Česku udržely některé české tradice, zejména pak mezi staršími, nebo v českých homogenních komunitách.

„Co se tradice týče. Jak kdy a jak které, smíšená komunita se hodně adaptuje na český systém, takže v této skupině se toho moc nedodrhuje, hlavně při sv. Velikonocích a jiných. V české komunitě tradice dodržují, některé méně, některé více, tam je hrdost na českou velikost. Tady v Česku jsou české tradice doména opravdu těch starších, mladí lidé jsou šokováni.“ (Respondent 23 let)

Zejména se udržely zvyky kolem Velikonoc, které jsou pro Čechy nejdůležitější svátky v roce, nebo se také udržel novoroční zvyk krájení Vasilopity. Vasilopita je sladký koláč, který se připravuje se na Nový rok na počest sv. Vasilu, do koláče se zaple zlatá mince (Fluri) a následně se Vasilopita krájí, první kousek náleží sv. Vasilovi, druhý kousek náleží domu a další se dělí mezi ostatní přítomné. Ten, kdo ve svém kousku objeví zlatou minci, bude mít v novém roce štěstí. Tento novoroční zvyk u nás pořádají české obce nebo například Lyceum Čechy, tyto organizace hrají vedle rodin velkou roli při udržení tradic, nebo pravidelně pořádají setkání, na kterých jsou tradice a zvyky připomínány. Tradice jsou nezbytné k tomu, aby si člověk u domova sv. j. připod, cítil přítomnost k určité skupině a aby si tato skupina udržela svou identitu i v budoucnu. Holý označuje tradici za postulovanou věru a zároveň také upozorňuje, že se tradicí nemějí stát cokoli. Přestože se na tradici zdánlivě odvoláváme, abychom dali význam minulosti, vždy ji připomínáme z hlediska současných, nebo budoucích cílů. Tradice na jedné straně legitimuje současný zafixovaný stav a na straně druhé mobilizuje lidi, aby následovali určitý ideální budoucí stav. Tradice je vnímána jako důležitá síla propojující minulost se současností a zároveň jako ukazatel určitého směřování, který je dané společnosti historicky určen. Mezi hlavní funkce tradice tedy patří propojovat minulost, současnost a budoucnost.¹⁶⁷

Mezi české tradice a symboly, které přetrvávají na českém území, patří také tance. Pod tvářinou českých obcí existují taneční soubory, které vystupují při různých příležitostech, nejznámější taneční soubor funguje při Lyceu Čechy a

---

¹⁶⁷ HOLÝ, Ladislav. 2001. *Malý český člověk a velký český národ*. Praha: SLON. s. 124. ISBN: 80-85850-97-4.

soubor sklízí úspěchy jak v Česku, tak zahraničí. Tyto soubory nacvičují etické tance a pravidelně k nim přichází také učitelé z Česka, kteří pomáhají souborům s tanečními kreacemi. Tanečnice a tanečníci vystupují v tradičních českých krojích, tyto kroje si vyrábějí sami členové souborů, nebo jsou dováženy přímo z Česka. Tance se objevují také na zábavách, kde netančí pouze soubory, ale také ostatní návštěvníci.

Všechna tato symbolická jednání tak udržují identitní systém skupiny. Poskytují základní podíl na vědomí, které je pro identitu důležité a zároveň udržují v chodu život a soudržnost skupiny, čímž ustavují a reprodukují identitu.¹⁶⁸ Vedle symbolů jsou pro kolektivní identitu důležité také stereotypy, které pomáhají vytvářet hranice mezi skupinami.

4.6 Stereotypy

Identita je propojena s definováním toho, jaké charakteristiky mají členové skupiny, se kterou se jedinec identifikuje a naopak definuje také charakteristiky lidí, kteří do skupiny nepatří. Tyto charakteristiky mohou být reálné, ale často se jedná o představy domnělé a uměle vytvořené. V tomto jednání mluvíme o stereotypech, které jsou nejčastěji definovány jako hodnotící představy a postoje poroučené vlastní nebo jiné skupině, tyto stereotypy mají velmi často emocionální náplň.¹⁶⁹ Každý kolektiv nebo skupina si formuje pohled na to, čím je on sám, kdo a jací jsou lidé kolem něj. Představy jsou tyto představy často snadno vyvrátitelné, umožňují nám pohled na každodenní svět, proto si lidé vytvářejí vědomé stereotypní představy.¹⁷⁰ Důležitý vztah je mezi stereotypy a etickými hranicemi, nebo právě stereotypy dávají těmto hranicím legitimitu a utvářejí identitu.¹⁷¹

Stereotypy utvářejí a udržují základní pilíře kolektivní identity, tedy rozdíl mezi šmyšlečkou a šoničem. Šmyšlečka znamená skupinu, ke které kolektiv patří a cítí k ní

---

¹⁶⁸ ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. s. 126. ISBN: 80-7260-051-6.

¹⁶⁹ UHLÍKOVÁ, Lucie. 2001. *Některé poznámky ke vzniku a zániku etnických stereotypů*. In *Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů*. Brno: Etnologický ústav AV ČR. 49-56. s. 49. ISBN: 80-85010-34-8.

¹⁷⁰ MURPHY, Robert. 2004. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON. s. 49. ISBN: 80-86429-25-3.

¹⁷¹ ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: Průběh, národní příslušnost, rituál*. Praha: Portál. s. 319. ISBN: 978-80-7367-465-6.

p inálefítost. lov k se uvnit této skupiny do b e vyzná a rozumí jí, proto se zde cítí bezpečný a jistý. Tato skupina je jeho p irozeným prost edím, místem kde je rád a kam se rád vrací. Rozdíl mezi šmyō a šoniō se ve společenských v dách prezentuje jako rozdíl mezi vlastní skupinou (in-group) a cizí skupinou (out-group). Tato dvojice protiklad je nerozlu ná, nebo se lov k nem fle cítit šin-groupō, ani fl by n jak nepoci oval šout-groupō a naopak. šOniō nejsou šmyō a šmyō nejsme šoniō; šmy a šoniō ó tomu lze rozum t pouze v celku a v jejich vzájemném protikladu. lov k chápe svou skupinu jako šnásō jedin díky tomu, fle o n jaké skupin uvafluje jako šo nichō.¹⁷² V souvislosti se sebe-ur ením, kdo jsem a ke komu pat ím, je nejd leflit j-í okolí. lov k pot ebuje, aby jeho vymezení bylo reflektováno a stvrzeno skrze jeho okolí, pokud nedochází k potvrzení identifikace od jiných lidí, asto se dostavuje krize identity, nejistota a hledání sebe sama.¹⁷³ Cizí skupina je tedy p esn tou imaginární opozicí, kterou k sob vlastní skupina pot ebuje pro svou sebeidentitu, soudrflnost, vnit ní solidaritu a emocionální jistotu.¹⁷⁴

M j výzkum se v otázkách zam oval pouze na stereotypní pohledy ek , tedy jak a které stereotypy pouflívá ecká skupina k vymezení své identity. Otázky se soust edily na názory, jaké jsou charakteristiky vlastní skupiny ek a jaké zbytku eské populace. Také jsem respondent m pokládal otázku, zda jim je dáována najevo jejich ecká identita ze strany šdruhýchō. Rovn fl jsem se dotazoval, jaký mají ekové vztah k jednotlivým jazyk m, jak k e tin , tak e-tin . V t-ina odpov dí m la charakter stereotypních odpov dí o vlastnostech jednotlivých jazyk , proto také tato získaná data za adím do této podkapitoly.

Typický stereotyp, zmi ovaný respondenty byl rozdíl v hrdosti obou skupin na sv j p vod nebo národ, který se také projevuje v rozdílném odhodlání šbojovat za svou vlastō. ekové jsou podle respondent , daleko hrd j-í etnikum a více proflívají provázanost se svým národem a p vodem. Zárove jsou také šbojovn j-ō, argumentují p itom historií, kdy ekové vfldy aktivn bojovali proti utla ovatel m, zatímco e-i v t-inou volili cestu pasivního odporu.

---

¹⁷² BAUMAN, Zygmunt. 2000. *Myslet sociologicky: netradi ní uvedení do sociologie*. Praha: Slon. s. 44-45. ISBN: 80-85850-90-7.

¹⁷³ VÝROST, Josef; SLAM NÍK, Ivan. 1997. *Sociální psychologie*. Praha: ISV. s. 213. ISBN: 80-85866-20-X.

¹⁷⁴ BAUMAN, Zygmunt. 2000. *Myslet sociologicky: netradi ní uvedení do sociologie*. Praha: Slon. s. 45. ISBN: 80-85850-90-7.

š ekové to víc proffívají to být sou ástí n jakého národa a jsou na to víc hrdí. Já mam ecký pas, ale kdybych p ijel na ecké hranice a m l ecké jméno a eský pas, nebo kdybych se cht l vzdát eckého ob anství, tak ne fle by m úpln odvrhli, ale dívali by se na m hodn divn , pro bych se ho cht l vlastn vzdávat.õ (Respondent 45 let)

Dal-í rozdíl mezi skupinami vid li respondenti v temperamentu, podle nich jsou e-í daleko umírn n j-í, rozváfln j-í a klidn j-í, nefl ekové. ásto bylo sly-et p irovnávání k N mecku a jeho kultu e, ke které mají e-í blízko, zatímco ekové jsou potomci typického jiflního národa a jeho temperamentu. Sami se ve srovnání s echy nej ast ji ozna ují slovy jako fliv j-í, vá-niv j-í, veselej-í, spontánn j-í, výbu-n j-í atd.

š U ek je to fliv j-í, hrav j-í, ze v-eho mají v t-í radost a jsou temperamentn j-í, protofle jsme jiflní národ, to co tebe nechá chladným tak ek vyletí, ale pak jsou taky splachovací, rychle vztek nebo radost, ale rychle se to zase vrátí zp t.õ (Respondent 26 let)

S tímto temperamentem souvisí také samotný komunika ní styl e tiny. Pro kafdý jazyk je typický ur itý komunika ní styl a teorie komunikace uvádí, fle projev lov ka je ovlivn n 7% verbální komunikací (slovy), asi 38% hlasem (zp sobem, jak je informace sd lena) a 55% e í t la (neverbální komunikace). Lidé vnímají e pomocí více smysl , nezpracovávají pouze slova, ale p sobí na n také tón, energie e i, gestikulace a e celého t la. Co lov k to rozdílný komunika ní styl, tento individuální styl je rozvíjen a podpo en kulturními zvyklostmi a tradicemi ur ité skupiny.¹⁷⁵ ekové uvád li, fle e tina je pro n fliv j-í a hlu n j-í nefl e-tina, s tím souvisí také samotná gestikulace a e t la, která je daleko energeti t j-í. Samotný komunika ní styl e tiny a e-tiny je rovn fl rozdílný, nebo pro eky je e-tina tichá a klidná. Mezi eky na eském území je samoz ejm velký individuální rozdíl v r zných komunika ních stylech a to jak genera ní, tak mezi jedinci uvnit generací. Obecn v-ak lze íci, fle ím je v t-í znalost e tiny také komunika ní styl, se blíffí tomu eckému, zaleffí také, v jaké situaci se jedinec nachází, zda pouffívá e tinu, í e-tinu, v jakém se

---

¹⁷⁵ TUKOVÁ, Tatjana. 2001. *Men-iny a migranti v eské republice*. Praha: Portál. s. 16. ISBN: 80-7178-648-9.

nachází prostředí, zda mluví s někým nebo jiným někým atd. Při těchto příležitostech se komunikační styly mohou rozlišovat.

Na otázku, zda je identita s jakým způsobem dáována najevo jejich identita, v různých odpovědích, ale jen výjimečně a nekonfliktní formou. Respondenti se napří generacemi shodovali, že se nevyskytují konfliktní situace mezi skupinami a vztahy mezi nimi jsou na dobré úrovni. Stejně tak to bylo podle starších respondentů také v minulosti, třebaže zmiňovali kladné přijetí ze strany české populace. Respondentům byla identita dáována najevo v různých přátelských formách například v podobě vtipkování o stereotypech něk (temperament, hlasitost), nebo v poslední době také vtipy o souasných finančních problémech v jejich staré vlasti.

ŠN jak extra mi to lidi nedávají najevo si myslím, akorát někdy se popichujeme, třeba naposled když jsem byl na brigádě na stavbě, tak na mě kolegové volali: Makej někku nebo ti nepřejíme. (úsměv) (nářek na zadluženost něk a na přijetí z EU) (Respondent 45 let)

4.7 Transnacionální sociální pole a česká identita

Když migranti přicházejí do jiného státu, nenechávají za sebou svůj původní domov úplně. Spíše naopak, pokud je to možné vytvářejí a udržují příhraniční ekonomické, politické a kulturní vazby, které propojují jejich původní a nové domovy.¹⁷⁶ Někdo na našem území během své desátileté historie vždy udržovali vztahy se svou původní vlastí, intenzivnětoto kontakt se během let rozlišnila, zejména v závislosti na politické situaci obou zemí. V současnosti probíhá asi neintenzivnější kontakt minority se starou vlastí od příchodu něk na území tehdejšího Československa. Toto období začalo pádem komunistického režimu v roce 1989, který umožnil něk snadněji cestovat do zemí svého původu, a zintenzivnilo se vstupem české republiky do schengenského prostoru. Tímto kontaktem, ale také aktivitou něk na našem území, zejména jejich udržováním české identity vznikají tzv. transnacionální sociální sítě, které jsou obvykle konstituovány na základě sdílené zkušenosti jejich členů. Sociálním

---

¹⁷⁶ SZALÓ, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vztahů o nich*. Brno: CDK. s. 24. ISBN: 978-80-7325-136-9.

tmelem sítí jsou společné zájmy jako například udržení komunikace s pevným domovem, nebo jeho časté návštevy.¹⁷⁷

Čeští z České republiky navštěvují svou starou vlast pravidelně a často, prakticky každý z nich má v Česku stále své příbuzné, se kterými udržuje kontakt a jezdí je pravidelně navštěvovat, což bývá spojeno také s dovolenou. Tyto návštěvy se odehrávají nejčastěji jednou ročně (nejčastěji v létě) a trvají zhruba jeden měsíc. Návštevy jsou oboustranné a čeští příbuzní v Česku jezdí navštěvovat své příbuzné do České republiky. Cesta do Česka se odehrává také v případě, pokud v rodině dochází k nějakému společnému rituálu, jako je svatba nebo pohřeb.

Š Do Česka jezdím tak jednou nebo dvakrát do roka, vždy v létě za rodinou tak na měsíc a pak třeba ještě na vystoupení se souborem párkrát ufltu byla za námi i rodina z Česka.õ (Respondentka 21 let)

Spojení obou zemí neprobíhá pouze v rovině rodinné, ale také politické. Čeští politikové již delší dobu spolupracují s českými ministry mimo své území a čeští čeští nejsou výjimkou, tato spolupráce byla viditelná například při oslavách 60. výročí příchodu českých doškoslovenska v Ostravě, kdy na tuto akci dorazilo i přední české politické vedení. Vedle politiků dorazilo na oslavy také asi 7000 českých, jednalo se jednak o české příbuzné v ČR, ale také o české, kteří zde žili v minulosti a jejich potomky. Spolupráce je pak viditelná zejména na ekonomické a kulturní úrovni. Asi nejvýznamnější podpora české vlády, která výrazně přispívá ke kontaktu obou zemí a zároveň podporuje českou identitu u mladé generace, jsou tábory určené pro české děti. Tyto tábory platí a organizuje česká vláda a za minimální náklady se jim může účastnit každé dítě, které má alespoň jednoho z rodičů česka. Děti tak mohou na 14 dní poznávat českou zemi, kulturu, jazyk, své kořeny a zároveň tak utvářet svou identitu. Česká vláda také dala možnost mladým lidem z národnostní minority pracovat na OH 2004 v Athénách jako poradci, podmínkou bylo znát dobře češtinu, slovenštinu a angličtinu.

Kontakty mezi oběma zeměmi se odehrávají také v hospodářské rovině, nebo v 90. letech, kdy čeští čeští příbuzní v Česku vyústili své kontakty se starým domovem a začali podnikat, zejména to bylo v turistickém ruchu, kdy začali

---

¹⁷⁷ SZALÓ, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vztahů o nich*. Brno: CDK. s. 105. ISBN: 978-80-7325-136-9.

zprostředkovávat cesty do Španělska, nejen jen m minority, aby mohli navštívit zemi svého původu, ale také zbytku české populace. Obchod se soustředí také například na dovoz španělských komodit, jako jsou olivy, olivový olej, víno atd.

Španělé tak vytvářejí a udržují rodinné, hospodářské, náboženské a jiné formy sociálních vztahů napříč hranicemi států. Jejich sociální vztahy se tak nacházejí na území dvou států a vytvářejí tak transnacionální sociální pole.¹⁷⁸ Toto pole je jedním z důležitých faktorů, který udržuje a podporuje českou identitu na našem území. Při kontaktu se zemí svého původu, s jeho historií a kulturou dochází u španělských imigrantů ke znovuobjevení svého původu a k vystoupení české identity napovrch, která mohla být v českém prostředí nedostatečně vyjádřena. Důležitý je také jazykový kontakt, pokud je španěl mluvčím v Česku na návštěvě v Španělsku, je nucen používat jeho jazyk a pokud ho neumí, je nucen se ho alespoň naučit. Tím, jak se španěl naučí používat určité jazyky nebo se ho učí, připoutává se vnitřně ke skupině, která tento jazyk také používá a jeho identita je poté utvářena nebo úplně spjata s danou skupinou. Čím více pak český španěl španělštinu ovládá a čím více je schopen se v českém prostředí domluvit, tím více se cítí být členem českého národa a jeho kultury.

Sociálním tmelem těchto sítí je smysl pro společnou odpovědnost k původní vlasti, což se projevuje ve vlně participovat na kulturních praktikách spojených s jazykem původního domova.¹⁷⁹ Vlně participovat na kulturních praktikách lze vidět u španělů jak na oficiální úrovni, tak na úrovni osobní.

Oficiální úroveň je reprezentována českými organizacemi a sdruženími jako jsou Asociace českých obcí nebo Lyceum španělů, tyto organizace pořádají kulturní akce nebo kurzy českého jazyka, na kterých se španělé sdružují a demonstrují svou identitu. Pod touto oficiální strukturou fungují také české kulturní soubory, které jsou nositeli českého kulturního dědictví, zejména hudby a tance. Tyto soubory nevystupují pouze v České republice, ale často vyjíždějí také do Španělska, kde ukazují, že se v Česku stále dodržují české tradice a tance. Tyto návštěvy nejsou pouze propagační, ale zároveň zde soubory mají možnost naučit se nové tance pod vedením českých tanečnic a tanečnicků, tito učitelé pravidelně dojíždějí za soubory také do Španělska, kde pomáhají udržet vysoký standard výuky

---

¹⁷⁸ SZALÓ, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Proměny identity, hranic a vztahů k nim*. Brno: CDK. s. 118. ISBN: 978-80-7325-136-9.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 105.

tanc a následných vystoupení. Řekové na našem území tak nejsou kulturně zakonzervováni od své bývalé domoviny, ale intenzivně spolupracují (nejen) na kulturní úrovni, která udržuje řeckou kulturu a identitu v Česku na vysoké úrovni.

Rovina osobní pak zahrnuje veškeré kulturní praktiky udržované členy minority, které pocházejí z Řecka, a se jedná o jídlo, tance, hudbu, symboly a v neposlední řadě jazyk. Jinak řečeno, Řekové a jejich potomci nejenom že nezpochybnili své vazby s původním domovem, ale výsledkem jejich praktik je vznik sociálního pole, které propojuje sociální prostor dvou národních států. Přítomní svět Řeků tak není tvořen ani původním domovem, ani domovem novým, ale transnacionálním sociálním polem vznikajícím jako nedomyšlený důsledek každodenních praktik propojování španělského a švédského domova.¹⁸⁰

ŠMy máme syny tady i tam, tak jsme si rozkroili nohy a jednou jsem tady a druhou tam, takže jsme to spojili a místo Řecko a Česko máme šEvropu. (Respondent 77 let)

4.8 Kolektivní paměť

Pod pojmem kolektivní identita rozumíme obraz, který o sobě vytváří nějaká skupina a její členové. Kolektivní identita je závislá na míře identifikace ze strany zúčastněných jedinců, nebo neexistuje jako něco o sobě, ale vždy jen v této míře, v níž se k ní jedinci hlásí. Její intenzita se mění podle toho, nakolik fluje ve vnitřní člen skupiny a nakolik dokáže motivovat jejich myšlení a jednání. Pro skupiny je rovněž typické, že v domě své jednoty a jedinečnosti opírají o události, které se odehrály v minulosti. Jednotlivé skupiny tedy potěbuji minulost pro potěbu své sebeidentifikace.¹⁸¹ Skupiny tak potěbuji ke své identifikaci špaměť. Nejvýznamnějším teoretikem v oblasti paměti je Paul Halbwachs, který zavedl pojem kolektivní paměti. Toto jeho pojetí je sociálně konstruktivistické a upozorňuje na rozlišení mezi pamětí kolektivní a individuální. Individuální paměť jedinec nabývá v rámci socializace a tato paměť nemůže existovat bez paměti kolektivní. Hranice individuální a kolektivní paměti se překrývají a

¹⁸⁰ SZALÓ, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Proměny identit, hranic a vztahů o nich*. Brno: CDK. s. 116. ISBN: 978-80-7325-136-9.

¹⁸¹ ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. s. 117. ISBN: 80-7260-051-6.

vzájemně podporují.¹⁸² Paměť není pouze osobní soukromé vzpomínání, ale vztahuje se také na historii celé skupiny nebo národa, kterou jedinec sdílí s jejími členy. Na-e paměť je tak spjata s pamětí těch druhých a jedna složka nemůže fungovat bez té druhé.¹⁸³ Kolektivy šnemajō fładnou paměť, ale udržují paměť svých členů. Paměť tedy vzniká pouze díky interakci v rámci společenských skupin. Tato kolektivní paměť je silně spjata se svými nositeli a není libovolně přenosná, každý, kdo se na kolektivní paměti podílí, deklaruje tím svou identitu k dané skupině.¹⁸⁴

Historie hraje u řecké menšiny silnou roli při jejich identifikaci se skupinou. Během výzkumu se respondenti odvolávali zejména na dva historické aspekty, které utvářejí jejich kolektivní paměť a společnou řeckou identitu. Jednak to byl nucený odchod z řecka po 2. světové válce, tedy historické úvdomnění si svého společného emigrantského osudu a za druhé, odvolávání se na staré řecky a jejich helénskou kulturu jako na společnou kořeny a původ.

Moderní řeckové odvozují svůj původ od řecké Byzance a také od starověkých řecků a jejich klasické helénské kultury. Tento původ je v obou případech chápán demograficky, tedy řecká přibuznost s Byzancí a starými řecky se zakládá na demografické kontinuitě, přestože již bylo v minulosti dokázáno, že tato demografická kontinuita byla v 6. až 8. stol. hrubě narušená mohutným proudem cizích migrantů (Avari, Slované, Albánci). Tímto proudem se podařilo obsadit většinu centrálního řecka a Peloponésu a původní obyvatelstvo (helénští a řecky mluvící obyvatelé, kteří se již dříve smísili s makedonskými a římskými migranty) odsunuli do periferních oblastí a na ostrovy v egejském moři. To posunulo centrum skutečné helénské civilizace na východ do Egejského moře, na íonské ostrovy, periferní Malé Asie a do Konstantinopole. Současné moderní řecky tak lze stále pokládat za potomky starověkých řecků, i když vyloučit to zcela nelze. Odvozování původu od starých řecků nebo řecké Byzance je pro chápání současné řecké identity jak relevantní, tak irelevantní. Relevantní je pokud současní řeckové cítí, že jejich řecká identita je výsledkem původu odvozovaných

---

¹⁸² HALBWACHS, Paul. 2009. *Kolektivní paměť*. Praha: SLON. s. 93-94. ISBN: 978-80-7419-016-2.

¹⁸³ RICOEUR, Paul. 2000. *Křehká identita: úcta k druhému a kulturní identita*. Brno: Mlýn. s. 11-13. ISBN: 80-902296-9-7.

¹⁸⁴ ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. s. 36-39. ISBN: 80-7260-051-6.

od starých Řeků a Řecké Byzance. Irelevantní je v tom, že etnická identita se neutváří na fyzickém původu, ale na základě pocitu kontinuity, sdílené paměti a kulturní přibuznosti ztělesněné v symbolech, hodnotách a vzpomínkách, které si skupina uchovává. V tomto smyslu pak bylo kulturní dědictví starého Řecka uchováno a oživeno, zejména pak v širším obrození v 10. a 14. století, kdy se pouto se starým Řeckem stalo velkým impulsem k obrození. Díky sdílené paměti, pocitu kontinuity a dalším faktorům máme dnes i po 2000 letech přetrválý pocit řecké identity a společné etnicity.¹⁸⁵

Historie starých Řeků je mezi lidmi minority v silném povědomí a při identifikaci se souasným Řeckem nebo s řeckou minoritou v Česku hraje tento aspekt významnou roli. Velká část respondentů ze všech generací při svých rozhovorech vyzdvihovala staré Řecko jako základ Evropy a zemi, která přinesla svou kulturu, tím vyzdvihovali také kolektivní paměť skupiny, se kterou se identifikují. Obecně platí, že mezi lidmi řecké minority panuje velká hrdost na řeckou historii a to ve všech generacích.

Druhá silná složka kolektivní paměti je v domě emigrantského původu a kořen v Česku. Nejstarší generace si emigraci pamatuje a další generace si uvědomují, že jsou potomci toho emigranta, kteří museli Řecko nedobrovolně opustit. V kolektivní paměti Řeků je zapečatená jejich země původu a z tohoto důvodu jsem se při výzkumu zaměřil také na otázku, co jednotlivé generace považují za svou vlast nebo domov.

4.9 Vlast - řecko nebo česko?

Pojem vlast je sám o sobě velice subjektivní a v každém člověku vyvolává rozdílné představy, ale také emoce. Sémanticky je slovo vlast přibuzné se slovem vlastní a je opakem slova cizina, které je odvozeno od slova cizí. Lidé často vysvětlují pojem vlast tak, že je to šje jejich domovů, šje jejich země. Pro většinu lidí je těžké vymezit tento pojem v obecné rovině, a když se o to pokouejí, často uvádějí konkrétní symboly, které v nich obraz vlasti evokují. Mezi tyto symboly patří rodina, tradice, kultura, přírodní prostředí, historie, zvyky, způsob života,

---

¹⁸⁵ SMITH, Anthony. Etnický základ národní identity. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: ústřední texty*. Praha: SLON, 2003. s. 270-297. s. 280-28. ISBN: 80-86429-20-2.

mentalita a v neposlední řadě také jazyk. Tyto atributy nejasi jiní prolovka z nějaké země vlast.¹⁸⁶

La-tovková označuje vlast za špoválnou slofkuõ, která hraje v identifikaci jedinc významnou roli. Zárove v-ak dodává, fe v poslední dob ztrácí na významu a to díky velké migraci lidí po celém sv t a také globalizaci.¹⁸⁷

Na téma, co pro lovka tento pojem znamená, prob hlo v minulosti mnoho výzkum , například Holý uvádí, fe p i jeho -et eních kladli respondenti d raz na jazyk, rodinu, tradice a kulturu. Tyto atributy byly nejasi j spojovány s vlastí. Doma je pro lidi nejasi j tam, kde se narodili a vyr stali, mají rodinu a p átele, tedy tam, kde je lov k zako en n svými vztahy k rodin a dal-ím lidem. Vlast m fe být podle Holého také ozna ena jako prostor, ve kterém jsou chování, o ekávání, postoje, pocity a reakce druhých p edvídatelné, kde kařdý zná pravidla p ijatelného chování a d leflitou sou ástí této obeznámenosti je jazyk. Jazyk se ukázal být pro Holého respondenty d leflitý identifika ní prvek s ur itou vlastí nebo domovem. Podle nich je vlast zem , kde jasn rozumí významu kařdého slova. Jeden respondent vyjád il názor, fe kdyby musel flit v zemi, kde by mluvili jiným jazykem, nefl jeho mate ským, nikdy by to nebyla jeho vlast a domov, i kdyby jejich jazyk ovládal velmi dobre.¹⁸⁸

U ek slovo vlast nebo domov nejasi j evokovalo místo narození a profité d tství nebo mládí, práv tyto faktory nejvíce ovliv ovaly respondenty p i ozna ení země , která je pro n vlastí. Zde m feme logicky pozorovat genera n odli-né názory na tento fenomén. lenové nejstar-í generace a áste n také staré generace, kte í se narodili v ecku, jednozna n ozna ují za svou vlast ecko a to p es to, fe v této zemi profili pouze malý zlomek svého flivota a drtivou ást, mnohdy p es 60 let flíjí v eské republice. D leflitý je pro n fakt, fe se v ecku narodili a první flivotní vzpomínky pocházejí práv z této země . Tito lidé se v drtivé v t-in identifikují ist jako ekové (na stupnici 1-5, stupn m 5) a tato etnická identita je siln spojena s pocitem p ináleflitosti k ur itému území. Pro etnickou identifikaci je tento pocit a náklonnost d leflit j-í nefl samotný pobyt

---

¹⁸⁶ HOLÝ, Ladislav. 2001. *Malý eský lov k a velký eský národ*. Praha: SLON. s. 163. ISBN: 80-85850-97-4.

¹⁸⁷ LA^TTOVKOVÁ, Jitka. 2010. *š Domaõ v pohrani í* [online].[cit. 2011-04-01]. In Socioweb.URL: www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=225&1st=103 .

¹⁸⁸ HOLÝ, Ladislav. 2001. *Malý eský lov k a velký eský národ*. Praha: SLON. s. 164. ISBN: 80-85850-97-4.

nebo vlastnictví této půdy a toto citové pouto pak může uchovat identitu skupiny k určitému území (vlasti) i když je od ní na dlouhou dobu odloučená.¹⁸⁹

„Pro mě je vlast ecko, i když tady flíju 60 letí proto flé se cítím jako ek, narodil jsem se tam a ne svou vinou jsem musel flít n kde jinde“ (Respondent 72 let)

„Tuto otázku mi pokládají lidé často, podle mě hrajou velkou roli d tská léta, kde se narodili a kde profli mládí, tam to v flidycky lov ka táhne, tak flé vlast je pro mě ecko.“ (Respondent 77 let)

Další členové staré a mladé generace, kteří se narodili v eskoslovensku, jífl v t-inou oznaují za svou vlast eskou republiku, op t zde hraje silnou roli pocit sounáleflitosti s územím, kde se narodili a vyrostli. D leflitým faktorem ovlivující tento výb r se jeví také rodina, ekové zde založili své rodiny a p esto, flé mají své p íbuzné v ecku, základní rodiny a blífl-í p íbuzné mají v eské republice (v ecku se vyskytují nej ast jí vzdálen jí p íbuzní), proto jí také ast jí uvád jí jako domov nebo vlast. P esto i zde se objevují lidé, oznaující slovem vlast ecko. Nej ast jí jsou to lidé z rodin, kde se nejvíce dodrřovaly tradice, jazyk a asto byl p ípomínán návrat do ecka, který se z r zných d vod neuskute nil. Výjimkou nebyli také jedinci, kteří uvád li, flé domov a vlast je pro n stejn eská republika jako ecko, nej ast jí to byli ekové narození v eskoslovensku se silnou eckou identitou, pocházející z rodin, kde se tato identita siln udrřovala a byla podporována. Tito lidé profli celý flivot v eské spole nosti, která je výrazn ovlivnila, zároveň jsou také ovlivn ní eckým prost edím v rodin a ecké komunit , proto mají stejný pocit p ínáleflitosti k ecku jako eské republice a ob tyto zem jsou schopni ozna it za domov nebo vlast. Tito ekové tak nejsou teritoriáln zakotveni v jednom národním domov , ale mají dva soub flné šdomovyö a dv národní identity. Jinými slovy u mnohých ek tak mají identity partikularistický charakter.¹⁹⁰

V nejmladší generaci, tedy mezi eky narozenými od 80. let dodnes, jífl klesá pocit ecké identity a stejn tak klesá po et lidí, kteří oznaují ecko za svou vlast. Lidé v této skupin nej ast jí oznaují za svou vlast eskou republiku

¹⁸⁹ SMITH, Anthony. Etnický základ národní identity. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: úanka text*. Praha: SLON, 2003. s. 270-297. s. 274. ISBN: 80-86429-20-2.

¹⁹⁰ SZALÓ, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Prom ny identit, hranic a v d ní o nich*. Brno: CDK. s. 114. ISBN: 978-80-7325-136-9.

a znovu argumentují místem narození, profiitým flivotem, rodinou, ale objevují se také d vody, fle mají blífle k eské kultu e nefl k ecké, nebo fle (dob e) neovládají ecký jazyk. N kte í pro ecko pouffívají názvy jako zem mého p vodu nebo druhá vlast.

š Vlast tadyí i kdyfl jsem na p l ek tak narodil jsem se tady, vyr stal jsem tadyí tam bych se ani nedomluvil.õ (Respondent 26 let)

Respondenti ve v-ech generacích v minimální mí e zmi ovali jazyk, jako faktor, který je ovliv uje v pocitu p ináleflitosti ke vlasti. Nicmén m fleme vid t, fle s klesající znalostí jazyka klesá také ecká identita, cofl má p ímou návaznost na to, fle lidé, kte í znají e tinu mén , (nebo v bec) siln inklinují k eské republice jako ke vlasti. U t chto lidí se stále v r zných stupních objevuje ecká identita, ale jifl ne v takové mí e, aby bylo ecko považováno za jejich vlast nebo domov.

4.10 Reemigrace

ekové, kte í p í-li po válce do eskoslovenska, v t-inou plánovali návrat dom , ten byl v-ak v 50. letech díky politickému klimatu komplikovaný a mnohdy nemoflný. V 60. letech docházelo v ecku k uvol ování ve spole nosti a situace za ala p át návrat m dom . Mnoho ek toho vyuffilo a do-lo k první vln reemigrace, vrátit se v-ak nemohl kaflký, zejména pak ti, kte í se angaflovali v komunistickém hnutí. Reemigrace probíhaly afl do dubna 1967, kdy v ecku prob hl vojenský p evrat (siln pravicov zam ený) a repatriace ek do vlasti byla zastavena. Mnoho navrátilc bylo za své levicové smý-lení uv zn no nebo m lo problémy. Vojenský reflim padl v roce 1974 a následovala druhá vlna reemigrace, kdyfl se v ecku dostává k moci Panheléské socialistické hnutí, které zru-ilo v-echna omezení pro návrat ek do vlasti. V následujícím období dochází k nejmasivn j-ímu odchodu ek a odhaduje se, fle se jich v tomto období do vlasti vrátilo cca. 2500. Dal-í vlna návrat (ufl men-í) nastala po roce 1989, kdyfl v eskoslovensku padl komunistický reflim.¹⁹¹ V n kterých m stech

---

¹⁹¹ OT ENÁTĚK, Jaroslav, 1998. *ecká národnostní men-ina v eské republice dnes*. In *eský lid*, 85, s. 156-157. ISSN: 0009-0794.

byl odchod masivní, jako například v Bohumíně, kde odhadem odešlo asi 80% eků.

Byly zaznamenávány také případy, kdy ekové, kteří odešli do ecka, se po nějaké době vrátili zpět do ecka. V téžina autor uvádí, že dříve vodem byla špatná adaptace na ecké prostředí po dlouhém pobytu v ecku, nebo mnoho eků zde profilo značnou část nebo dokonce celý život. V ecku studovali, pracovali, měli domy, byty, přátele, celý svůj život a ze dne na den se ocitli v jiném prostředí, se kterým se někteří nesféli. Problémy s adaptací měli nejvíce smíšené páry, kde jeden z partnerů byl eček nebo ečka.

To však nebyl jediný důvod návratu do ecka, respondenti uváděli, že reemigrace do ecka a následný návrat zpět měl také ekonomický podtext.

Ekové, kteří přišli do eckoslovenska, často v zemi nechávali pozemky a nemovitosti, nebo je následně zdělili po příbuzných. Disponovat s tímto majetkem však mohl jen člověk, který měl trvalé bydlení v ecku a pobýval na jeho území minimálně jeden rok. Proto se někteří lidé nakonec vrátili do ecka, aby mohli s tímto majetkem disponovat a po jeho případném prodeji se vraceli zpět.

Mnoho eků po příjezdu do ecka zažívalo krizi identity, v eckém prostředí na ně bylo nahlíženo jako na cizáky a po příjezdu do ecka na ně nebylo nahlíženo jako na cizáky, kteří se vrátili domů, ale jako na cizáky s eckým prostředím. Ocitli se najednou v situaci, kdy ani v jedné zemi nebyli bráni jako členy dané etnické společnosti.

Šel jsem tady ek, i lidi m tak brali, ale když jsem se v 90. letech vrátil domů, tak člověk cítil, že m lidi vnímali spíše jako cizáky pak je to situace ani doma tady ani tam, pak je člověk n kde mezi.õ (Respondent 78 let)

Přímém výzkumu jsem všem respondentům pokládal otázku, zda uvažují nebo uvažovali o přesunu do ecka. Drtivá většina tázaných odpověděla, že o případném přesídlení do ecka neuvažují. Dá se tedy říci, že ti, kteří odejít chtějí, tak již odešli v jednotlivých reemigračních vlnách a souasně ekové se rozhodli trvale žít v ecké republice. V budoucnu se tedy nedá očekávat další reemigrační vlna, jak tomu bylo například v minulosti (pokud v ecké republice nedojde k nějakému dramatickému změně). Někteří tázaní uvažovali o návratu do ecka v mládí nebo během studií, ale poté si zde našli zaměstnání, partnery, založili rodiny a rozhodli se zůstat v ecku. Také u souasně nejmladší generace jsem se setkával s plány v budoucnu se do ecka odstěhovat, ale jednalo se pouze

o malé procento tázaných. V t–ina mladých by cht la do ecka vycestovat jen na asov omezené období, aby si vyzkou–eli flivot ve vlasti svého p vodu, nebo aby se nau ili jazyk. N kte í jedinci uvaflují o p est hování do ecka na stá í a na d chod, protofle tuto zemi povaflují jako ideální k odpo inkou a relaxaci. V t–in ek v–ak sta í jejich zemi p vodu pouze pravideln nav–t vovat p í dlouhodobých náv–t vách p íbuzných, kte í v zemi z stali.

Mezi faktory, které hovo í pro to z stat v eské republice, pat í nej ast ji rodina, jazyk, p átelé a prost edí. ekové mají asto své p íbuzné v ecku, ale zároveň základní a roz–í enou rodinu mají také v eské republice, tato rodina je pln zasazena do eské spole nosti (ufl jen díky tomu, fle je nemoflné najít v eském prost edí –ir–í rodinu sestavenou jen z ek) a pro drtivou v t–inu ek je nep edstavitelné tuto rodinu jen tak vytrhnout z jejího prost edí a p esunout ji do prost edí jiného. Dne–ní –ir–í rodiny, ve kterých se ekové nacházejí, jsou v–echny smí–ené a p evládá v nich eský prvek, je tedy logické, fle ekové, kte í zde založili rodiny, neuvaflují o odst hování se do ecka.

šKdysi jsem siln o návratu uvařovala a byla jsem si tím jistá, vřdly od narození jsem byla k tomu vedená. Po svatb a založení rodiny se situace zm nila a z finan ních d vod to ne–lo. Dnes ufl toho nelituji. D leflité je, mořnost tam jezdit pravideln kařldý rok i ast ji.õ (Respondentka 61 let)

Stejn jako vytvo ili ekové v eském prost edí rodinné struktury, logicky vytvo ili také struktury p átel. Ty stejn jako rodina p ipoutala leny minority k eskému prost edí a p átelé pat í mezi faktory, které p esv d ují eky z stat v esku.

Dal–í faktor je jazyk, i kdyfl je znalost eckého jazyka u významné ásti ek na dobré úrovni, lze íci, fle lenové minority jsou jazykov kompetentn j–í v eském jazyce nefl v e tin . ekové si tedy logicky vybírají k flivotu prost edí, ve kterém se lépe domluví a tím pádem také lépe prosadí.

Jeden z nejvýznamn j–ích faktor je samotné eské prost edí, které je pro v t–inu ek jejich domovem. V–ichni ekové zde proflili drtivou ást a v t–ina celý sv j flivot, eské prost edí je tedy místo, ve kterém vyrostli a flijí. Je to rovn fl místo, které je cht necht výrazn kulturn ovlivnilo a mají k n mu blíffe nefl k eckému prost edí, které jen nav–t vují. To, fle vyrostli a byli vychováni v eském prost edí, vedlo k tomu, fle se v nich ustálily eské normy a styl flivota. Na otázku, pro by necht li flít v ecku, nej ast ji odpovídali, fle je tato zem

příliš chaotická a neorganizovaná, je opakem česká, kde se vše plánuje a řády jsou pevně nastavené. životní styl je v české diametrálně odlišný od stylu českého a děti české jsou vychováni a naučeni na český životní styl, což je vede k tomu, že mnozí dávají přednost setrvání v české republice, než se adaptovat na jiné prostředí.

Š Uvažovala jsem o přestěhování, ale už neuvážuji, stačt s každodenní realitou v české, tedy tou každodenní nikoli dovolenkou, bylo poněkud trpké. (Respondentka 26 let)

Š Když jedeme do česká, tak tam jedeme tak na měsíc, na dovolenou je tam fajn, taková prázdninová země, trochu chaotická, ale na život ne, říct bych tam nechtěla, se spoustou věcí bych se už nesrovnala, děti jsou takoví víc k N mecku, všechno má dané a naplánované. (Respondentka 48 let)

Záv r

Tématem této práce byl jazyk a identita ecké minority v eské republice. Cílem práce byla analýza jazykové kompetence a identity jednotlivých generací ek . Dále také zmapování faktor , které pomáhají ecký jazyk a identitu na eském území udržovat a výzkoumání jaký vztah panuje mezi úrovní znalostí e tny a stupn m ecké identity. Výzkumné otázky práce tedy zn ly: *Jaká je znalost eckého jazyka u jednotlivých generací ek ? Jakými mechanismy je ecký jazyk v eském prost edí udržován? Jak se jednotlivé generace ek identifikují? Jaké mechanismy udržují eckou identitu v eském prost edí? Jaký vztah panuje mezi znalostí eckého jazyka a eckou identitou?*

Tyto cíle jsem splnil a mohu íci, že se mi povedlo odpov d t na všechny položené výzkumné otázky.

Znalost eckého jazyka se mezi generacemi li-í, ale v zásad lze konstatovat, že je mezi všemi generacemi na dobré úrovni. Nejkompetentní j-í mluv í se nacházejí v nejstar-í generaci ek , tedy v generaci, která se v ecku narodila. Tito lidé strávili v eském prost edí v t-ínu svého žívota, a to p es 60 let, p esto je t mto lidem blíží e tina, která je pro n mate ským jazykem a ovládají ji a to lépe než e-tinu. Tito lidé se identifikují jako ekové a nepoci ují eckou identitu (na výzkumné -kále stupe 5), u t chto lidí je silná vazba na ecko, které považují za svou vlast nebo domov.

Jazykov kompetentní (na velmi dobré úrovni) jsou také lenové staré generace, tito lidé vyrostli p eváfln v rodínách, kde byli oba rodi e ekové a e tina se b fln doma pouflvala. Zárove tato generace p icházela od útlého mládí do kontaktu s eským jazykem, a proto perfektn ovládá také tento komunika ní styl. Jedinci z této generace se nej ast ji identifikovali stupn m 4 a áste n také stupn m 5.

U mladé generace za íná v t-ínou znalost jazyka klesat, p esto jsou schopni se ecky domluvit. Stejn tak klesá identita, ale silné pov domí o eckém pvodu trvá a v mnohých p ípadech ecká identita p evafluje nad eskou, tato generace se nej ast ji identifikovala stupni 4 a 3. Tito lidé pocházejí p eváfln ze smí-ených rodin, kde se k b flné komunikaci pouflvala nej ast ji e-tina, p esto si

e tina udržela výrazné domény, které napomohly k předání jazyka také této generaci.

V nejmladší generaci by se dalo očekávat markantní úbytek kompetentních mluvčích a pevně utvářející českou identitu, to se však při mém výzkumu nepotvrdilo. Jedinci, ovládající český jazyk minimálně nebo vůbec se v této skupině vyskytovali ve velmi malém počtu a většina respondentů ovládala český jazyk na komunikační úrovni. Výjimku tvořili také jedinci, kteří ovládali jazyk na dobré úrovni. V porovnání s mladou generací identita klesá jen minimálně. Objevují se jedinci identifikující se stupněm 2, ale ti se mezi respondenty vyskytovali v malém počtu, pevně utvářeli jedinci identifikující se stupněm 3, tedy stejně jako v mladé generaci a výjimečně se objevovali respondenti identifikující se stupněm 4.

Od nejstarší generace směrem k mladším lze sledovat postupný pokles znalosti jazyka a také identity, ale mezi mladou a nejmladší generací dochází k zastavení tohoto poklesu. Je to dáno zejména tím, že mnoho členů nejmladší generace má v souvislosti s velkým zájmem o své kořeny a také naučit se samotný český jazyk.

V rámci otázky týkající se vztahu jazyka a identity lze pozorovat očekávaný vztah, tedy čím je větší znalost českého jazyka, tím je větší česká identita. Toto pravidlo však neplatilo vždy a během výzkumu jsem se setkal s respondenty, kteří češtinu ovládali minimálně nebo vůbec, přesto se u nich vyskytovala česká identita a v nich kterých případech i na relativně vysoké úrovni. Jednalo se zejména o členy nejmladší generace, u těchto lidí byla česká identita mobilizována v domě svých kořen. Lze tedy říci, že znalost českého jazyka není u nich podmínkou k identifikaci s českými.

Během výzkumu jsem identifikoval tři hlavní faktory udržující český jazyk v českém prostředí. Asi nejdůležitější se jeví rodina, kde české předchůzce s jazykem do kontaktu poprvé. V souvislosti s ní není frekvence uhlívaní češtinou tak vysoká jako v minulosti (například v rodinách nejstarší generace), ale také dnes je používána při rodinných oslavách nebo různých sešlostech, kde je často doménou starších a může ji přijímat také nejmladší generace.

Další faktory jsou jazykové kurzy češtiny, které pořádají české obce a jsou hojně navštěvovány malými dětmi, ale také staršími. Zároveň jsou děti do výuky

asto tla eny rodi i, ale pozd ji jsou tyto kurzy vítány i star-ími nebo jim znalost e tiny umohl uje komunikovat p i astých náv-tách ecka.

Tyto náv-t vy jsou dal-í faktor udrflující a podporující e tiny, nebo t mito cestami ekové udrflují transnacionální sociální pole, které je jednak motivuje k tomu, aby se ecky nau ili, a za druhé komunikací v samotném ecku se jejich jazyk zdokonaluje.

Jazyk je významný faktor udrflující a mobilizující eckou identitu na území eské republiky. Vedle n j jsem p i svém výzkumu vysledoval dal-í faktory, které mají významný vliv na eckou identitu, p eváfn se jedná o dal-í symbolická jednání.

Mezi nejvýznamn j-í pat í ecké jídlo, které si zachovalo asi nejv t-í rezistenci z kulturních prvk , které si ekové do tehdej-ího eskoslovenska p ivelyli. ecké jídlo se stále hojn p ipravuje a v n kterých smí-ených rodinách p edstavuje i v t-í ást jídelní ku. Dal-í faktor jsou oslavy r zných eckých svátk , nej ast ji se jedná o státní svátky vztahující se k n jakému vít zství nebo povstání. K t mto svátk m ecké obce po ádají zábavy, na kterých se ekové scházejí ve velkém po tu a demonstrují tak svou identitu. Na t chto zábavách jsou tan eny klasické ecké tance, které mohou být zahrnuty také do symbolického jednání udrflující eckou identitu. Dal-í faktor jsou ecká jména, ta se na eském území vyskytují i po n kolika generacích jak v podob p íjmení tak také k estních jmen, která jsou asto dávána také nejmlad-í generaci. ecká jména hrají d lefitou roli pro v domí lov ka o jeho p vodu.

eckou identitu udrflují také stereotypy, tedy p edstavy lov ka a skupiny, fle se li-í od skupiny jiné. V souvislosti s eky lze hovo it o uv dom ní si p vodu z jiného kulturního prost edí a p íjmutí vlastností a znak , které jsou typické pro dané prost edí. Toto v domí eckého p vodu souvisí také s kolektivní pam tí skupiny, cofil je dal-í faktor podporující eckou identitu. Tato kolektivní pam skupiny jednak odkazuje na ko eny v ecku a sepjatost s jeho bohatou historií a kulturou, ale také na období nucené migrace ek do eskoslovenska. Tedy na spole ný emigrantský p vod, který je spole ný pro celou eckou skupinu v eské republice. Stejn jako u jazyka také zde hraje významnou roli transnacionální sociální pole, které je minoritou udrflované mezi eckem a eskem. R zné vztahy panující v tomto poli, a ufl se jedná o rodinné náv-t vy, nebo kulturní a

ekonomickou spoluprací pomáhají děkům udržovat styk se zemí jejich původu a tím také posilovat jejich identitu.

Pro péči o jazyk a identitu menšinové skupiny je důležitá především nejmladší generace. V rámci mého výzkumu jsem došel k závěru, že celá etnická skupina a s ní také nejmladší generace je v otázce etnojazykové vitality na dobré úrovni, což dává skupině velkou šanci si svůj jazyk a identitu udržet také v budoucnosti. Tomuto tvrzení nahrává také fakt, že tato menšina patří k nejméně aktivním a nejlépe organizovaným menšinám na území České republiky a její členové mají napříč všemi generacemi zájem o svůj jazyk a identitu udržet a předávat dál.

Použitá literatura a zdroje

ANDERSON, Benedict. Pomyslná společnost. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: ústřední texty*. Praha: SLON, 2003. s. 243-260. ISBN: 80-86429-20-2.

ANDERSON, Benedict. 2006. *Imagined Communities*. London: Verso. ISBN: 13: 978-1-84467-086-4.

ASSMANN, Jan. 2001. *Kultura a paměť: Písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor. ISBN: 80-7260-051-6.

AUER, Peter (Ed.). 1998. *Code-Switching in Conversation: Language, Interaction and Identity*. London: Routledge. ISBN: 0-415-21609-5.

BARTH, Fredrik. 1998. *Ethnic Groups and Boundaries: The social organisation of culture difference*. Long Grove: Waveland Press. ISBN: 0-88133-979-2.

BAUMAN, Zygmunt. 2000. *Myslet sociologicky: netradiční úvod do sociologie*. Praha: Slon. ISBN: 80-85850-90-7.

BERGER, Peter; LUCKMANN, Thomas. 1999. *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK. ISBN: 80-85959-46-1.

BOTU, Antula. 1982. *Etnická skupina v Československu*. In *Český lid*, 69, s. 47-49. ISSN: 0009-0794.

BOTU, Antula. 2005. *České uprchlíci: Kronika českého lidu v Německu, na Moravě a ve Slezsku 1948 - 1989*. Praha: Česká obec Praha. ISBN: 80-239-5462-8.

BUDIL, Ivo. 2003. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha: TRITON. ISBN: 80-7254-321-0.

CIRONIS, Petros. 2001. *Akce " ecké d ti 1948"*. Rokycany: Státní okresní archiv Rokycany.

ERMÁK, Franti-ek. 2001. *Jazyk a jazykov da*. Praha: Karolinum. ISBN: 80-246-0154-0.

ERNÝ, Ji í. 1996. *D jiny lingvistiky*. Olomouc: Votobia. ISBN: 80-85885-96-4.

DISMAN, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum ISBN: 80-7184-141-2.

DOBROVSKÝ, Ivan. 1988. *Je-t to není minulost*. SPFFBU, C. Brno.

ERIKSEN, Thomas. 2007. *Antropologie multikulturních spole ností: rozum t identit* . Praha: Triton. ISBN: 978-80-7254-925-2.

ERIKSEN, Thomas. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: P íbuzenství, národní p íslu-nost, rituál*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-465-6.

GELLNER, Ernest. 2003. *Nacionalismus*. Brno: CDK. ISBN: 80-7325-023-3.

GEERTZ, Clifford. 2000. *Interpretace kultur*. Praha: SLON. ISBN: 80-85850-89-3.

GOFFMAN, Erving. 2003. *Stigma: Poznámky o zp sobech zvládání naru-ené identity*. Praha: SLON. ISBN: 80-86429-21-0.

HALBWACHS, Paul. 2009. *Kolektivní pam* . Praha: SLON. ISBN: 978-80-7419-016-2.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. 2009. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-569-1.

HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN: 80-7367-040-2.

HOLÝ, Ladislav. 2001. *Malý český lov k a velký český národ*. Praha: SLON. ISBN: 80-85850-97-4.

HRISTOV, Petko. 2008. *Etnická identita na Balkán : Příklad tzv. hraniční region*. In *český lid*, 95, s. 163-172. ISSN: 000-07949.

HRADE NÝ, Pavel, DOSTÁLOVÁ, Růžena, HROCHOVÁ, Věra, OLIVA, Pavel, VAVŘÍNEK, Vladimír. 2001. *Dějiny česká*. Praha: NLN. ISBN: 80-7106-192-1.

JANDOUREK, Jan. 2007. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-269-0.

KELLER, Jan. 2003. *Nedomyšlená společnost*. Brno: Doplněk. ISBN: 80-72-39-091-0.

KAVSKÝ, Michal. 2004. *Etnická identita ako etnologická kategória*. In *Ethnologica Actualis Slovaca: Revue pre výskum kultur etnických spoločností*. 5, s. 12-25. ISSN: 1336-569X.

LOZOVIUK, Petr. 2005. *Evropská etnologie ve středoevropské perspektivě*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN: 80-7194-752-0.

MALINA, Jaroslav a kol. 2007. *Slovník pro studenty antropologie I*. Brno: CERM. ISBN: 978-80-7204-508-2.

MALINA, Jaroslav a kol. 2007. *Slovník pro studenty antropologie II*. Brno: CERM. ISBN: 978-80-7204-508-2.

MANN, Arne B. 2006. *Etnická identita-fřivotná nevyhnutnos* . In *Identita ve vztahu k národnostním men-inám*. (ed. J. Balvín) Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních men-in. ISBN: 80-903727-1-6.

MURPHY, Robert. 2004. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: SLON. ISBN: 80-86429-25-3.

OT ENÁ^{TEK}, Jaroslav, 1998. *ecká národnostní men-ina v eské republice dnes*. In *eský lid*, 85, s. 147-159. ISSN: 0009-0794.

PAPADOPULOS, Lysimachos. 1998. *D ti bou e*. Praha: Nemesis.

POKORNÝ, Jan. 2010. *Lingvistická antropologie: jazyk, mýtus a kultura*. Praha: Granada. ISBN: 978-80-247-2843-8.

ROMAINE, Suzanne. 2000. *Language in society: an introduction to sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press. ISBN: 0-19-873192-2.

RICOEUR, Paul. 2000. *K ehká identita: úcta k druhému a kulturní identita*. Brno: Mlín. ISBN: 80-902296-9-7.

SALZMANN, Zden k. 1997. *Jazyk, kultura a spole nost*. Praha: Academia. ISSN: 0009-0794.

SILVERMAN, David. 2005. *Ako robi kvalitatívny výskum : Praktická príru ka*. Bratislava. ISBN: 80-551-0904-4.

SMITH, Anthony. *Etnický základ národní identity*. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: ítanka text* . Praha: SLON, 2003. s. 270-297. ISBN: 80-86429-20-2.

SZALÓ, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: Prom ny identit, hranic a v d ní o nich*. Brno: CDK. ISBN: 978-80-7325-136-9.

TMATAVA, Leo-. 1994. *Národnostní men-iny v Evrop* . Praha: Ivo flelezný. ISBN: 80-7116-375-9.

TMATAVA, Leo-. 2009. *Jazyk a identita etnických men-in: mofnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON. ISBN: 978-80-86429-83-0.

TPTKOVÁ, Tatjana. 2001. *Men-iny a migranti v eské republice*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-648-9.

UHLÍKOVÁ, Lucie. 2001. *N kolik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotyp* . In *Etnické stereotypy z pohledu r zných v dních obor* . Brno: Etnologický ústav AV R. 49-56. ISBN: 80-85010-34-8.

VLACHOVÁ, Klára; EHÁKOVÁ, Blanka. 2004. *Národ, národní identita a národní hrdost v Evrop* . In *Sociologický asopis*, 40, s. 489-508. ISSN: 0038-0288.

VÝROST, Josef; SLAM NÍK, Ivan. 1997. *Sociální psychologie*. Praha: ISV. ISBN: 80-85866-20-X.

Internetové zdroje:

Asociace eckých obcí. [online].[cit. 2011-02-04].

URL: <http://www.arovcr.cz/odkazy.htm>>.

BAR^{TM}A, Pavel. 2009. *Konstruktivismus a politika identity* [online].[cit. 2011-03-04]. URL: <http://antropologie.zcu.cz/clanek/konstruktivismus-a-politikaidentity> . ISSN 1801-8793.

LA^{TM}TOVKOVÁ, Jitka. 2010. *š Domař v pohrani í* [online].[cit. 2011-04-01]. In Socioweb.URL: www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=225&1st=103 .

LIOLIOS, Vangelis. 2002. *Podkladové materiály pro Radu vlády pro národnostní men-íny o situaci ecké men-íny v eské republice.* [online].[cit. 2007-10-10] In Dialogos, URL: <http://www.dialogos-kpr.cz> .

OT ENA^{TM}EK, Jaroslav. 2003. *Migranti z ecka v esku* [online].[cit. 2007-10-11].In Migraceonline,URL:<http://www.migraceonline.cz/eknihovna/?x=195751>.

ecká obec Praha. [online].[cit. 2011-03-05].

URL: <http://www.ropraha.eu/index.php?section=kalimera>>.

SLOBODA, Marián. 2003. *"Afl bude v ecku mír, vrátíme se dom . ecká národnostní skupina v eské republice.* [online].[cit. 2008-02-03]. In Integrace, URL: <http://www.integrace.cz>>.

SLOBODA, Marián. 2002. *ecká a makedonská etnická skupina v esku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje.* [online].[cit. 2011-05-04]. URL: http://aa.ecn.cz/img_upload/f76c21488a048c95bc0a5f12dece153/greek_macedonians.pdf>.

Asociace eckých obcí v eské republice. [online].[cit. 2011-04-02]. URL: <http://www.arovcr.cz/odkazy.htm>>.

Lyceum eky v eské republice. [online].[cit-2011-01-12]. URL:
http://www.lyceumrekyn.cz/kroje_vybaveni.html>.

P ílohy

Seznam obrazových p íloh

1. Znak ecké obce Javorník.
P evzato z <http://www.rojavornik.7x.cz/>
2. ecké kroje.
P evzato z <http://www.rojavornik.7x.cz/>
3. ecký tanec v krojích.
P evzato z <http://www.rosumperk.wz.cz>
4. ecký tanec na bohumínské zábav .
vlastní fotografie
5. Vlajky na bohumínské zábav .
vlastní fotografie
6. ecká zábava v ^{TM}umperku
P evzato z <http://www.rosumperk.wz.cz/>
7. ecká zábava v Jeseníku.
P evzato z <http://ro.rojesenik.cz/>
8. ecké jídlo ó smažené lilky a cukety.
P evzato z <http://www.rot.estranky.cz/>
9. ecké jídlo ó suvlaki.
P evzato z <http://www.rot.estranky.cz/>

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.